

**ЗВУЦИ И БОЈЕ МЕДИТЕРАНА
ГРЧКА И КИПАР КРОЗ ОЧИ И ДУШУ МЛАДИХ**

Радови студената и средњошколаца поводом обележавања
20 година рада Лектората за грчки језик.

DOI: <https://doi.org/10.46630/zbmjg.2025>

Оперативни уредник
Др Маја Д. Стојковић

Рецензенти

Проф. др Влада Станковић
Проф. др Мирјана Бојанић Ћирковић
Проф. др Бранко Горгиев

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

ЗВУЦИ И БОЈЕ МЕДИТЕРАНА ГРЧКА И КИПАР КРОЗ ОЧИ И ДУШУ МЛАДИХ

Зборник радова

Радови студената и средњошколаца поводом обележавања
20 година рада Лектората за грчки језик.

Уредник

Проф. др Тамара Костић Пахноглу

Ниш, 2025.

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Нишу, на електронској седници одржаној 24. септембра 2025. године, усваја издавање зборника ЗВУЦИ И БОЈЕ МЕДИТЕРАНА - ГРЧКА И КИПАР КРОЗ ОЧИ И ДУШУ МЛАДИХ, уредника проф. др Тамаре Костић Пахноглу, под бројем 209/1-7-01.

САДРЖАЈ

РЕЧ УРЕДНИКА

Тамара Костић Пахноглу	7
------------------------------	---

ПОЗДРАВНЕ РЕЧИ

Наталија Јовановић	15
Марија Леванди	19
Андреас Фотиу	23
Божидар Радојчин	27

СТУДЕНТИ

Поезија

Ана Трипковић: Кипар и Грчка	31
Илија Сојановић: Ода Егеју	33
Марија Јовичић: Република вечних	34
Димитрије Китић: Prologue to Chronos' Thoughts	35
Нађа Нешић: A name Bestowed	41

Есеји

Аλεξάντρα Μπρκιτς: Η Πελοπόννησός μου	42
Александра Панић: „Итака”, Константин Кавафи	43
Ана Тасић: Од традиције до модернизације: религија и културне норме у Грчкој и на Кипру	44
Ана Цветковић: Како ја доживљавам Грчку	46
Петра Јовић: Грчка – Држава у којој видим своју будућност	49
Сара Веселиновић: Грчка традиција и култура	51
Теодора Вучковић: Августовско јутро	53

УЧЕНИЦИ

Поезија

Ана Спасојевић: Грчка као земља снова	57
Ангелина Павић: Кутија богова	58
Андреа Гапић: Триста	59
Андреа Николић: Под сунцем богова	60
Андреа Николић: У сјају сунца и мора	61
Андреј Средић: Плава земља	62
Валентина Вукојевић: Богиња Тројанског рата	63
Дејан Симеуновић	64
Емилија Нешић: Најлепша клетва	65
Јована Глицић: Богиње старогрчке поезије	67
Лена Кузмановић: Од мермера жена	68

Марија Радовић: Све тече	70
Маша Вукадиновић	71
Миа Кесић: Који је то Грк	72
Михаило Ђуровић: Благослов вечног пламена / Искра Прометеја	73
Оља Петровић	74
Софија Петровић: Ода острву Крфу	75
Софија Петронић: Посејдонова туга: Песма о Плавој гробници	76

Проза

Јелисавета Ђорђевић: Дечак и сан	77
Софија Бућић: Стоичка филозофија у старој Грчкој и Зенон и путник	87
Мина Милетић: Моћ у рукама	90

Есеји

Адријан Раденковић: Аполон – други пут међу нама	92
Адријан Раденковић: Антигона у потрази за правдом	94
Михајло Тијанић: Еп мудрости Грчке	96
Анастасија Катанић: Грчка и Кипар – медитерански бисери који нас повезују	97
Анђела Грбић: Грчка – историја, култура, традиција, језик и савремена Грчка	98
Ања Зоћевић: Рај на земљи – Хиландар	100
Давид Јовановић: Грчка и Кипар	102
Дамјан Костадиновић: Православље као спона између грчког и српског народа	104
Данило Поповић: Легендарна Спарта	106
Ива Авакумовић: Есеј о Кипру	107
Јања Филиповић: Грчка и Кипар	109
Катарина Јовановић: Камење које говори – културно наслеђе Грчке и Кипра	110
Кристина Танасковић: Ελλάδα (Елада)	112
Лана Димитријевић: Грчки језик, грчка традиција и култура на малом сеоском острву Свети Никола	114
Лара Милутиновић: Грчка и Кипар	116
Миа Панић: Грчка традиција и култура	117
Миљана Аврамовић: Грчки језик, култура и традиција	119
Миона Гроздановић	121
Нађа Зоћевић: Олимп – планина богова	123
Никола Миловановић: Грчка, грчки језик, традиција и култура	125
Петра Павловић: Моћ слободе и њена химна	126
Петра Стојановић: Грчка култура и уметност	127
Тара Ђорђевић: Грчка и Кипар, грчка традиција, језик и култура	130

РЕЦЕНЗИЈЕ

Влада Станковић	133
Мирјана Бојанић Ћирковић	135
Бранко Горгиев	138

ОДЛУКА КОМИСИЈЕ	141
------------------------------	-----

СПИСАК АУТОРА	143
----------------------------	-----

Реч уредника

Пред нама је Зборник који је настао као плод заједничке идеје чланова Комисије за избор најбољих радова пристиглих на Конкурс поводом 20 година рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу. На Конкурс је пристигло 12 студентских и 45 ученичких радова. Комисија је била изузетно обрадована бројем и разноликошћу радова, а изнад свега емоцијама у вези са Грчком, Кипром и ванвременским хеленским духом.

Са жељом да труд и љубав бројних дивних младих људи оставе дубљи и трајнији траг, а уз разумевање и подршку управе Филозофског факултета, одлучили смо да објавимо све пристигле радове. Определили смо се да их изложимо тако да, у обе категорије, најпре буду поетски радови, потом прозни радови и на крају есеји. Јубилеј Лектората обележен је на свечаној академији 4. 12. 2024. године и део Зборника чине и поздравни говори декана Филозофског факултета, амбасадора Грчке и Кипра и директора Хеленске фондације за књигу и културу. Део ове уводне речи чини и кратак преглед двадестогодишњег пута и постигнућа Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу. На крају Зборника приложене су три рецензије уважених колега, одлука Комисије о награђеним радовима и списак аутора са подацима који су били важећи у тренутку слања радова. Списак аутора дат је латиничним писмом да би имена и места из којих су аутори били читљиви и онима који не знају ћирилицу. Основно писмо Зборника је ћирилица, али сви радови који су пристигли писани латиничним писмом, тако су и објављени.

Са наставом новогрчког језика на Филозофском факултету у Нишу започело се 2000. године. У почетку је овај предмет имао статус обавезног четворосеместралног предмета на студијској групи за руски језик и књижевност.

Значајан корак у афирмацији грчког језика и организовању наставе на Филозофском факултету у Нишу је оснивање Лектората за грчки језик 2004. године. Од академске 2004/05. године изучавање грчког језика као страног било је омогућено студентима свих тадашњих студијских група, јер је факултативна настава показала да интересовање постоји на свим групама.

Током година неки департмани су укинули могућност учења грчког језика, а неки су је вратили, тако да се данас грчки језик предаје на 10 од 13 студијских програма основних студија, као и на мастер студијама, а два предмета из новогрчке књижевности 19. и 20. века постоје као изборни предмети на докторским студијама. Од оснивања до данас наставу грчког језика у Лекторату похађало је око 2000 студената.

У циљу још веће афирмације грчког језика, Министарство просвете Грчке је 2007. године Филозофском факултету у Нишу преко Центра за грчки језик из Солуна омогућило да буде један од испитних центара за проверу нивоа знања

грчког језика, не само за студенте већ и за целокупно грађанство. То сматрамо веома значајним постигнућем јер говори много о угледу како Лектората тако и целог Факултета. Поред Министарства просвете, значајну помоћ је пружио и страни лектор, филолог из Грчке, којег смо имали до академске 2021/22. године.

Прву годину рада Лектората обележила је подршка Грчког конзулата у Нишу, који је на разне начине подржавао његов рад. Конзулат је помогао да се у Лекторату за грчки језик преведе и објави превод збирке прича *Мирандина забава* грчке списатељице Кире Сину. Студенти Лектората превели су и прозне и поетске прилоге за часопис *Градина* у години у којој је Грчка била почасни гост Међународног сајма књига у Београду.

Конзулат је подржао и помогао у организацији значајног броја књижевних и музичких вечери, посете једног грчког писца Нишу и Београду, као и у организацији студентског научног скупа на којем су учествовали студенти из Србије који уче грчки језик и студенти из Грчке који уче српски језик.

У циљу упознавања студената са грчком традицијом и обичајима, организовано је традиционално сечење василопите, у присуству конзула, амбасадора и тадашњег епископа, а касније патријарха. Поред тога, конзул је помогао да Тамара Костић Пахноглу учествује на семинарима из области методике наставе грчког језика као страног у Центру за грчки језик и културу у Атини.

Поред сарадње са Конзулатом и Амбасадом Грчке, Лекторат је од оснивања неговао односе и са Амбасадом Кипра. Сарадња је била посебно интензивна поводом обележавања 50 година од стицања независности Републике Кипар, када је одржан низ манифестација. Амбасадор Кипра је потписао уговор о сарадњи са Факултетом и држао предавање студентима на тему „Кипар и Европа од Византије до Европске уније”. Предавање студентима одржао је и професор др Влада Станковић са Филозофског факултета у Београду на тему „Кипар у 20. веку – од Османског царства и британске колоније до стицања независности”. Радио Ниш је омогућио Тамари Костић Пахноглу да за грађанство одржи серију емисија посвећених Кипру. Та сарадња се надовезала на већ постојећу сарадњу која се огледала у реализацији емисије „Арома Грчке”, у којој су углавном представљане грчка књижевност и традиција.

Рад Лектората привукао је пажњу и грчких медија. Новинари државне телевизије који уређују емисију „Балкан експрес” посетили су Ниш и Филозофски факултет. Урадили су интервјуе са деканом, предавачима и студентима. Емисија је имала изузетну гледаност и Лекторат је добио понуде од гледалаца за сваки вид помоћи.

Између осталог, у првим годинама рада Лектората сваке године су обезбеђиване стипендије најбољим студентима за летње школе у Грчкој – у Атини, Солуну, Јањини, Комотинију и Калимносy.

Библиотека Лектората садржи бројне драгоцене наслове добијене путем разних донација. Последњих година Лекторат је, у склопу активности у којима учествује или које организује Центар за стране језике, био укључен у многе музичко-сценске манифестације на Факултету. Неке од њих су организоване

поводом обележавања десет година постојања Центра за стране језике, Светског дана грчког језика, Светског дана страних језика, Светског дана матерњег језика, Светског дана поезије итд.

Највеће научно постигнуће Лектората је издавање две научне монографије Тамаре Костић Пахноглу. Издавач је Филозофски факултет Универзитета у Нишу. Прва монографија је објављена 2021. године са називом *Даривање и чаробно средство у грчким и српским народним бајкама*. Друга монографија је објављена 2024. године и носи назив *Ликови у прози Андреаса Франгјаса* и то је прва и до сада једина научна монографија која је на неком универзитету у Србији објављена на савременом грчком језику. Важно је напоменути и да је у последњих двадесет година и данас Лекторат у Нишу једина универзитетска организациона јединица која има Српкињу професорку са докторском дисертацијом из области неохеленске филологије са одсека Неохеленске филологије, и то из Грчке са Националног и Каподистријског универзитета у Атини.

Важан допринос раду Лектората дало је Министарство просвете Грчке слањем грчких лектора. Иако су се сви лектори трудили да максимално допринесу раду, највећи траг оставио је др Димостенис Стратигопулос, сада професор Демокритовог универзитета у Тракији, који је у Лекторату радио девет година.

Овај сажети приказ досадашњег рада, као и сви радови објављени у овом зборнику, дају нам велико право да се надамо да ће године пред нама бити још плодотворније и креативније и да ће нити које повезују српски и грчки народ временом бивати све јаче.

Проф. др Тамара Костић Пахноглу

Ο λόγος της επιμελήτριας

Ο ανά χείρας Συλλογικός Τόμος αποτελεί καρπό της κοινής ιδέας των μελών της επιτροπής για την επιλογή των καλύτερων κειμένων που υποβλήθηκαν στον διαγωνισμό με αφορμή τα 20 χρόνια λειτουργίας του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Νις. Στον διαγωνισμό υποβλήθηκαν 12 φοιτητικά και 45 μαθητικά κείμενα. Η επιτροπή χάρηκε ιδιαίτερα για τον αριθμό και την ποικιλία των κειμένων, και πάνω απ' όλα για τα συναισθήματα που σχετίζονται με την Ελλάδα, την Κύπρο και οτιδήποτε αφορά το διαχρονικό ελληνικό πνεύμα.

Με την επιθυμία να αφήσει ο κόπος και η αγάπη πολλών υπέροχων νέων ανθρώπων ένα βαθύτερο και πιο διαρκές αποτύπωμα, και με την κατανόηση και την υποστήριξη της Διοίκησης της Φιλοσοφικής Σχολής, αποφασίσαμε να δημοσιεύσουμε όλα τα υποβληθέντα κείμενα σε Συλλογικό Τόμο. Αποφασίσαμε να τα παρουσιάσουμε έτσι ώστε, και στις δύο κατηγορίες, πρώτα να παρατίθενται τα ποιητικά κείμενα, έπειτα τα πεζά και στο τέλος τα δοκίμια. Η επέτειος του Λεκτοράτου της ελληνικής γλώσσας τιμήθηκε σε επίσημη εκδήλωση στις 4 Δεκεμβρίου 2024 και αυτός ο τόμος περιλαμβάνει τους χαιρετιστήριους λόγους της Κοσμήτορα της Φιλοσοφικής Σχολής, των Πρέσβων της Ελλάδας και της Κύπρου, καθώς και του Διευθυντή του Ελληνικού Ιδρύματος Βιβλίου και Πολιτισμού. Μέρος αυτού του προλόγου αποτελεί και μια σύντομη ανασκόπηση της εικοσάχρονης πορείας και των επιτευγμάτων του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Νις. Στο τέλος του Τόμου παρατίθενται τρεις αξιολογήσεις των εκλεκτών συναδέλφων, η απόφαση της επιτροπής για τα βραβευμένα κείμενα και ο κατάλογος των συγγραφέων των κειμένων με τα στοιχεία που ισχυούσαν τη στιγμή που η εργασίες στάλθηκαν. Ο κατάλογος των συγγραφέων παρουσιάζεται με λατινικό αλφάβητο, ώστε τα ονόματα και οι τόποι προέλευσης των συγγραφέων να είναι ευανάγνωστα και σε εκείνους που δεν γνωρίζουν το κυριλικό αλφάβητο. Το αλφάβητο του Τόμου είναι το κυριλικό, αλλά όλα τα κείμενα που ελήφθησαν γραμμένα με λατινικό αλφάβητο, δημοσιεύτηκαν με λατινικό αλφάβητο.

Η διδασκαλία της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή στη Νις άρχισε το έτος 2000. Αρχικά, το μάθημα υπήρχε ως υποχρεωτικό μάθημα στο Τμήμα της Ρωσικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας.

Πολύ σημαντικό βήμα στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας και στη διοργάνωση της διδασκαλίας της στη Φιλοσοφική Σχολή του Νις ήταν η ίδρυση του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας το 2004. Από το ακαδημαϊκό έτος 2004/05, η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας έγινε διαθέσιμη στους φοιτητές όλων των τότε υπαρχόντων τμημάτων σπουδών, καθώς μια έρευνα έδειξε ότι υπήρχε ενδιαφέρον σε όλα τα τμήματα.

Με την πάροδο του χρόνου, κάποια τμήματα αφαίρεσαν τη δυνατότητα επιλογής της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, ενώ άλλα την επανέφεραν, έτσι ώστε σήμερα η

ελληνική γλώσσα να διδάσκεται σε 10 από 13 προγράμματα προπτυχιακών σπουδών στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Νις, όπως και στις μεταπτυχιακές σπουδές μάστερ, ενώ δύο μαθήματα της ελληνικής λογοτεχνίας του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα υπάρχουν ως μαθήματα επιλογής στις διδακτορικές σπουδές. Από την ίδρυση του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας μέχρι σήμερα τα μαθήματα της ελληνικής γλώσσας παρακολούθησαν περίπου 2000 φοιτητές.

Με σκοπό την ακόμη μεγαλύτερη προώθηση της ελληνικής γλώσσας, το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας, μέσω του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας από τη Θεσσαλονίκη, εξέδωσε το 2007 την άδεια στη Φιλοσοφική Σχολή στη Νίς να γίνει ένα από τα εξεταστικά κέντρα για την πιστοποίηση της Ελληνομάθειας. Αυτό το θεωρούμε πολύ σημαντικό επίτευγμα, καθώς αντικατοπτρίζει την εκτίμηση τόσο του Λεκτοράτου όσο και της Φιλοσοφικής Σχολής συνολικά. Η βοήθεια του Υπουργείου Παιδείας ήταν και ο ξένος λέκτορας, αποσπασμένος φιλόλογος από την Ελλάδα, που υπήρχε στο Λεκτοράτο μέχρι το έτος 2021/22.

Η πρώτη χρονιά λειτουργίας του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας σηματοδεύτηκε από την υποστήριξη του Ελληνικού Προξενείου στη Νίς, το οποίο με διάφορους τρόπους στήριξε το έργο του. Το Προξενείο, μαζί με την Ελληνική Πρεσβεία, βοήθησαν στην μετάφραση και έκδοση της συλλογής διηγημάτων «Το πάρτυ της Μιράντας» της Κύρας Σίνου εκ μέρους του Λεκτοράτου. Οι φοιτητές επίσης έκαναν τη μετάφραση ποιητικών και πεζών κειμένων για το λογοτεχνικό περιοδικό «Γράντινα», την χρονιά που η Ελλάδα ήταν τιμώμενη χώρα της Διεθνούς Έκθεσης βιβλίου στο Βελιγράδι.

Το Ελληνικό Προξενείο στη Νίς στήριξε επίσης και βοήθησε στη διοργάνωση αρκετών ελληνικών λογοτεχνικών και μουσικών βραδιών, στην επίσκεψη ενός σύγχρονου Έλληνα συγγραφέα στη Νίς και στο Βελιγράδι, καθώς και στη διοργάνωση μιας φοιτητικής επιστημονικής ημερίδας, στην οποία συμμετείχαν οι φοιτητές από τη Σερβία που μαθαίνουν την ελληνική γλώσσα και οι φοιτητές από την Ελλάδα που μαθαίνουν τη σερβική γλώσσα.

Για την εξοικείωση των φοιτητών με την ελληνική παράδοση και τα ελληνικά έθιμα, οργανώθηκε η παραδοσιακή κοπή της βασιλόπιτας, με την παρουσία του Πρέσβη, του Προξένου, και του τότε Επισκόπου και μετέπειτα Πατριάρχη της Σερβίας. Επιπλέον, το Ελληνικό Προξενείο διευκόλυνε τη συμμετοχή της Ταμάρας Κόστιτς Παχνόγλου σε μερικά από τα επιμορφωτικά σεμινάρια για τη μεθοδολογία διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού στην Αθήνα.

Εκτός από τη συνεργασία με το Ελληνικό Προξενείο στη Νίς και την Πρεσβεία της Ελλάδας, το Λεκτοράτο της Ελληνικής Γλώσσας στη Νίς, από την ίδρυσή του, διατήρησε σχέσεις και με την Πρεσβεία της Κύπρου. Η συνεργασία ήταν ιδιαίτερα έντονη με αφορμή τον εορτασμό των 50 χρόνων από την απόκτηση της ανεξαρτησίας της Δημοκρατίας της Κύπρου, κατά τον οποίο πραγματοποιήθηκε μια σειρά εκδηλώσεων. Ο Πρέσβης της Κύπρου υπέγραψε συμφωνία συνεργασίας με τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Νις και έκανε διάλεξη στους φοιτητές με θέμα: «Κύπρος και Ευρώπη από τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία έως την Ευρωπαϊκή Ένωση». Διάλεξη στους φοιτητές πραγματοποίησε και ο καθηγητής

δρ Βλάντα Στάνκοβιτς από τη Φιλοσοφική Σχολή του Βελιγραδίου με θέμα: «Η Κύπρος τον 20ο αιώνα – από την Οθωμανική Αυτοκρατορία και τη βρετανική αποικία έως την απόκτηση της ανεξαρτησίας». Ο ραδιοσταθμός Νις προσέφερε στην Ταμάρα Κόστιτς Παχνόγλου τη δυνατότητα να παρουσιάσει μια σειρά εκπομπών αφιερωμένων στην Κύπρο για το ευρύ κοινό. Αυτή η συνεργασία συνδέθηκε με την ήδη υπάρχουσα συνεργασία που αφορούσε την υλοποίηση εκπομπών με τον τίτλο «Άρωμα Ελλάδας», στις οποίες παρουσιάζονταν κυρίως η ελληνική λογοτεχνία και παράδοση.

Η εργασία του Λεκτοράτου προσέλκυσε την προσοχή των ελληνικών ΜΜΕ. Οι δημοσιογράφοι της ελληνικής κρατικής τηλεόρασης, που συνεργάζονται στην εκπομπή «Balkan Expres», επισκέφθηκαν τη Νις και την εκεί Φιλοσοφική Σχολή. Πραγματοποίησαν συνεντεύξεις με τον Κοσμήτορα, τους φοιτητές και τους διδάσκοντες. Η εκπομπή είχε πολύ μεγάλη τηλεθέαση και το Λεκτοράτο της Ελληνικής Γλώσσας στη Νις έλαβε προσφορές από Έλληνες τηλεθεατές για κάθε είδους βοήθεια.

Μεταξύ άλλων, στα πρώτα χρόνια λειτουργίας αυτού του Λεκτοράτου κάθε χρόνο εξασφαλιζόνταν υποτροφίες στους καλύτερους φοιτητές για συμμετοχή σε θερινά σχολεία της ελληνικής γλώσσας στην Ελλάδα – στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τα Γιάννενα, την Κομοτηνή και την Κάλυμνο.

Η βιβλιοθήκη του Λεκτοράτου είναι πολύτιμη, διαμορφωμένη με διάφορες δωρεές.

Τα τελευταία χρόνια, το Λεκτοράτο της Ελληνικής Γλώσσας, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχει ή τις οποίες διοργανώνει το Κέντρο Ξένων Γλωσσών, έχει συμμετάσχει σε πολλές μουσικο-σκηνικές εκδηλώσεις στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Νις, στο πλαίσιο του εορτασμού της δεκαετίας από την ίδρυση του Κέντρου Ξένων Γλωσσών, της Παγκόσμιας Ημέρας Ελληνικής Γλώσσας, της Παγκόσμιας Ημέρας Ξένων Γλωσσών, της Παγκόσμιας Ημέρας Μητρικής Γλώσσας, της Παγκόσμιας Ημέρας Ποίησης κ.ά.

Το μεγαλύτερο επιστημονικό επίτευγμα του Λεκτοράτου είναι η έκδοση δύο επιστημονικών μονογραφιών της Τάμαρας Κόστιτς Παχνόγλου. Ο εκδότης είναι η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου της Νις. Το πρώτο βιβλίο εκδόθηκε το 2021 στη σερβική γλώσσα και φέρει τον τίτλο «Даривање и чаробно средство у грчким и српским народним бајкама» («Λήψη δώρου και μαγικό μέσο στα ελληνικά και τα σερβικά λαϊκά παραμύθια»). Το δεύτερο βιβλίο εκδόθηκε το 2024 και φέρει τον τίτλο «Χαρακτήρες της πεζογραφίας του Αντρέα Φραγκιά». Είναι το πρώτο και μέχρι τώρα το μοναδικό επιστημονικό βιβλίο που εκδόθηκε από κάποιο πανεπιστήμιο στη Σερβία στη νέα ελληνική γλώσσα. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία είκοσι χρόνια μέχρι και σήμερα, το Λεκτοράτο της Ελληνικής Γλώσσας είναι η μόνη πανεπιστημιακή μονάδα στη Σερβία που έχει Σερβίδα καθηγήτρια με διδακτορική διατριβή στη νεοελληνική φιλολογία, που εκπονήθηκε στο Τμήμα Νεοελληνικής Φιλολογίας, και μάλιστα στην Ελλάδα, στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Σημαντική συμβολή στο έργο του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας προσέφερε το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας με την αποστολή Ελλήνων

αποσπασμένων εκπαιδευτικών. Αν και όλοι οι αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί κατέβαλαν μεγίστη προσπάθεια να συμβάλουν όσο το δυνατόν περισσότερο, το πιο έντονο αποτύπωμα άφησε ο δρ. Δημοσθένης Στρατηγόπουλος, σήμερα καθηγητής στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ο οποίος εργάστηκε στο Λεκτοράτο επί εννέα χρόνια.

Αυτή η συνοπτική παρουσίαση της μέχρι τώρα πορείας του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας, καθώς και όλα τα κείμενα που δημοσιεύονται σε αυτόν τον τόμο, μάς δίνουν μεγάλο δικαίωμα να ελπίζουμε ότι τα χρόνια που έρχονται θα είναι ακόμη πιο γόνιμα και δημιουργικά και ότι οι δεσμοί που ενώνουν τον Σερβικό και τον Ελληνικό λαό θα γίνονται με τον καιρό ολοένα και πιο ισχυροί.

Καθ. δρ Τάμαρα Κόστιτς Παχνόγλου

Поздравна реч декана Филозофског факултета

Ваша екселенцијо амбасадоре Грчке, Ваша екселенцијо амбасадоре Кипра, поштовани директоре огранка Хеленске фондације за књигу и културу, уважени гости, поштоване колегинице и колеге, драги студенти,

Велика ми је част и задовољство што имам прилику да се обратим у име Управе и свих колега са Филозофског факултета у Нишу поводом овог значајног јубилеја – обележавања 20 година рада Лектората за грчки језик. Данас се окупљамо како бисмо одали признање труду и посвећености свих оних који су допринели развоју овог Лектората и реализацији часова и других активности, али и свим студентима који су кроз ове две деценије давали живот овој јединици Факултета.

Као декан имам привилегију да посматрам развој наше установе кроз призму међунационалних веза, академских размена и културних мостова које градим са партнерима широм света. Лекторат за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу је, без сумње, важна тачка у изградњи тих веза, како са академском заједницом у Грчкој и на Кипру, тако и са бројним институцијама са којима остварујемо сарадњу.

Учењем грчког језика студенти имају прилику да упознају једну од најстаријих европских цивилизација и боље разумеју њену културу и друштво. Уз то, имају привилегију да живе веома близу ове две дивне земље, што им отвара могућност да их често посећују и да разговором са изворним говорницима прошире своје знање језика. Често се говори о блиским односима наша два народа, као и о историјским везама, па не чуди велико интересовање студената за учење грчког језика. Верујем да су многи од њих искористили авио-линију од Ниша до Крфа како би посетили можда и најважнију тачку наше заједничке историје и додатно усавршили своје знање језика и културе.

Кроз рад Лектората наши студенти су за ове две деценије имали прилику да се упознају са богатством грчке књижевности, филозофије, историје и уметности. Кроз сарадњу са партнерима у Грчкој и на Кипру имали су и могућност да учествују у разменама, као и да стичу непроцењиво искуство које им отвара бројне професионалне могућности. Сигурна сам да ће се наш рад и даље базирати на јачању међусобне сарадње са Грчком и Кипром, као и њиховим институцијама и универзитетима.

У овом тренутку, желела бих да упутим искрене честитке свим колегама и сарадницима који су дали свој допринос раду Лектората током свих ових година, као и студентима без којих рад Лектората не би имао смисла. Посебну захвалност желим да упутим професорки Костић Пахноглу и грчким лекторима који су уложили огромну енергију у стварање образовних и културних мостова, као и онима који су омогућили успешну међународну сарадњу.

Нека овај јубилеј буде подсећање на важност очувања и унапређења међународних веза, али и на то колико је важно да као друштво негујемо сарадњу и разумевање међу народима. Заједно можемо допринети развоју образовања, културе и науке, те тако учинити наш свет бољим и богатијим местом.

Срећно свим будућим генерацијама студената, наставника и сарадника Лектората за грчки језик! Хвала вам на свему што сте учинили, а сигурна сам да ћете у наредним годинама донети још много нових успеха и постигнућа.

Проф. др Наталија Јовановић

Χαιρετιστήριοι λόγος της Κοσμήτορα της Φιλοσοφικής Σχολής

Εξοχότατη κυρία Πρέσβη της Ελλάδας, εξοχότατε κύριε Πρέσβη της Κύπρου, αξιότιμε διευθυντή του παραρτήματος της Εστίας του Ελληνικού Ιδρύματος Βιβλίου και Πολιτισμού, αξιότιμοι προσκεκλημένοι, αγαπητές συναδέλφισσες και συνάδελφοι, αγαπητοί φοιτητές,

Αποτελεί μεγάλη τιμή και χαρά για μένα να απευθύνω χαιρετισμό εκ μέρους της Διοίκησης και όλων των συναδέλφων της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Νις, με αφορμή αυτή τη σημαντική επέτειο – τη συμπλήρωση 20 χρόνων λειτουργίας του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας. Σήμερα έχουμε συναχθεί για να αποδώσουμε φόρο τιμής στην προσπάθεια και την αφοσίωση όλων εκείνων που συνέβαλαν στην ανάπτυξη του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας και στην υλοποίηση μαθημάτων και άλλων δραστηριοτήτων, αλλά και σε όλους τους φοιτητές που, μέσα σε αυτές τις δύο δεκαετίες, έδωσαν ζωή σε αυτή τη μονάδα της Σχολής μας.

Ως Κοσμήτορας έχω το προνόμιο να παρακολουθώ την ανάπτυξη του ιδρύματός μας μέσα από το πρίσμα των διεθνών σχέσεων, των ακαδημαϊκών ανταλλαγών και των πολιτιστικών γεφυρών που οικοδομούμε με εταίρους σε όλο τον κόσμο. Το Λεκτοράτο της Ελληνικής Γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή της Νις αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, ένα σημαντικό σημείο στην οικοδόμηση αυτών των σχέσεων – τόσο με την ακαδημαϊκή κοινότητα στην Ελλάδα και την Κύπρο, όσο και με πολλούς οργανισμούς με τους οποίους συνεργαζόμαστε.

Μέσα από την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, οι φοιτητές έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν έναν από τους αρχαιότερους ευρωπαϊκούς πολιτισμούς και να κατανοήσουν καλύτερα τον πολιτισμό και την κοινωνία του. Επιπλέον, έχουν το προνόμιο να ζουν πολύ κοντά σε αυτές τις δύο υπέροχες χώρες, γεγονός που τούς δίνει τη δυνατότητα να τις επισκέπτονται συχνά και να διευρύνουν τις γλωσσικές τους γνώσεις με φυσικούς ομιλητές. Συχνά γίνεται λόγος για τις στενές σχέσεις των δύο λαών μας, αλλά και για τους ιστορικούς δεσμούς μας, και έτσι δεν προκαλεί έκπληξη το μεγάλο ενδιαφέρον των φοιτητών για την ελληνική γλώσσα. Πιστεύω ότι πολλοί από αυτούς εκμεταλλεύτηκαν την αεροπορική σύνδεση μεταξύ Νις και Κέρκυρας για να επισκεφθούν ίσως το σημαντικότερο σημείο της κοινής μας ιστορίας και να ενισχύσουν περαιτέρω τις γνώσεις τους στη γλώσσα και τον πολιτισμό.

Μέσα από τη λειτουργία του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας, οι φοιτητές μας είχαν, τα τελευταία είκοσι χρόνια, την ευκαιρία να γνωρίσουν τον πλούτο της ελληνικής λογοτεχνίας, φιλοσοφίας, ιστορίας και τέχνης. Μέσω της συνεργασίας με εταίρους στην Ελλάδα και την Κύπρο, είχαν επίσης τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών και να αποκτήσουν την ανεκτίμητη εμπειρία που τους ανοίγει πολλές επαγγελματικές προοπτικές. Είμαι σίγουρη ότι η εργασία μας θα συνεχίσει να βασίζεται στην ενίσχυση της συνεργασίας με την Ελλάδα και

την Κύπρο, καθώς και με τα ιδρύματα και τα πανεπιστήμιά τους.

Θα ήθελα αυτή τη στιγμή να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες σε όλους τους συναδέλφους και συνεργάτες που συνέβαλαν στο έργο του Λεκτοράτου όλα αυτά τα χρόνια, καθώς και στους φοιτητές, χωρίς τους οποίους η λειτουργία του Λεκτοράτου δεν θα είχε νόημα. Θέλω να εκφράσω την ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη στην καθηγήτρια Κόστιτς Παχνόγλου και στους Έλληνες λέκτορες που κατέβαλαν τεράστια προσπάθεια στη δημιουργία επιμορφωτικών και πολιτιστικών γεφυρών, καθώς και σε όλους όσους κατέστησαν δυνατή τη διεθνή συνεργασία.

Ας είναι αυτή η επέτειος μια υπενθύμιση της σημασίας της διατήρησης και της ενίσχυσης των διεθνών σχέσεων, αλλά και του πόσο σημαντικό είναι ως κοινωνία να καλλιεργούμε τη συνεργασία και την κατανόηση μεταξύ των λαών. Μαζί μπορούμε να συμβάλουμε στην ανάπτυξη της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της επιστήμης, και έτσι να κάνουμε τον κόσμο μας ένα καλύτερο και πιο πλούσιο μέρος.

Καλή επιτυχία σε όλες τις μελλοντικές γενιές φοιτητών, καθηγητών και συνεργατών του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας! Σας ευχαριστώ για όλα όσα έχετε κάνει, και είμαι σίγουρη ότι τα επόμενα χρόνια θα φέρουν ακόμα περισσότερες επιτυχίες και επιτεύγματα.

Καθ. δρ Νατάλια Γιοβάνοβιτς

Χαιρετιστήριοις λόγος της Πρέσβη της Ελληνικής Δημοκρατίας

Αξιότιμη κυρία Κοσμήτορα, αξιότιμε κύριε Πρέσβη, αγαπητή κυρία Κόστιτς Παχνόγλου, αγαπητοί φίλοι,

Είναι μεγάλη μου τιμή που βρίσκομαι εδώ σήμερα, για να γιορτάσουμε μαζί την 20η επέτειο από την ίδρυση του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας στο Πανεπιστήμιο της Νις.

Κατά τα 20 αυτά χρόνια της λειτουργίας του, το Λεκτοράτο είχε γόνιμη συνεργασία με τις ελληνικές αρχές στη Σερβία καθώς και με ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και πολιτιστικούς φορείς. Μέσα από τις ακαδημαϊκές του δραστηριότητες, τις διαλέξεις, τα σεμινάρια και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, δεν έχει συμβάλει μόνο στην προβολή της Ελλάδας στη Σερβία, αλλά και, κατά προέκταση, στην ενίσχυση των ήδη στενών δεσμών μεταξύ των λαών μας.

Η προσέγγισή του στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας δεν υπήρξε στενή και στεία. Συνέδεσε την εκμάθησή της με την επαφή με τον ελληνικό πολιτισμό, και με την γνωριμία με τις χώρες όπου ζουν οι φυσικοί ομιλητές της ελληνικής γλώσσας.

Της γλώσσας που, όπως τη μιλάμε σήμερα, διαμορφώθηκε κυρίως κατά τον 19ο και 20ο αιώνα, μέσα από την προσπάθεια των Ελλήνων να αναβιώσουν την κλασική κληρονομιά τους και να δημιουργήσουν μια ενιαία εθνική γλώσσα. Η γλώσσα αυτή διατηρεί πολλά στοιχεία από τα αρχαία ελληνικά, τόσο στο λεξιλόγιο όσο και στη γραμματική, αλλά ταυτόχρονα αποτελεί έναν ζωντανό οργανισμό που συνεχώς εξελίσσεται ενσωματώνοντας νέες έννοιες, και προσαρμόζεται στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας.

Κάθε γλώσσα αποτελεί το κλειδί για την κατανόηση της ιστορίας, της λογοτεχνίας και του πολιτισμού των χωρών που ομιλείται, είναι το μέσο με το οποίο μεταδίδονται οι αξίες και οι παραδόσεις.

Έτσι και η ελληνική γλώσσα αποτελεί μια πύλη για την κατανόηση της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Ελλάδας, ενός πολιτισμού που επηρεάζει βαθιά τον κόσμο από την αρχαιότητα μέχρι τις μέρες μας. Οι σπουδαστές που τη μαθαίνουν θα αποκτήσουν γνώσεις τόσο για τον κλασικό όσο και για τον σύγχρονο ελληνικό πολιτισμό, τη λογοτεχνία και τις τέχνες, γεφυρώνοντας το αρχαίο παρελθόν με το ζωντανό παρόν.

Θα ήθελα να εκφράσω τον θαυμασμό μου για όλους εσάς που έχετε επιλέξει να παρακολουθήσετε το πρόγραμμα διδασκαλίας των ελληνικών και να σας ενθαρρύνω να συνεχίσετε. Είμαι βέβαιη ότι η ολοκλήρωση που έρχεται με την κατάκτηση μιας νέας γλώσσας όπως η ελληνική, καθώς και η ουσιαστικότερη επαφή με τον πολιτισμό που αυτή πρεσβεύει, θα σας ανταμείψει.

Πρώτα-πρώτα, μαθαίνοντας ελληνικά θα έρθετε σε επαφή με έναν μοναδικό πολιτιστικό θησαυρό που περιλαμβάνει τη φιλοσοφία, τη λογοτεχνία, τις τέχνες και τις επιστήμες.

Επιπλέον, τα ελληνικά, έχοντας επηρεάσει πολλές άλλες γλώσσες και πολιτισμούς, θα σας βοηθήσουν να κατανοήσετε καλύτερα την εξέλιξη αυτών των γλωσσών και πολιτισμών.

Τα οφέλη όμως δεν σταματούν στις πνευματικές απολαβές.

Η Ελλάδα είναι ένας σημαντικός τουριστικός προορισμός, μια παγκόσμια ναυτιλιακή δύναμη και μέλος της ενωμένης Ευρώπης. Η γνώση των ελληνικών μπορεί να αποβεί πολύτιμη.

Αν σπουδάσετε αρχαιολογία, ιστορία, φιλολογία ή θεολογία, η ελληνική γλώσσα θα σας βοηθήσει στην ακαδημαϊκή έρευνα, καθώς πολλά αρχαία κείμενα και επιγραφές είναι γραμμένα στα ελληνικά.

Επίσης, δεν είναι λίγες οι ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται με επιτυχία στη Σερβία και εκτιμούν στελέχη με γνώση των ελληνικών.

Και ας μην ξεχνάμε φυσικά τον κλάδο της μετάφρασης. Υπάρχουν πολλά σπουδαία έργα, κλασικά και σύγχρονα, που αναζητούν μεταφραστές προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στο ζωντανό αναγνωστικό κοινό των δύο χωρών μας.

Τέλος, η επαφή με την κλασική ελληνική παιδεία και το διαχρονικό ελληνικό πνεύμα, είναι βέβαιο ότι θα σας ωφελήσει και θα σας κάνει να ξεχωρίσετε σε όποιον επαγγελματικό χώρο και αν βρεθείτε, αλλά και σε κάθε πτυχή της ζωής σας.

Για αυτούς τους λόγους θεωρούμε σημαντικό να συνεχίσουμε να υποστηρίζουμε και να προωθούμε τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους έχουν συμβάλει στην επιτυχία του Λεκτοράτου της Ελληνικής γλώσσας στο Πανεπιστήμιο της Νις. Η αφοσίωση και η προσπάθειά σας είναι ανεκτίμητες.

Μαρία Λεβαντή

Поздравна реч амбасадора Републике Грчке

Поштована госпођо декане, поштовани господине амбасадоре, драга госпођо Костић Пахноглу, драги пријатељи,

Велика ми је част што се налазим данас овде да прослаavimo 20. годишњицу од оснивања Лектората за грчки језик на Универзитету у Нишу.

Током 20 година рада Лекторат је имао плодну сарадњу са представницима грчких власти у Србији, као и са грчким образовним установама и културним институцијама. Својим академским активностима, предавањима, семинарима и културним догађајима није пружио допринос само промоцији Грчке и Србије, него и шире – јачању већ блиских веза између наших народа.

Приступ настави грчког језика није био ускогруг и неплодоносан. Учење грчког језика подразумевало је контакт са грчком културом и упознавање земаља у којима живе матерњи говорници грчког језика.

Грчки језик, онако како га сада говоримо, био је уобличен у XIX и XX веку кроз покушај Грка да обнове класично наслеђе и оформе јединствен национални грчки језик. Тај језик је очувао много елемената старогрчког језика, како лексиколошких, тако и граматичких, али истовремено представља живи организам који се стално развија и усваја нова значења речи и прилагођава се потребама савременог друштва.

Сваки језик представља кључ за разумевање историје, књижевности и културе земаља у којима се тај језик говори. Језик је средство којим се преносе вредности и традиција.

Управо тако и грчки језик представља капију за разумевање богатог културног наслеђа Грчке, културе која снажно утиче на свет од античких времена све до наших дана. Студенти који га уче стицаће знања о класичној, али и о савременој грчкој култури, о књижевности и уметности, спајајући античку прошлост са живом садашњошћу.

Желела бих да изразим дивљење свима вама који сте одабрали да похађате наставу грчког језика и да вас охрабрим да наставите. Уверена сам да ће испуњење које долази са усвајањем новог језика као што је грчки, као и дубље повезивање са културом коју он представља, бити награђено.

Пре свега, учећи грчки, доћи ћете у контакт са једним јединственим културним драгуљем који обухвата филозофију, књижевност, уметност и науку.

Поред тога, будући да је грчки имао утицај на многе друге језике и културе, помоћи ће вам да боље разумете развој тих језика и култура.

Међутим, добробити не отају само на духовним предностима.

Грчка је важна туристичка дестинација, светска поморска сила и чланица уједињене Европе. Познавање грчког језика се може показати драгоценим.

Ако студирате археологију, историју, филологију или теологију, грчки језик ће вам помоћи у академском истраживању јер су многи стари текстови и натписи написани на грчком.

Такође, није мали број грчких предузећа која успешно послују у Србији и цене запослене са знањем грчког језика.

И наравно, да не заборавимо област превођења. Постоји много важних дела, класичних и савремених, која траже преводиоце како би допрела до савремене читалачке публике наших двеју земаља.

На крају, контакт са класичним грчким образовањем и дијакхронијским грчким духом, сигурно ће вам користити и учинити да се издвојите у било којој професионалној области у којој се нађете, као и у сваком аспекту вашег живота.

Из тих разлога сматрамо важним да наставимо подршку и промовисање наставе грчког језика.

И на самом крају излагања, желела бих да изразим своју дубоку захвалност свима који су допринели успешном раду Лектората за грчки језик на Универзитету у Нишу. Ваша посвећеност и труд су непроцењиви.

Марија Леванди

Χαιρετιστήριοι λόγος του Πρέσβη της Κυπριακής Δημοκρατίας

Αξιότιμοι κυρίες και κύριοι, αγαπητοί καθηγητές και φοιτητές, εκλεκτοί προσκεκλημένοι,

Σήμερα είναι μια ημέρα μεγάλης χαράς και υπερηφάνειας για όλους μας. Βρισκόμαστε εδώ για να γιορτάσουμε δύο δεκαετίες από την έναρξη της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου του Νις. Είκοσι χρόνια, γεμάτα επιτυχίες, προκλήσεις και κυρίως, συνεχούς προσπάθειας για προώθηση της ελληνικής γλώσσας. Η ελληνική γλώσσα, ως γλώσσα του πολιτισμού, της φιλοσοφίας και της επιστήμης, έχει διαχρονικά διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην εξέλιξη της ανθρώπινης σκέψης. Το γεγονός ότι η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα σπουδών του Πανεπιστημίου του Νις αποτελεί έμπρακτη εκδήλωση σεβασμού προς τον ελληνικό πολιτισμό και τις πνευματικές του αξίες.

Αυτή η πρωτοβουλία, που ξεκίνησε πριν από 20 χρόνια, αποτέλεσε όχι μόνο γέφυρα επικοινωνίας και αλληλοκατανόησης, αλλά και ζωντανό παράδειγμα της αφοσίωσης των Καθηγητών, οι οποίοι με το πάθος τους για τη γλώσσα και τον πολιτισμό μας, συνέβαλαν στην εκμάθηση της ελληνικής σε μια χώρα με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά και κοινές ρίζες.

Τα τελευταία 20 χρόνια, πάνω από 2000 Σέρβοι φοιτητές έχουν παρακολουθήσει τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας, κατανοώντας όχι μόνο τον πλούτο, την ομορφιά και τη σημασία της, αλλά και τις κοινές αξίες που ενώνουν την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Σερβία. Η γλώσσα είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την ενίσχυση των διμερών σχέσεων και την προώθηση της συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και του πολιτισμού. Μέσα από τις λέξεις της γλώσσας μας, ανακαλύπτουμε τη δύναμη της έκφρασης, την ομορφιά της ποίησης, και τη σοφία που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά. Η ελληνική γλώσσα είναι κάτι παραπάνω από ένα μέσο επικοινωνίας· είναι ένα μέσο διατήρησης και μετάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς μας δια μέσου του χρόνου.

Η λειτουργία του Λεκτοράτου για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου του Νις είναι μια ακόμη απόδειξη της στενής σχέσης μεταξύ Σερβίας, Ελλάδας και Κύπρου. Μια σχέση που θέλουμε να είναι δυναμική, για την οποία εκφράζουμε τη βεβαιότητα ότι θα φέρει ακόμα περισσότερους καρπούς και θα ανοίξει νέες προοπτικές για συνεργασίες και ανταλλαγές, που θα ενδυναμώσουν ακόμη περισσότερο τους δεσμούς μας.

Η Κύπρος, στηρίζει και θα συνεχίσει να στηρίζει τη διδασκαλία της ελληνικής σε χώρες και πανεπιστήμια που αναγνωρίζουν τη σημασία της. Στηρίζουμε αυτή την πρωτοβουλία και χαίρομαστε που η Σερβία, με την οποία η Κύπρος συνδέεται με στενούς ιστορικούς δεσμούς και φιλία, έχει αποτελέσει έναν ιδανικό τόπο για την καλλιέργεια και διάδοση της ελληνικής γλώσσας.

Σε αυτή τη λιτή σημερινή μας εκδήλωση θα είμασταν όλοι ευτυχέστεροι αν η Κύπρος ήταν επανενωμένη χωρίς τη διαχωριστική γραμμή κατάπαυσης του πυρός που την χωρίζει στα δύο. Το καλοκαίρι που μας πέρασε, συμπληρώθηκαν 50 χρόνια από την τραγωδία του 1974, την τουρκική εισβολή της 20^{ης} Ιουλίου του 1974. Πρώτιστο μέλημά μας είναι ο τερματισμός της κατοχής και η επανένωση της Κύπρου στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικαίου και των αποφάσεων του ΟΗΕ. Ταυτόχρονα, αντλούμε διδάγματα από το παρελθόν και πορευόμαστε με ενότητα και ομοψυχία μέχρι την τελική δικαίωση.

Κλείνοντας, θέλω να συγχαρώ όλους τους συντελεστές αυτής της σπουδαίας προσπάθειας, καθηγητές και φοιτητές υπό την Καθηγήτρια Τάμαρα Κόστιτς Παχνόγλου και να ευχηθώ κάθε επιτυχία στο μέλλον. Η ελληνική γλώσσα και ο πολιτισμός μας θα συνεχίσουν να ταξιδεύουν μακριά, φέρνοντας κοντά τους λαούς και ενισχύοντας τους δεσμούς που μας ενώνουν.

Σας ευχαριστώ πολύ!

Ανδρέας Φωτίου

Поздравна реч амбасадора Републике Кипар

Поштоване даме и господо, драги професори и ученици, уважени гости,

Данас је дан велике радости и поноса за све нас. Дошли смо овде да прослаavimo две деценије од почетка наставе грчког језика на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. Двадесет година испуњених успесима, изазовима а највише, сталним радом на промовисању грчког језика. Грчки језик, као језик културе, филозофије и науке, дијахронијски је имао главну улогу у развоју људске мисли. Чињеница да је настава грчког језика укључена у студијске програме Нишког универзитета представља делатно исказивање поштовања према грчкој култури и њеним духовним вредностима.

Та иницијатива, која је започета пре двадесет година, представљала је не само мост за комуникацију и узајамно разумевање, већ и живи пример посвећености професора, који су са великом љубављу и посвећеношћу према нашем језику и култури допринели учењу грчког језика у земљи са богатим културним наслеђем, са којом делимо заједничке корене.

У последњих двадесет година више од 2000 српских студената је похађало наставу грчког језика, поимајући не само његово богатство, лепоту и значај, већ и заједничке вредности које спајају Грчку, Кипар и Србију. Језик је моћна алатка за јачање билатералних односа и промовисање сарадње у области образовања и културе. Кроз речи нашег језика откривамо снагу израза, лепоту поезије и мудрост која се преноси са генерације на генерацију. Грчки језик је нешто више од средства комуникације. То је средство за очување и преношење нашег културног наслеђа кроз време.

Рад Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу представља још један доказ блиских веза између Србије, Грчке и Кипра. Веза за које желимо да буду динамичне и за које изражавамо увереност да ће донети још више плодова и отворити нове перспективе за сарадњу и размену, које ће још више ојачати наше везе.

Кипар подржава и наставиће да подржава наставу грчког језика у државама и на универзитетима који препознају његов значај. Подржавамо ову иницијативу и радујемо се што Србија, коју са Кипром повезују блиске историјске везе и пријатељство, представља идеално место за неговање и ширење грчког језика.

На овој нашој данашњој скромној манифестацији били бисмо сви срећнији када би Кипар био поново уједињен, без линије раздвајања повучене после успостављања примирја, чиме је Кипар подељен на два дела. Овог лета се навршило 50 година од трагедије из 1974, од турске инвазије на Кипар 20. јула 1974. године. Наш првенствени задатак је окончање окупације и поновно уједињење Кипра у оквирима Међународног права и одлука Организације

Уједињених Нација. Истовремено, извлачимо поуке из прошлости и крећемо се јединствено и сложено до коначне правде.

На крају, желим да честитам свима онима који су допринели овом значајном подухвату, професорима и студентима на челу са професорком Тамаром Костић Пахноглу и да им пожелим много среће у будућности. Грчки језик и наша култура наставиће да путују далеко, зближавајући народе и јачајући везе које нас спајају.

Андреас Фотиу

Поздравна реч директора огранка Хеленске фондације за књигу и културу

Ваше екселенције, поштовани декане Филозофског факултета, цењени студенти, ученици и гости,

Данас обележавамо две деценије постојања Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу, што има непроцењив значај за јачање историјских, културних и духовних веза између грчког и српског народа, као и за унапређење мисије наше Фондације у промовисању грчког језика и културе. Наши народи деле богату заједничку историју и непоколебљиву узајамну подршку кроз векове. Од заједничких борби за слободу против Османског царства до стварања чврстих културних веза кроз размену књижевности, уметности и културног наслеђа, ова веза је снажна и инспиративна.

Посебно ме радује што смо пронашли тако изузетне партнере у овом региону наше земље. Као члан комисије која бира најбоље ученичке и студентске радове, имао сам прилику да увидим са каквом посвећеношћу, трудом и љубављу наши млади људи аутентично доживљавају дух грчке културе и језика. Њихово знање из области грчке историје, уметности и књижевности је на таквом нивоу да би им многи Грци могли позавидети, а свакако би били поносни!

Ово партнерство и даље јача везе које су наши народи неговали кроз заједничке идеале слободе, правде и културе. Примери из наше историје показују како су српски и грчки народ подстицали једни друге у тренуцима потребне подршке, што испуњава наша срца поносом док данас овде стојимо.

Тамара, од срца Вам хвала на позиву и прилици да у име Фондације присуствујем овако значајном и свечаном догађају.

Најлепше хвала. Срећна годишњица свима!

Χρόνια πολλά!

Божидар Радојчин

Χαιρετιστήριο λόγος του Διευθυντή του παραρτήματος του Ελληνικού Ιδρύματος Βιβλίου και Πολιτισμού

Εξοχότατοι κύριοι Πρέσβεις, αξιότιμη κυρία Κοσμήτορα της Φιλοσοφικής Σχολής, αξιότιμοι φοιτητές, μαθητές και προσκεκλημένοι,

Σήμερα γιορτάζουμε δύο δεκαετίες ύπαρξης του Λεκτοράτου της Ελληνικής Γλώσσας στη Φιλοσοφική Σχολή της Νις, που είναι γεγονός ανεκτίμητης σημασίας για την ενίσχυση των ιστορικών, πολιτιστικών και πνευματικών δεσμών μεταξύ του ελληνικού και του σερβικού λαού, καθώς και για την ενίσχυση της αποστολής του ιδρύματός μας στην προώθηση της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού. Οι λαοί μας μοιράζονται πλούσια κοινή ιστορία και αταλάντευτη αμοιβαία υποστήριξη ανά τους αιώνες. Από τους κοινούς αγώνες για ελευθερία ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία μέχρι τη δημιουργία ισχυρών πολιτιστικών δεσμών μέσω της ανταλλαγής λογοτεχνίας, τέχνης και πολιτιστικής κληρονομιάς, αυτός ο δεσμός είναι ισχυρός και πρόσφερε έμπνευση.

Χαίρομαι ιδιαίτερα που βρήκαμε τόσο εξαιρετικούς συνεργάτες σε αυτή την περιοχή της χώρας μας. Ως μέλος της επιτροπής που έπρεπε να επιλέξει τις καλύτερες μαθητικές και φοιτητικές εργασίες, είχα την ευκαιρία να δω με τι αφοσίωση, ζήλο και αγάπη οι νέοι μας βιώνουν αυθεντικά το πνεύμα του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας. Οι γνώσεις τους στον τομέα της ελληνικής ιστορίας, τέχνης και λογοτεχνίας είναι σε τέτοιο επίπεδο που πολλοί Έλληνες θα μπορούσαν να τους ζηλέψουν, και σίγουρα να είναι περήφανοι!

Η συνεργασία που έχουμε συνεχίζει να ενισχύει τους δεσμούς που οι λαοί μας έχουν καλλιεργήσει μέσω των κοινών ιδανικών της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και του πολιτισμού. Παραδείγματα από την ιστορία μας δείχνουν πώς ο σερβικός και ο ελληνικός λαός ενθάρρυναν ο ένας τον άλλον σε στιγμές που η υποστήριξη ήταν αναγκαία, και αυτό είναι κάτι που γεμίζει τις καρδιές μας με περηφάνια καθώς βρισκόμαστε εδώ σήμερα.

Τάμαρα, σας ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου για την πρόσκληση και την ευκαιρία να παρευρεθώ εκ μέρους του Ιδρύματος σε μια τόσο σημαντική και επίσημη εκδήλωση.

Σας ευχαριστώ πολύ. Χρόνια πολλά σε όλους!

Μπόζινταρ Ράντοισιν

Радови студената

Kipar i Grčka

Grčka i Kipar bogatstvo u svetu,
a tu pesme nastaju u letu.

U svakom koraku, u svakom glasu
živi tradicija kao u starom času.

Na Kipru, pod maslinama, svi pričaju stare priče
o bogovima i herojima kojima se svi diče.

Njihovi ljudi čuvaju mirnu prošlost,
u srcu svakom leži tiha moćnost.

Na trgu u Grčkoj, smeh se čuje glasno
dok ljudi pevaju u ritmu dokasno.

U tavernama se čuje smeh uz miris maslina,
to Grci pričaju priče pune mudrosti i vina.

Bogovi su prošli, ali su ostali u duši,
svaka pesma što odjekne, dušu još produši.

Dok more šapuće priče bez broja,
istorija živi za uspeh svakog heroja.

Zvona zvone tiho, prošlost se vraća,
Kipar i Grčka su uvek kao braća.

Njihovi ljudi u srcu imaju snage,
a tradicija ih vodi do drage.

Na grčkoj obali, pod zlatnim suncem,
sudbine su se urezale snažnim srcem.

Masline škripe, more mirno diše
u grčkoj prošlosti uvek se piše.

Tamo gde lavanda miris nosi u zoru,
u srcu Grčka i u svakom drugom moru.

Svetlost je tu, kroz noć i dan,
Grčka i Kipar svakom su san.

Na grčkoj obali gde sunce zalazi,
tamo stari hram u miru se spazi.

I kad zora dođe i dan se probudi,
prošlost živi, a tradicija uvek ljude vodi.

Kipar je miran, ali u njemu vekovi dišu,
tamo i kamenovi priče svoje pišu.

Zato tamo, kao i u Atini,
svi plešu zajedno i pevaju u tišini.

Na Kipru se čuje stari glas,
među maslinama svaki čas.

Tamo je svaki korak kao pesma stara,
uz zvuk gitare uši para.

Kipar i Grčka sveta dva
dve duše što spajaju prošlost i prava.

U tavernama smeh i zvuci gitara,
a na licima ljudi sreća se stvara.

Ода Егеју

Ох Егеју, Егеју,
сјајно море;
тиркизна марамо,
што се вијори под снагом
митских ветрова.

Ох Егеју, Егеју,
хиљаде острва часно стоје,
раштркана на све стране,
заједно стварају
бескрајну лепоту.

Ох Егеју, Егеју,
краљу мора,
урони ме у дубине,
напуни моја плућа собом,
хоћу и ја да блистам твојим сјајем.

Ох Егеју, Егеју,
вечна лепото.

Republika večnih

Talasi gutaju spokojnu noć,
Persefonine ruže vaskrsle su Had,
kao grčka vatra gore ljubav i moć,
antikom vladaju večnost i sklad.

Jesu li Orfej i Euridika znali
da iznova umiru na kraju svake priče?
Među nas su bogovi sa Olimpa pali,
te odlučili samo na tebe da mi liče.

Da li je večnost prokleta
što je na kraju samo zaborav čeka?
Ili je to ipak sloboda doneta
svim divnim mitovima što dolaze izdaleka?

Meduzina ogledala i Tantalove muke
grehovi su što u venama dugo već žive,
dok sanjamo nečije toplije ruke
kojima se i mrtvi pesnici dive.

Beše to još jedno leto kraj mora
daleko od patnji i duhova zlih,
što kao san donela je poslednja zora,
te odlučih da mu posvetim stih.

Prologue to Chronos' Thoughts

In vast, dark depths of space I sit upon my throne,
A timeless figure, carved in shadow, darkness, stone.
I watch the galaxies turn, stars burn, all life return to dust,
Yet on a small, wet rock, I see eyes lifted up in trust.
Though empires fall, and civilizations fade like sand,
For eons, I have watched them fight, and some break free, unplanned.

Earth draws me in, a spark in the cosmos, defiant and bright,
Its countless lives fueled by both sorrow and might.
Unlike the great celestial spheres, their light is candle-born,
A fleeting pulse in this vast rhythm to which gods alone are sworn.
They carved their marks to hide from me, their stories tucked inside,
But wood, stone, iron, all dissolve within my timeless tide.

Yet amid all that I swept away, a few things stood, remained:
Patterns etched in stone, or framed, by hands unchained.
Words strung together, stirring readers in their fragile clay,
Persistent fragments of the spirit, defying decay.
This thing they call art defied me, all bronze and ink-bound tales,
While all else crumbled, art endured, leaving me frail.

So I leaned closer, across centuries, glimpsing something divine,
Their art woven deep through reality and time.
I saw this thread twist and turn, contract and expand,
A melody once penned by a soul, its notes forever grand.
A poem inked upon decaying paper stands against me, brave,
A fleeting echo, a stubborn flame unclaimed by my wave.
In these moments, I felt that humans, though brief and small,
Had found a way to transcend through art, they stole from the fall.

Stubborn souls, they left whispers in time and space,
Binding the years they created, defying my grace.
For the first time in endless existence, I smiled, and knew
Though my work would go on, I had witnessed something true.
Now, as I watch lives spark and fade, I am forced to agree
Through art, they've carved their place in eternity.

The First Creation

I watched in the ancient, hallowed land,
Where olive branches made their stand.
A newborn people's fears would grow,
In shadows they could scarcely know.

From deep within their spirits' core,
Their thoughts took flight, began to soar.
They cast their gods in myth's vast sky,

And watched as legends rose on high.
Zeus, king of all, with thunder's might,
His voice a storm, his eyes alight.
Poseidon fierce, and fair Aphrodite,
Each one bound to nature tightly.

Their experience of nature was so broad,
So I watched patiently as Man created God.

Seasonal Lament

When bright sun shines upon the field of gray.
Every mortal man woman and child sing and pray,
For the icy cold season is at its fleeting end.
So no more time in decay they have to spend.

But at the place where peer no mortal eye can,
Sits and despairs a hurt and a loving man,
Cast to his throne sitting in darkness when nature blooms,
He screams and laments for you in eternal gloom.

O Persephone, why from him do you flee?
Why, o why can none of them see?
I curse this Fates' work at hand!
The grief so great which he no more can stand.

Come back to Hades you beautiful dove,
So I watched patiently as Man created Love.

The Art of the Mind

When Athens bloomed beneath wisdom's light,
One man arose with questions so bright.
Socrates, seeking the truth untold,
Inquired of the heart, and the nature of the soul.
Then came Plato, his teacher's flame aglow,
With thoughts of a world where ideals grow.
He dreamed of perfection, beyond all sight,
Yet found such visions both distant and bright.
At last, Aristotle walked upon the earth,
Clarity emerged with each thought's birth.
Philosophy, an art form newly born,
Exploring nature, thought, and form.
The beauty of what human brain can find,
So I watched patiently as Man created Mind.

Glory to the Warriors

In Sparta's land, where iron will is forged,
With armor clad, in battle they surged.
A people fierce as mountain fire,
Their wrath unleashed with burning ire.
To Ares, god of war, they cried,
With shields and spears by Athena's side.
Their skills honed and sharp, their purpose clear,
In battle's roar, their strength found cheer.
And tales of Theseus, bold and bright,
A hero whose courage lit the night.
Through labyrinths, with valor strong,
He fought the beast, where shadows throng.
This is an art form for which anger was for,
So I watched patiently as Man created war.

Hymn to Aphrodite

A soft scent placed on a blooming rose.
A gentle blush that dawn itself bestows.
A shimmer in the stars glimmering at night.
A whisper soft beyond the mortal sight.

In every petal kissed by the morning dew.
In every cloud shape across the sky blue.
In oceans waves crashing and flowing so free.
In every mortal creature, God, and even Me.

Aphrodite, the goddess of pure, divine allure,
She breathes her magic deep, slow, and sure.
Wearing blossom, rain, dawn, clouds and wave,
All beings for her beauty their lives gave.

To describe everything was their duty,
So I watched patiently as Man created Beauty.

Final Thoughts

And yet from my prison I look at this place today,
Only to realize their minds all went astray,
Where once bright marble shone in all its grace,
An artless and godless, sad, withered place.

Each stroke of brush creating a verse or more,
But now all your temples are broken, with no lore,
Your art breathes life from your soul it's true,
But now no poets, no painters, nor sculptors new.

“Where are the statues carved with human grace?
Where is the music that once could time erase?
Where are the dramas that were fueled with endless fire?
Where are the odes celebrating art and desire?”

Curse the thoughts rushing through my head and heart,
So I watched patiently as Man destroyed art.

Prologue to Chronos' Thoughts explores the thoughts of the experience of the god of time in exploring human nature, their ways of living, and ultimately their art. Chronos sees art as something that defies him and defies time itself. Everything shall die and rot away, but art and the creator stay living forever. Chronos takes on a different stance and starts to view all human creation through the eyes of a poet, finding emotion and art in everything.

In the next five poems Chronos watches as humanity develops slowly. Humanity develops different forms of art, first of which are gods, more precisely the gods of Olympus. They are viewed as art because Chronos sees them as using their imagination to create them and connect them to the natural world.

Seasonal Lament explores the themes of love and suffering through the legend of Persephone and Hades. Hades, not a god associated with love, is in the poetic eyes of Chronos now viewed as a lover and someone who invented the true and purest form of love.

The art of the mind is a poem which covers ancient greek phylosophers. They are considered by most to be the founding fathers of phylosophy and most phylosophical theories stem from Plato, Socrates, and Aristotle. Chronos views phylosophy as an art of mind or thinking.

Glory to the Warriors goes a bit further back to the Spartan Greeks, where through Chronos' eyes war is viewed as yet another art form. He thinks that human anger can be used as fuel for this art.

Hymn to Aphrodite is a poem which explores beauty and the concept of it. The poem is filled with imagery of events and things in nature which would be considered beautiful. In the center of it all is Aphrodite, the goddess of beauty.

Here man created beauty and is able to express it through art.

Final Thoughts is the final poem in this lineup giving us a modern view of Greece. Chronos, from his prison Tartaros, looks on to the human world seeking more art and more artists. He got addicted to art and wants more of it to be created. He views humanity's treatment towards art as a crime and thinks that man is slowly destroying art.

These poems can have their final two lines extracted and form a new poem which gives us the jist of the themes explored in all of the poems:

Now, as I watch lives spark and fade, I am forced to agree
Through art, they've carved their place in eternity.
Their experience of nature was so broad,
So I watched patiently as Man created God.

Come back to Hades you beautiful dove,
So I watched patiently as Man created Love.
The beauty of what human brain can find,
So I watched patiently as Man created Mind.

This is an art form for which anger was for,
So I watched patiently as Man created war.
To describe everything was their duty,
So I watched patiently as Man created Beauty.
Curse the thoughts rushing through my head and heart,
So I watched patiently as Man destroyed art.

A Name Bestowed

O Island that rests on the vast blue sea,
Can you sing your tale to me?
For days I wondered of your history
So tell me, who gave the name to thee?

Was it the Greeks who saw your abundance
Of a mighty cypress tree which rests on your bed,
Its ages-long endurance, the strength of the people
Eternally etched in the smoke of burned branches
Left in altars brightly to burn, a spark eternal.

Was it the Romans that gave you the name of Cyprium Aes,
Or was it the bright color of the parent rock
which birth gave to many children of brass,
Bringer of wealth, master of stone and art
That made civilization boom and bloom with your craft.

Tell me, Goddess Aphrodite, or perhaps Venus,
Was it you who rose from the foamy sea
That bestowed on this land the ancient title in your image?
Love, desire, passion, devotion, adoration....

Was this what your children felt
When they claimed the shore bearing the name of Cyprus?
O Island that rests on the vast blue sea,
Is this the tale you decided to sing to me?

Η Πελοπόννησός μου

Πόσο πολύ αγαπάω την Πελοπόννησό μου! Είναι ένα μέρος της Ελλάδας όπου βρίσκονται όλες οι πιο όμορφες αναμνήσεις μου.

Η πρώτη φορά που πήγα στην Πελοπόννησο, συγκεκριμένα στα Φιλιατρά, ήταν όταν ήμουν εννιά χρονών. Πήγαμε επίσης και φέτος το καλοκαίρι. Πέρασαμε τέλεια.

Τα Φιλιατρά είναι μια κωμόπολη στη νοτιοδυτική Πελοπόννησο και εκεί γνώρισα τους φίλους μου που μου έγιναν σαν οικογένεια.

Τα Φιλιατρά για μένα είναι η αγάπη. Η Λαμπρινή όταν μου φτιάχνει καφέ κάθε πρωί πριν πάω στην παραλία με τους γονείς μου. Ο Γιώργος όταν μου εξηγεί τις καινούργιες λέξεις στα ελληνικά. Ο Νίκος όταν μας κάνει να γελάμε. Τα σκυλάκια μου, Μαφού και Μπραφ, όταν με ξυπνάνε και με κάνουν να χαμογελάω ακόμα και στις επτά το πρωί. Νιώθω καλύτερα όταν θυμάμαι τις στιγμές που πέρασα εκεί. Η καρδιά μου χτυπάει πιο γρήγορα όταν θυμάμαι τους φίλους μου που αγαπάω τόσο πολύ.

Τα πρωινά ξάπλωνα στην άμμο ακούγοντας τα κύματα του Ιονίου Πελάγους. Ήμασταν στην παραλία Βοϊδοκοιλιάς. Έβλεπα τα κύματα που χτυπούσαν πάνω στα βράχια. Τους ανθρώπους που χαμογελούσαν και άκουγαν μουσική. Τον ήλιο που έλαμπε δυνατά. Το δέρμα μου που μαύριζε.

Δεν υπάρχει τίποτα πιο ωραίο από το καλοκαίρι στην Ελλάδα με τους αγαπημένους μου ανθρώπους.

„Itaka”, Konstantin Kavafi

Pesma „Itaka” Konstantina Kavafija simbolično predstavlja putovanje kroz život, istražujući vrednosti životnih ciljeva, mudrosti i unutrašnje spoznaje. U pesmi se javlja motiv Itake iz Homerove *Odiseje*, koja je poznata kao Odisejev dom, ali ovde ona ne predstavlja samo fizički cilj, već i duhovno odredište – mudrost koju čovek stiče tokom životnog puta.

Lirski subjekt na početku savetuje da se „zaželiš da putovanje bude dugo”, ističući važnost sporog i ispunjenog životnog puta. On naglašava da se ne treba plašiti prepreka poput Lestrigonaca, Kiklopa i Posejdona, jer te prepreke nisu spoljašnje, već unutrašnje: „ukoliko ih u svojoj duši ne skrivaš”. Ova metafora pokazuje kako su strahovi i problemi često samo ispoljavanje naših unutrašnjih stanja, ako smo pozitivni i puni nade, te prepreke neće ni postojati.

Pored toga, lirski subjekt naglašava radost istraživanja i iskustava, kao što je „mnogo letnjih jutara” i poseta „trgovinama feničkim” gde se stiču znanje i lepo iskustvo. U ovom delu ohrabruje se čitalac da uživa u svakom koraku svog puta, da uči i da upija mudrost iz svega što sreće. Feničanske luke i mirisi upućuju na lepotu osećaja, pokazuju da životna radost leži u upoznavanju sveta, otvaranju uma i sticanju različitih iskustava.

Itaka, sama po sebi, nije toliko važna zbog svog bogatstva ili slave, ona je cilj koji daje smisao putovanju. Čak i da je Itaka „siromašna”, kada dođemo do nje, to nije važno jer smo stekli vredna iskustva i mudrost: „tako si mudar postao, s tolikim iskustvom”. Ova misao donosi poruku pesme čitaocu – prava vrednost života je u putovanju i rastu, a ne u materijalnim ciljevima. Materijalne stvari su samo površna slika, nama u životu treba nešto dublje, iskrenije, što dobijamo iznutra.

Kavafijeva „Itaka” podstiče čitaoca da ceni put i proces sazrevanja, a ne samo krajnji cilj. Ova pesma ima snažan uticaj na čitaoca, poziva ga da se prepusti radosti putovanja kroz život i da prihvati sve izazove. U svetu gde smo često koncentrisani na rezultate i ciljeve, „Itaka” nas podseća na suštinsku važnost svakog koraka i na to kako svaki doživljaj, bez obzira koliko mali ili veliki bio, ima vrednost u našem rastu i razumevanju života.

Od tradicije do modernizacije: religija i kulturne norme u Grčkoj i na Kipru

Religija i kulturne norme u velikoj meri učestvuju u oblikovanju društvenih struktura, posebno u zemljama kao što su Grčka i Kipar, gde pravoslavno hrišćanstvo i islam imaju duboke istorijske korene. U Grčkoj pravoslavna crkva već vekovima čuva nacionalni identitet i moralne vrednosti, dok na Kipru religijski dualizam, koji uključuje pravoslavlje i islam, ima značajan uticaj na društvene odnose i političku situaciju. Ovaj esej istražuje kako religijske i kulturne norme oblikuju društvene odnose, vrednosti i identitet u Grčkoj i na Kipru iz sociološke perspektive, koristeći primere, statističke podatke i zanimljive činjenice koje ilustruju bogatstvo ovih kulturnih tradicija.

Prema sociološkoj teoriji Emila Dirke, religija predstavlja osnovu kolektivne svesti i socijalne kohezije, okupljajući zajednicu kroz zajedničke vrednosti i rituale. Pravoslavna crkva u Grčkoj, posebno tokom osmanske vladavine (1453–1821), imala je ključnu ulogu u očuvanju grčkog identiteta. U vreme kada su Grci bili pod stranom upravom, pravoslavna crkva postala je nosilac grčkog jezika, kulture i moralnih vrednosti.

Mnogi običaji i danas se praktikuju kao veza sa grčkom kulturom i precima. Tokom grčkih svadbi, na primer, običaj je da se hleb lomi i drži nad glavama mladenaca kao simbol zajedništva i plodnosti. Tokom verskih praznika, posebno Uskrsa, običaj je da se farbaju jaja u crveno jer je crvena boja simbol Hristove krvi, što je duboko ukorenjeno u grčkoj tradiciji.

Na Kipru, gde je severno i južno stanovništvo različite religijske pripadnosti, religija oblikuje kulturni identitet i političku situaciju. Nakon turske invazije 1974. godine, ostrvo je podeljeno na grčki pravoslavni jug i turski muslimanski sever, čineći religiju simbolom političkog i kulturnog suparništva.

Uprkos podeljenosti, Kiprani sa obe strane ostrva dele zajedničke elemente prošlosti. Na primer, obnova Manastira Svetog Andreja na severnom delu Kipra, svetog mesta za obe zajednice, finansirana je iz međunarodnih fondova i predstavlja simbol tolerancije. Na severnom delu Kipra, među mlađom populacijom, 57% mladih se iz aspekta kulture smatra muslimanima, što znači da više vrednuju kulturne elemente vere, kao što su festivali i običaji, nego striktno verske prakse.

Porodica ima ključnu ulogu u društvenoj strukturi u Grčkoj i na Kipru, gde religija oblikuje porodične odnose i društvene norme. Prema teoriji kulturnog kapitala Pjera Burdijea, religija oblikuje socijalizaciju pojedinca kroz norme i vrednosti usvojene u okviru zajednice. Na Kipru slavljenje imendana (dana svetitelja po kojem je neko dobio ime) ostaje popularno i gotovo jednako važno kao rođendan. Tog dana domaćin prima goste u kuću, a tradicija nalaže posluživanje tradicionalnih jela, kao

što su kleftiko (jagnjetina pečena u glini) i baklava, što doprinosi očuvanju kulturnih običaja i osećaja zajedništva među rođacima i prijateljima.

Sekularizacija, kao prirodni proces u modernim društvima, sve više utiče na društvene norme u Grčkoj i na Kipru. Maks Veber je ukazao na to kako racionalizacija i urbanizacija mogu smanjiti uticaj religije u modernom društvu. U Atini 40% parova sada bira građanske brakove, što pokazuje porast sekularnih i individualističkih vrednosti. Na Kipru sekularizacija teče sporijim tempom zbog verske i političke podeljenosti ostrva. Na severu se islamska zajednica suočava sa izazovima modernizacije, gde sve više mladih prihvata zapadne vrednosti, što može stvoriti tenzije između tradicionalnih i modernih vrednosti. Ipak, iako su sekularne vrednosti u porastu, oko 67% stanovništva južnog dela Kipra i dalje praktikuje osvećenje kuće prskanjem svetom vodom, što je simbol zaštite od nesreće, upravo to ukazuje na ukorenjenost tradicije uprkos stepenima religioznosti.

Verski pluralizam, prema sociologu Peteru Bergeru, zahteva međusobno poštovanje i toleranciju između različitih verskih zajednica. Na Kipru su pokrenute inicijative za očuvanje verskog nasleđa sa obe strane, što doprinosi stvaranju mostova između podeljenih zajednica. Kroz projekte, kao što je očuvanje džamije Omerije u Nikoziji koja se nalazi blizu pravoslavne crkve, nastoji se da se očuvaju zajedništvo i mirna koegzistencija. Ovaj projekat ima snažnu poruku tolerancije, dok oko 60% stanovnika Nikozije podržava kulturne manifestacije koje uključuju muziku i umetnost iz oba kulturna kruga, što dodatno doprinosi povezivanju zajednica.

Religija i kulturne norme u Grčkoj i na Kipru daleko su više od lične vere, one oblikuju društvene odnose, moralne vrednosti i identitet stanovništva kroz istorijske, kulturne i političke procese. Iako sekularizacija i modernizacija predstavljaju izazove, religija i dalje ima potencijal da doprinese očuvanju identiteta i socijalne kohezije. Inicijative za verski pluralizam i međusobno poštovanje pokazuju da zajednice mogu očuvati kulturno nasleđe tako što ih prilagođavaju modernim vrednostima. Na taj način religija ostaje značajan stub društvenog identiteta u savremenom društvu, dok kulturni običaji i tradicije nastavljaju da povezuju prošlost i sadašnjost kroz vekove.

Како ја доживљавам Грчку

Грчку не могу описати једном речју, нити једном реченицом. Потребно ми је много више од тога. Иако је тешко исказати речима своја осећања, покушаћу да их што потпуније објасним.

Када кажем Грчка, прва помисао су ми породица, традиција, срећа, одмор... Грчку сам заволела од малих ногу, прецизније од дана када сам први пут отишла тамо на летовање. Сваког лета сам са родитељима, тетком, течом, сестрама и братом ишла на заједничко путовање и сва та путовања ће ми остати урезана у сећању. Чак и данас, када се сви заједно окупимо, присећамо се разних анегдота које су увек у вези са тим летовањима, гледамо слике и снимке и увек се развеселимо. Без обзира на то што више пута понављамо исте приче које сви знамо напамет, и даље нам буде смешно и драго да их опет чујемо. У том периоду живота, када смо ишли на заједничка путовања, била сам мала, али знам да нисмо имали много. Међутим, за нашу срећу је било довољно то што смо сви били заједно. Сећам се да сам одбројавала дане када ће доћи лето, када ћу поново видети море и да сам заједно са мајком паковала кофер месецима унапред. Упркос томе, море није једини разлог због којег волим Грчку и једино због чега смо толико ишчекивали да је видимо.

Грци као људи углавном на први поглед делују незаинтересовано за друге људе, њима непознате. Више пута се и дешавало да не говоре енглески језик, који је у данашњем времену језик за споразумевање где год се нађете и који је већини Грка био потребан јер се углавном баве туризмом. Тако смо и ми, а и људи које познајемо, у некој прилици имали проблем са споразумевањем када се нађемо у Грчкој. То је разлог зашто људи понекад мисле да они не желе да упознају друге људе и да са њима причају. Међутим, нико није савршен. Иза те незаинтересованости крије се баш оно супротно. Једне године смо одсели у смештају код породице Каландиду. Старија ћерка Архондија је била преводилац јер је једина говорила енглески језик, који је научила због посла. Једног поподнева случајно смо се запричали са њима и дотакли теме њиховог и нашег начина живота и схватили смо много тога о њима и то колико су они заправо традиционални. Схватили смо да већина Грка живи и води породични посао, да се цела породица увек држи заједно, и то у великом кругу породице, што је нас заиста одушевило. Од тог дана и нашег дугог разговора веома смо се зближили. Чак смо дошли до тога да сваког дана заједно ручамо са њима када се вратимо са плаже. Мајка Димитра је заједно са својом млађом ћерком Софиом и унуцима правила сваког дана разна грчка традиционална јела и наше породице су се спајале за једним великим столом, где смо сатима разговарали, јели, пили и смејали се. Прихватили су нас као да смо сви једна велика поро-

дица, а знали смо се само неколико дана. Увек када бисмо их срели на улазним вратима, имали су велике осмехе на лицима која видим и даље веома јасно, иако је прошло више година од нашег последњег виђења. Последњег дана нашег одмора на опроштају су нам поклонили много тога, чак су се појавиле и сузе у њиховим очима. Оставили су велики утисак на нас, те смо се неколико година заредом враћали код њих и сваки пут је атмосфера била иста, исти заједнички ручкови, разговори, шале докасно увече. Размењивали смо међусобно и наше традиционалне производе. Ми смо њима доносили домаћу ракију (коју је Јотис, Димитрин муж, обожавао), наш пиротски качкаваљ, пеглану кобасицу и томе слично, а они су нама поклањали разне врсте маслина, маслиновог уља, ципуру... Међутим, после неког времена, пожелели смо да посетимо и друга места Грчке, али остали смо у контакту са породицом Катандиду.

На другим местима смо такође били у сличној ситуацији, нашли смо пријатеље као што су Калиопи и Теодоракис код којих смо се враћали поново. Све ово је разлог због чега ме Грчка асоцира на пријатељство, породицу, традицију, али и на топлоту у сваком смислу. Поред тога, грчка кухиња ми је једна од омиљених. Пре свега зато што свако јело праве са љубављу, на свој начин и са најсвежијим и најквалитетнијим намирницама које могу да набаве у том тренутку. Не постоји грчко јело које сам пробала а да нисам остала без текста, за то су наравно највише заслужни наши пријатељи Грци, са којима размењујемо наше рецепте и код којих смо нека јела први пут пробали. И данас сам остала при томе да сваки дан доручкујем грчки јогурт са неким воћем, овсеним пахуљицама и томе слично. Међу омиљеним грчким јелима издвојила бих, наравно, гирос, који, колико год покушавали да га направе у Србији по истом рецепту, неће имати исти укус као грчки. Затим грчка лазања коју сам први пут пробала код породице Каландиду. Одмах потом пробала сам још Димитриних специјалитета: питу са спанаћем, питу са сиром и морске плодове, за које никада не бих помислила да ће ми се допасти. Нису ништа мање добри у прављењу слаткиша. Посебно бих издвојила њихове крофнице, али то опет није све.

Велики утицај на мене има и то што сам почела да учим њихов језик, који је веома специфичан. Пре свега из разлога што је један од најстаријих језика и што не постоји ниједан сличан њему. О грчкој историји и митологији не треба ништа ни говорити, верујем да не постоји особа којој, пре свега грчка митологија, није бар мало позната и занимљива. Поред свега тога, треба знати и да је грчки језик био од великог утицаја при стварању словенских језика још од давних времена, па се често дешава да се у нашим дијалектима чују његови остаци. То ми је веома привукло пажњу јер сам ја неко кога интересују лингвистичке науке и сваки пут се обрадујем када у току учења грчког језика наиђем на неку реч која се исто или слично изговара у дијалекту мог родног града или у неком другом језику који знам. Међутим, нисам само ја као студент страног језика одушевљена тиме, већ и моја мајка, којој је учење грчког језика постало хоби већ неколико година. Иако људи обично говоре да је веома захтевно почети са учењем неког језика у каснијим годинама, она од тога није одустала, што доказује колико њој то значи.

Своју љубав према Грчкој пренела сам и на друге људе око себе. Ове године сам тамо била на летовању са друштвом, међу којима је било оних који никада раније нису посетили Грчку и могу рећи да нису остали разочарани. Тачније, не само да нису остали разочарани већ су били одушевљени. Пре свега велики утисак су оставили власници смештаја у коме смо боравили. Увек су имали осмех на лицу, поготово када сам се трудила да изговорим нешто на њиховом језику. Не треба занемарити грчку традиционалну музику која је веома лепа и коју смо слушали у тавернама уз неко добро јело и пиће, наравно уз ломљење тањира и наш покушај да научимо познати сиртаки.

Све ово је имало велики утицај на формирање мог мишљења о овој земљи и народу који је по мом досадашњем искуству веома енергичан, позитиван, другачији и који воли да се дружи и обожава да ужива. Најчудније ми је било то што сам стално виђала веома старе људе како целу ноћ седе негде напољу са својим пријатељима, такође веома старим људима, јер код нас људи те старости обично своје време проводе код куће или негде на селу у миру и тишини, далеко од свих.

Осим током летњих дана, Грчка је веома добро и популарно место за прославу Нове године. Једне зиме сам са друштвом у том периоду била у Солуну. Време је било сунчано и врло пријатно и топло, поготово за то доба године. Било је одлично за шетњу градом, обилазак музеја, продавница, знаменитости и возњу неким бродићем. Град је био препун људи, осећај незабораван, а атмосфера веома живахна од самог јутра 31. децембра. Људи су почели да славе Нову годину доста рано. Музика, смех и разни гласови чули су се свуда по граду. Сви су били ван својих соба негде напољу, радовали се, јели, пили и уживали у прелепом дану. Ни увече није било ништа мање весело. Уочи Нове године су сви људи, где год славили, дошли у центар и сви смо једногласно одбројавали до поноћи уз невероватан ватромет.

Међу најлепшим успоменама дефинитивно могу да издвојим свако своје путовање у Грчку, где год и кад год то било. Свако место је лепо и посебно на свој начин, а у исто време се сва та места сједињују у једну прелепу целину. Не могу издвојити једну најлепшу чињеницу у вези са Грчком, али на основу свега овога што сам до сада видела и проживела могу рећи да ћу се увек са задовољством тамо враћати.

Grčka – država u kojoj vidim svoju budućnost

Moje prvo upoznavanje sa državom koja mi je osvojila srce počinje veoma rano, kada su me sa svega dve godine roditelji odveli na more upravo u ovu zemlju. Letovali smo u mestašcu po imenu Asprovalta. I mada se ja skoro ničega ne sećam sa tog svog prvog putovanja, moji roditelji i dan-danas tvrde da je bilo prelepo. Na moju sreću, roditelji su bili oduševljeni i rešili su da svako sledeće letovanje provodimo u ovoj državi posećujući razna mesta.

Godine su prolazile, a moja iskustva u Grčkoj bila sve bogatija – od Soluna, preko Olimpa, Sartija, pa sve do Parge, nijedno mesto me nikada nije ostavilo ravnodušnom. U svakom mestu je bilo drugačije, upoznali smo dosta Grka, i ono što je meni bilo simpatično je to da su svi sa lakoćom pamtili moje ime, Petra – koje potiče od grčke reči *petra* – kamen, stena.

Posebnu pažnju bih posvetila događaju koji se odigrao kada smo prvi put otišli u Pargu. Naše letovanje se nakon deset dana završilo i, prepuni utisaka i lepih uspomena, zaputili smo se kući. Tokom puta, mom ocu je pozlilo. Brzo smo se zaustavili na auto-putu i pozvali hitnu pomoć kojoj zaista nije trebalo mnogo vremena da dođe. Mama i ja smo brzo kolima krenule za hitnom, ali u jednom momentu smo ih izgubile jer su vozili dosta brzo. Bez bilo kakve navigacije uspele smo da dođemo u Janjinu, ali nismo znale gde je bolnica. Ono što nikada neću zaboraviti je solidarnost Grka, koji su se, iako nisu razumeli reč engleskog, trudili da nam pomognu. Na kraju je jedna starija žena čula o čemu se radi i pokazala nam put do bolnice. Tada je mom tati već bilo bolje, i nakon par sati, nastavili smo put.

U leto 2023. godine smo odlučili da ponovo odemo u Pargu, s obzirom da nam se ona najviše dopala od svih mesta koja smo do sada posetili. Ono čega nisam bila svesna bilo je koliko će ovo putovanje imati veliki uticaj na dalji tok mog života.

Već prvog dana smo se, po našem običaju, nakon plaže zaputili u obližnji restoran na ručak. Restoran je bio izuzetno blizu, na svega desetak minuta hoda od plaže Valtos, koju smo mi svakodnevno posećivali. Iz restorana se pružao predivan pogled na more i plažu, a u daljini se videla i tvrđava. Dečko koji je nas je uslužio je bio izuzetno ljubazan i odmah nas je pitao odakle smo i započeo razgovor sa nama. Moji roditelji i ja smo izuzetno društveni i volimo da upoznajemo ljude, te su naši razgovori bili veoma ispunjeni. Nakon dva dana, isti taj dečko je pitao mog oca za dozvolu da me izvede na piće. Kada je dobio njegovo odobrenje (a i moje), nisam bila svesna koliko veliki uticaj će on imati na mene. Do tog trenutka nikada u životu nisam upoznala nekog ko me je toliko razumeo i sa kim sam delila sličan pogled na svet. Iako nismo govorili istim jezikom, naše poznavanje engleskog je bilo i više nego dovoljno da se razumemo. Njegovo ime je Kostas. U Pargi je radio sezonski, a inače živi u Solunu. Moje noći u Pargi su prolazile u zajedničkim razgovorima

koji su trajali sve do ranog jutra. Naravno da sam se zaljubila, a i on je osećao isto. Nažalost, svemu lepom dođe kraj.

Poslednje večeri on je izašao sa posla i proveli smo sve preostalo vreme zajedno. Ujutru sam ja pošla nazad za Srbiju, sa velikim bolom u srcu jer odlazim, ali ujedno gledajući na sve pozitivno i zahvalna zato što sam upoznala tako divnu osobu kao što je on. Mojim iznenađenjima nije bio kraj, jer mi se nakon dve nedelje u Srbiji, Kostas ponovo javio. Iako nisu bila svakodnevna, naša dopisivanja su trajala dugo i tema za razgovor nam nikad nije nedostajalo. Posle dva meseca, donela sam odluku da se preselim u Solun. Razgovarala sam sa ljudima iz Ambasade Grčke i našla fakultet koji mi odgovara, u okviru Aristotelovog univerziteta. Međutim, pojavila se prepreka, a to je da je moj departman imao nastavu isključivo na grčkom jeziku koji ja uopšte nisam znala. Tada sam shvatila da svoju nameru neću tako lako ostvariti i odlučila sam da, dok ne naučim grčki, svoje studije započnem ovde, u Srbiji, pa da vremenom vidim za dalje. I Kostas i ja smo bili svesni ove prepreke i, iako se više ne čujemo toliko često, i dalje smo u kontaktu.

Nadam se da ću jednog dana uspeti da dobijem dozvolu da se preselim u Grčku i tamo nastavim svoj život. Ja nisam neko ko odustaje lako. Dala sam sebi obećanje da ću uspeti i da neću stati dok to ne ostvarim.

Грчка традиција и култура

Сви вероватно већ знате онај осећај кад по први пут путујете у неко ново, непознато место где не познајете никога и вероватно нисте баш сигурни чак ни где се налази најбоља храна, нити најбоље место за сунчање или вечерњи излазак. Знате само да сте у гепек натрпали пуне кофере одеће коју вероватно нећете ниједном обући и фото-апарат који ће забележити најлепше тренутке овог путовања.

Ја сам онај тип особе који воли да истражује, који трчи ка непознатом и ка откривању нових ствари. Не волим да се враћам на исто место два пута, али неко место те просто натера да даш обећање да ћеш се једном ипак вратити.

Грчка у мени представља појам савршенства и оно нешто што бих доживотно истраживала. Свако моје путовање иза себе крије јако лепо сећање и носи своју причу. Дефинитивну победу носи пут са овог лета. Грчки заласци сунца су вероватно нешто што сваког осваја, али утисак повезаности са неким местом због особе коју тада упознаш представља нешто сасвим друго.

Туристи након боравка у Грчкој често напомињу да један од највећих утисака који носе са собом јесте понос и задовољство које Грци имају на своју традицију и обичаје. Кажу да се ретко може срести народ који толико уме да приближи своју културу и порекло другим људима, као што то чине они. Свима се мора понудити гирос, маслиново уље, компот од мандарина, сувенир, свеже упецана риба из њиховог мора.

Моје истраживање новог терена ме је довело до изузетно доброг ресторана. Најбољи гирос у граду, потписујем. У том ресторану сам стекла веома вредно пријатељство – то је заправо био први Грк кога сам у животу упознала. Захваљујући њему сам сазнала веома занимљиве ствари о Грчкој, а заправо је он био тај мотив за истраживањем и искреним интересовањем.

Кроз разговор са Грком сазнала сам доста о њиховим празницима. Највећу пажњу ми је привукла прича о имендану. С обзиром на то да је већина Грка добила име по неком светцу, на дати дан у години прослављају свој имендан. Тада им у кућу долазе непозвани гости са поклонима, домаћица износи колаче и мезе, а овај празник им је битнији од рођендана.

На овом путовању сам остварила једну од највећих жеља. Крстарење око Свете Горе је пустоловина коју сам жељно ишчекивала из године у годину. Било је вредно чекања. Чак ми се чини да је и море у том пределу бистрије. Како је због закона женама забрањен улаз на Свету Гору, у замену за обилазак Свете Горе, одлучиле смо се за посету цркве која спада у посед манастира Хиландар.

Крај овог путовања ми је био подједнако тежак као и растанак са њим. Мој Грк ми је заиста улепшао ово летовање. Слушајући о разним грчким митовима

овај растанак бих упоредила са митом о љубави између Одисеја и Пенелопе.

„Одисеј је био краљ Итаке и херој Тројанског рата. Провео је две деценије далеко од своје супруге Пенелопе. Одисеј и Пенелопа су приказ да стрпљење заиста уроди плодом, поготово када је у питању права љубав.”

О њему су слушали сви толико тога. О некоме ко је кроз мој живот прошао попут олује на мору.

Августовско јутро

Августовско јутро. Мирис соли, платана и свежег планинског ваздуха. Изнад сеоских путељака и зелених шума простире се величанствени Олимп на чијим се врховима још понегде бели снег. Насупрот њему, плаво Егејско море, мирно и стопљено са хоризонтом. Сунце које тек извире обасјава површину мора и разлива златни одсјај који светлуца и прелама се по води. У даљини се назире само понеки оронули рибарски брод који се враћа у луку носећи свеж улов. Тај приказ посматра и стари дебели мачор белог крзна, који сваког јутра дочекује рибаре и чека своју награду. Плажом трчкарају галебови, остављајући прве трагове у прохладном песку. Има нечег посебног у тим јутарњим сатима. Корачам по шљунковитом плићаку ка старом тунелу. Успут срећем великог чупавог овчарског пса коме нико не зна тачно име, али сам у више наврата чула да га зову Јоргос, јер, ипак смо у Грчкој. Изнад тунела, на шумовитом брду, налази се Платамонска тврђава. Ни сама не знам колико сам пута у току живота погледала у њу, али увек осетим нешто посебно, дрхтај тела и кривљење углава усана у осмех. Ваљда је то јер знам да сам ту, у крају у коме сам провела свако лето од најранијег детињства, стекла пријатеље, осетила самосталност, чула прве речи на грчком језику и заувек се заљубила у ту земљу. Иако је крај лета, након свежег јутра, у ваздуху се осећа топлина и блага спарина. Међу платанима и прецветалим лијандерима почињу да се чују и зрикавци, одајући препознатљиви звук медитеранског лета. После јутарње шетње по плажи, одлучујем да одем до оближњег села, које се налази у подножју Олимпа, у Литохоро. Возити се до тамо представља право уживање. Са леве стране Олимп, са десне поглед на море, а уз све то поветарац мириса алги и сунчеви зраци, док на радију свира грчки мелос. Како се пут одвоји од мора, постаје помало вијугав и брдовит. Прате га богати маслињаци, виногради и понека дивља смоква пуна плодова. Већ при самом уласку у село, може се осетити његова посебност. Ушушкано и загрљено Олимпом, Литохоро јесте последње насељено место, са којег планинари крећу у своје походе. Изнад села планина, а испод море. У ваздуху мешавина планинске свежине и морске топлоте. На улицама добро обучени планинари са штаповима у рукама, око којих свако мало пролети покоја лепршава летња хаљина. У шармантним кафићима смештеним на узаним тротоарима, насмејани мештани испијају своју прву кафу тог дана, поздрављајући комшије. Испред радње са домаћим производима, из које миришу везе сушеног оригана, безбрижно спавају две шарене мачке уживајући на сунцу. Овде се могу видети и препознатљиве грчке куће, велике и беле, помало оронуте, чија дворишта красе маслине, цитруси и лијандери. Данас је понедељак, што значи да је у Литохору пијачни дан. Тезге

препуне мирисног воћа: зреле брескве, слатко бело грожђе и огромне лубенице. Уколико неко није сигуран где се налази пијаца, само је потребно да послушне одакле се чују позиви продаваца да се приђе баш њиховим тезгама јер је код њих најповољније и најјепше воће и поврће. Након провлачења кроз узане пролазе између тезги и куповине сласних плодова, осећам да је сунце сада већ упекло, па одлазим до старе пекаре која се налази у каменој кући, узимам комад пите и хладни фραπε. Успут наилазим на видиковац са кога се шири поглед на море, воћњаке и ливаде. Одлучујем да крај овог јутра проведем испод борова, на дрвеној клупи, испијајући своју кафу у друштву локалног сеоског пса и уживајући у миру и лепоти пространства испред себе.

Радови ученика

Grčka kao zemlja snova

U Grčkoj sunce sja, more blista,
na obali stari gradovi stoje.
Bogovi se smeškaju, mudrost se lista,
u legendama, njihove moći se broje.

Zeus, kralj bogova, gromom vlada,
Hera, njegova žena, ponosna i snažna,
Atena, boginja mudrosti, hrabro se nada
da će mir i pravda biti uvek važna.

Na Akropolju stari hramovi sjaje,
Partenon ponosno gleda na svet,
i sve to još uvek traje
u srcu Grčke, gde prošlost je let.

Olimpijske igre, slava i čast,
atlete se bore, uz snagu i strast.
U čast bogovima, tradicija je rast,
u svakom uspehu, istorija je vlast.

Misterije Elefsine, tajne drevne,
u potrazi za znanjem, duša se budi.
U Grčkoj, gde su mitovi večni,
u svakom njenom kutku, njihova moć se čudi.

More plavo, otoci zlatni,
Santorini, Mikonos, raj na dlanu.
Priče o ljubavi, sudbini i strasti
u svakom talasu, Grčka je san.

Vetar nosi priče, more šapuće
o hrabrosti, ljubavi, borbi i ratu.
U Grčkoj, gde su mitovi večni,
u svakom dahu, oseća se strast i zlat.

U sjaju zvezda, bogovi nas gledaju,
u tišini noći, njihova moć se čuje.
Grčka, zemlja snova, gde se svi sreću,
u njenom naručju, život se ne gubi.

I tako, kroz vekove, Grčka se diže,
u svakom trenutku, njena lepota blista.
U srcu sveta, gde se vreme ne stiže,
Grčka, večna, u ljubavi se lista.

Кутија богова

Из моћних руку богова створена,
у сенци скривена, запечаћена,
урезали јој судбине зле,
да чува мрачне тајне из дубине.

У њој се збија бескрајна тама,
шапат што вреба, сенка без срама.
Док мирно спава, без даха, без гласа,
носи крај света свакога часа.

Додиром једним, благим и тихим,
зла полетеше као ветар мирни.

Бол, туга, болест, ко ноћ
преплатише земљу, оста само моћ.

Ал' у дубини кутије, тамо где мрак влада,
на дну остала је заробљена нада.

И док зло се шири, а патња не престаје,
нада чека, стрпљиво – она не нестаје.

И светлуца скривена у мрачној тишини
као одјек давни у заборављеној висини.

Последњи шапат вечног спаса,
скривена у тами без иједног гласа.

Триста

Хиљаде стрела ка небу,
црни се свод од њих.
Са друге стране је триста
и бориће се против свих.

Црни се све од стрела,
црнилом и сунце краду.
Ал' триста на месту стоји,
бориће се, кажу, у хладу.

И неће, неће стати.
Остаће до краја у свему.
Ако се не врате са штитом,
вратиће се, макар на њему.

Битка од света јача,
кроз стреле сунце блиста,
сви када бијемо битке,
сви нека будемо триста.

Под сунцем богова

На обали Егеја, где сафири се злате,
маслине шуме у вечном миру.
У сунчевом сјају легенде цветају,
док прошлост дише у свакој птици и пиру.

Олимп, вечни, у облацима стрми,
дом богова и грома свет,
где Зевсова сила муњама пише
о судбини света и људски клет.

Афродита блистава, из пенушавих вода,
ко зора ружичаста у славу се роди.
На обали песак шапатам прича
о љубави што вечну судбину води.

Орфејева лира у тишини пева,
мелодије живе као ветра глас.
Из долина старог, светог тла
одјекује љубав сваки час.

Делфска светиња – под светлим пламеном
тајне чува пророчки мрак.
Док Питија шапуће судбине древне,
прошлост и будућност у један знак.

Грчка бесмртна у причама цвета,
кроз вечност плеше у звуку и сну.
Где сунце и море и богови сјајни
вечно у светлу пркосе времену.

У сјају сунца и мора

Под небом Олимпа где ветрови плешу,
маслине шуме у златном сјају,
свака је песма вековну причу
уткала вечно у светлости рају.

Афродита, из пенушаваг мора,
ко бисер зори у свитања нова,
на обали Грчке где талас мора
шапуће љубав кроз плаветнило слова.

Орфејева лира у ноћи се јавља,
њене струне зову прастаре дане.
У свакој ноти бесмртност се слави,
кроз љубав, кроз тугу и кроз тајне ране.

Делфска Питија међу стенама сања,
пророчки глас кроз векове хуји,
у светом пламену и тајном ткању
о прошлости вечној у срцу бруји.

Егејско море у плавет се спрема,
таласи носе митова сјај.

У души Грчке вечна је тема
кроз сваки уздах и сваки страх.

Грчка је вечно под сунцем сјајним,
у песми, у причи, у свакоме сну,
у камену, мору, под небом тајним,
вечно нас зове и заувек је ту.

Плава земља

Славна имена твоје обале красе,
За славу хеленску надалеко зна се.
Под сунцем Егеја, што злати ти лице,
Колијевка си Европе, звијездо Данице.
Од писма, преко науке до смисла,
Рода су твога милога дјело
Прва слова и гласови што звоне
Из Хеладе стижу, незнање разгоне,
Драгуљ Медитерана, те сунчаних дана
На понос и част свих нас.
Пркос и слобода, мисао је јасна,
Род и народ, те обала страсна.
Кипар врсни, раја је дар
ту живот има друкчију чар.
Под палмама мирис цитруса цвјета,
Гдје љубав и сунце кроје лета.
Грчко, земљо исконске среће,
Твој сваки камен је доказ
Како у свакој невољи и тешкоћи
Не смијемо изгубити образ.

Богиња Тројанског рата

Да ли је била овоме склона
упркос њеној беспрекорној доброти?
Зашто није Афродита, већ је она,
ако говоримо о нестварној лепоти?

Откуд Парис, шта он жели?
Ово није његов град.
Чему се тако касно весели
и коју намеру има сад?

Он жели само поглед њен,
иако њу већ неко воли.
Није било могуће ни трен,
што му је тада и нанело боли.

Склопила је очи, не слутећи
да поћи ће наопако преко ноћи.
Утонула је у сан, не размишљајући
да ће изненада по њу доћи.

Десет година сукоба због ње
до уласка тројанског коња на врата.
Своме дому онда вратила се
Хелена, богиња Тројанског рата.

Пронашла је место где волела је,
што Менелај није желео да схвати.
У Троји срце њено остало је
иако је живот наставила у Спарти.

Са Олимпа феникс лети,
Партенон храм да посети.
Сваки град је вековима стар
И има своју посебну чар.

И крш и море, крвљу завијени,
Боле и даље срца рањена.
Сећања буде ваша мора,
Поносна вам свака гора.

Грчка, земља науке и јунака,
У кланцима јој судбина клета,
И Кипар и Софија Света
Биће понос свих потомака.

Земља маслина и мора,
Где цвета лимун жут,
Ту свака нова зора
Поздравља народ љут.

Еладо, мати, традицијом твојом
Сваки Грк се гордо хвали,
Филозофима и мудрошћу којом
За наш свет не бисмо знали.

Најлепша клетва

Колико им је ноћи требало да склопе
Лажи и преваре од најтањих нити
Како би из плетива накарад изаткали
Јер како људи кажу, тако ће и бити.

Биковим делом и с човеколиким телом,
Чуван ко најружнија краљевска тајна,
Због туђих грешака он носи ланце,
Окован снови у лавиринту очајања.

Зар је њему непозната светска правда?
Бог му је мора одредио судбу,
Зато сад међ' зидовима чека
Да отплати дугове страшном суду.

Страх и трепет морских дубина
Дуго носи људску жртву,
А Хидрин је бес можда и стрепња,
Боји се и бори да је не нађу мртву.

Сећање на ово убого биће
Јесте једино њен пораз,
Херкулов подвиг није божански,
Људских је прича он само одраз.

А златна девојка златне косе
Због туђе злобе кажњена је сама,
На њеном гребену стајаће речи:
„Гробље бесрамних: посвећено Вама”.

Зар девојчине сузе не деру кожу?
Медуза јој, чини ми се, беше име,
Вратиће она каменом освете
Кад њен вапај пред вама гине.

Није ли тешко веровати речима
Кад их лако браним без атеста и срама.
Зашто зовете мила бића монструмима,
Зар на лажима почива лепота вашег храма?

Звери нису рођене звери,
Монструме стварају они што им суде.
Ако вас, дакле, питају за неман,
Осмехните се и покажите им људе.

Богиње старогрчке поезије

Као што некада старогрчки писац Хомер
започе причу *in medias res*
желим гласно да говорим о ЊИМА
и умирим свој стваралачки бес.

У античком свету,
у времена стара,
живеле су богиње поезије,
стварале са пуно дара.

Сапфо од Лезбоса једна је од тих жена,
неправедно заборављена...
Од њеног опуса остала је само сена...

Ни прелепа Енхедуана није мање важна,
кћи аркадијског краља,
на речима моћна и снажна.

Писала је химне за богове многе,
задивила и земљу и небо,
умилостивила судије строге.

У петом веку пре нове ере
живела је поетеса Корина,
у песничком надметању
победила чувеног Пиндара и постала
права хероина.

Некада давно живела је и Носида,
песникиња хеленског порекла.
У жељи да надмаши учитељицу Сапфо,
љубавним стиховима многа срца је дотакла и пекла.

Упркос проблемима многим,
ове песникиње старих времена
успеле су да се изборе
са ограничењима строгим.

Данас већина зна за Платона, Сократа и Аристотела!
Али, и ове жене су у античкој књижевности
имале своје место
о чему сведоче њихова дела,
и зато заслужују да се помињу често.

Од мермера жена

*Олакшава ли трајање
бреме што крунише тај стас?*

Једна мермерна жена
усправљена стоји
спајајући са земљом камени свод
Власи уплетених
складно одевена
и руку окрњених до лакта и рамена
осветљена је древношћу
надомак неба
Висином обдељена надгледа град
мрежу људи са крајем и идеја без њега
њен запечаћен поглед
трајањем замагљен сад
удисао је пролазност свега:
поворки што застају њој у част
и страних јој топова у борби за власт.
Безимена је данас та рука
под којом њени освануше скути
давно су нестали творитељски прсти
једне приче прохујале још онда, без звука,
непримећено, у сенци крошње оног доба
врвеће од плода
Нестали су прсти, с њих стоји она
А дао јој је име народ таласа и лире
по једном миту о казни, части и боли
из рике метала што озвучи тада
ова залеђа, висове
и пожутели мермер града.
За њу време није пролазност
а пролазност спасење
Је ли то бreme?
То што на леђима њеним и њених пет сестара
почивају сводови Мудрости храма
И шта са нама?
Није ли огледало тај стас?
Истина у камену,

у оном крњем, наслућеном погледу
продоран људски глас
што тишином одзвања
Бременита су леђа сваког од нас
носимо га вечно, наслеђујемо, знамо,
а од његовог притиска трагамо
И под њиме гранају се путе
и путокази траже
од њега нам све те мреже
што равнодушност пресеку
дирну и боле и живот снаже
светлајући срећу у дочеканом јеку
Везани смо попут кише
у сазвучје појединачности
спрегу која јури стрмоглаво крају
и у лету свом по просторима пише
одјеке пада, срчаности,
који само за незауостављивост знају
Пад је стремљење које полет чува
а узлећемо од тог бремена, тежине
лети нам се
од свести о коначном скретању
Наш пад је свака речита тишина
као и бука која чула мори
трзај бола, и радости, милина,
и сваки неповрат сећања
док се временом ори
а понајвише тај пад је за љубав
што увезује вечито самотне капи
све падање наше противно је
ништавности која тлом зјапи
Тако и славна мермерна жена
подноси терет који је круна
неразблажени смисао
Казна чији се трагови слуте
бледи пред појавом
што са постоља изниче
и спаја га са сводом
Извориште непресушне приче

Све тече

Шта ли је у основи свега што јесте?
Има ли почетка после краја или
бескрај трајања светом управља?
Шта је срећа, оно добро и лепо?
Смртник жељан одговора одувек ова питања себи поставља.
Сплет супротности хармонију ствара.
Срећа тек кроз бол, патњу и тугу значај радости увећава,
а живот пуноћу и сврху смрћу испуњава.
Тама се светлошћу обасјава,
та варница из огња тмину распламсава.
Увек ново Сунце из дана у дан се рађа.
Све непрестано тече и пролази,
једино је промена стална и извесна.
Хераклитовска река заувек тече без повратка.
Panta rei! Све тече!
Не може се двапут у исту реку ући.
Са сваким уласком другачији смо и ми и она.
У протоку воде и времена лежи извор коначности човека.

Над небом где Зевс своје муње шаље
И Хера у тишини царство брани,
Афродита своју лепоту свету даје,
Пред њеним погледом сви су очарани.

Плаво море и мирис лета,
Звук музике кроз ветар шета.
Кипар блиста и дух љубави се буди,
У његовој лепоти мир у души слуги.

Древни звуци кроз вече теку,
Плесу се предаје корак благ.
Сваким покретом сећања зову,
Да вечни остане грчки траг.

Стих по стих и корак благ,
Овде мирис бора, тамо пешчани прах.
Земља што шапуће кроз векове тајне,
Грчка вечна, снове нам даје.

Који је то Грк

Ког ли Грка и у ноћи чују
чим виде муње и олују?
Ког ли Грка после живота спомињу
чим му душу не помиљују?
Ког ли Грка и у ноћи траже
чим крену поплаве влажне?

Зевс је громовник, као Илија наш.
У руци му је муња, од Бога је добио дар,
на врху Олимпа стоји изнад свих
испред грчких богова моћних.

У земљи Хада где мртви сновиђу,
душе сенка пролазе, у тами пливају.
Персефона је краљица подземног света.
Да подземље контролише, то јој је главна мета.

Посејдон је господар морских дубина,
таласи бесне кад му море неко дира.
Морепловци га моле да буде милостив,
да кроз буру и олују њима плов допусти.

Благослов вечног пламена / искра Прометеја

Толико изгубљено на овоме путу којим идем,
Све против моје воље, сам сносим последице.
Ох, како чезнем за мирним данима.
Али можда живот изван светлости није мој да водим.
Кунем се да нећу пасти, иако се тама прикрада.
Спреман сам да носим сав тај терет.

Свет око мене делује сиво.
Лутајуће љуштуре, њихов пламен утишан.
Зашто је ово пут којим иду?
Није одувек било тако.

Ако запалим пламен у своме срцу,
Увек ће имати искру да их води.
Јер свака свећа може горети, али не заувек.
Хајдемо им дати смисао, и нека снажно сагоре.
Ослоните се на мене, јер се кунем да нећу пасти.

Пронашао сам свој разлог, сврху коју морам испунити:
Да чувам пламен живота, док моја искра не утихне.
Корачам овим путем, упркос својој крхкој души.
Сада ме ништа не плаши, јер си уз мене.

Колико год овај свет постао уништен,
колико год закопан у мукама и безнађу, живот траје.
Има лепоте и у томе, зар не?

Замисли некада давно,
Било је у Грчкој славно.
Богови су под Олимп планином,
Баратали разном силином.

Владало је чувено веће,
Са Зевсом који све покреће.
Од муња громова и своје воље,
Народ је веровао у боље.

Уз два брата стара,
Нико није хтео да вара.
Посејдон, бог таласа плавих,
Уз Хада, бога подземља славних.

Артемида богиња лова
Описана са превише слова.
А због Афродите, пуне љубави,
Заљубљени су били чврсти као стубови.

Хера љута, али поносна је била.
Док је Атина мудро зборила.
Да Арес није водио силне битке,
Хермес не би исписао силне свитке.

Дионис се налио вином правим,
Да Хомера не заборавим.
Ни Итаку ни Менелаја,
Ни оних триста страна.
Све о Кентауру и Тројанском рату,
О биткама на Криту,
О Хелени и мушком егу,
О Тројанском и њиховом бегу.

Све још увек преноси са Олимп планине.
Сви сањамо те висине.
Спомињемо Хомера, *Илијаду* и *Одисеју*
И чекамо неку нову идеју.

Ода острву Крфу

Без снаге и гласа, док хладноћа стеже,
сваки корак постаје век туге и јада,
а поглед где год крене тек таму затеже,
као неми знак смрти, што у даљини влада.

Али стиже Крф, попут светлости јаке,
у часу кад беда постаде једини след.
Ви, Грци, у тишини, примисте нас лаке,
кроз бол и кроз сузе, бејасте нам једини поглед.

У вашем оку видех топлину и снагу,
јер Грк зна бол прогона, губитка, страха.
Док наше стопало би на вашем прагу,
ви пружисте дом, дођосмо до даха.

Где маслине стоје, под небом без краја,
ту наши су војници испод маслина пали,
ту се задржа светлост нашег сјаја,
у миру вечном, још увек су сијали.

О Грчка, мати, што нежно пригрли нас све,
за дане кад глад и несклад постадоше звери,
за храну и воду и кад нисмо имали основе,
твој народ нам ране излечи, осмех овери.

Твој камен под небом, постаде наш завет,
као братство дубоко, увек веза што стоји,
и молитва што Грчка моли светли плавет,
док сећање на твоје доброте кроз векове броји.

Остаће вековима песма о Крфу том,
о брату Грку што пружа руку усред таме,
за све изгубљене, прекривене стеном,
док вечна захвалност срце испуњава саме.

Зато ти песму шаљемо, у шапату тихом,
за братство твоје у цику зоре.
За твој спас што стаде бранити свим својим духом,
вечно Крф спомињемо, у молитвама нашим горе.

**Посејдонова туга:
Песма о Плавој гробници**

У плаветнило мора, где талас се ломи,
у гробници плавој, где срце тихо спава,
ту је сахрањен народ, коме се губе снови,
у води што носи, у црнилу им се не види глава.

Кроз дубине мрачне, под океаном са сновима,
српски су војници попут сенки пали.
Тихим су кораком иступили ка гробовима,
и душа им неста, док ветар их зали.

Плава гробница, заклон од света,
на дну Јонског мора, скрива их тмина.
Без гласа, без трага, даље од мета,
у твојим дубинама вечна је њихова домовина.

О, српски народе, изгубљен у тами,
у гробници немој тишина тебе зове.
Твојим именом шкрипи, јер су остали сами,
док мору подарени у борби они плове.

И док таласи певају песму жалости,
Посејдон тугује, јер зна ко је пао.
Српске душе, изгубљене у мору, без радости,
у гробници плавој живот им је дао.

Светли таласи не виде твоје име,
али Плава гробница чува српске кости.

У дубинама, где нема никакве зиме,
твој је народ тихо, без трага, у вечности.

Dečak i san

Ponedjeljak je. U maloj plavoj sobi, u potkrovlju, sa desne strane nalazi se veliki izrezbareni drveni ormar, iznad njega stoji radni sto na kome su razbacane sveske i knjige, olovke, zgužvani papiri kao oblaci i beli laptop nalepljen stikerima grčkih bogova, polubogova i junaka iz mitova. Odmah pored stola nalazi se niski drveni stočić, izrezbaren istim figurama kao i ormar, kome je prva fioka malo otvorena i iz nje vire stari diskovi, a na fioci stoji stari budilnik na navijanje. Pored budilnika nalazi se drveni krevet sa dečakom koji se uvio u debeli pokrivač kao palačinka, samo mu viri pramičak kestenjaste kose na jastuku. Iznad njega stoji zatvoren kibic na čijoj se polici nalazi plišani meda sa srcem na kojem piše „Najboljem bratu”.

U 6.45, po običaju, neka velika mišićava ruka ga lagano otkrije i vikne: „Budi se, Žgoljavko!”

Dečak se trže, uspravi na laktove i pospanim jutarnjim glasom prokomentariša: „Moram li da idem u školu?! Moram li svakog jutra da ustajem u cik zore?!”

„Mora i to neko”, prozbori malo tišim i umilnijim tonom isti onaj čovek sa velikom mišićavom rukom, koji mu je bio brat.

Dečak ustade iz kreveta i poče kao mamuran da se gega do kupatila, iako nikad, ama baš nikad, nije imao ni jedan jednini promil alkohola u krvi, umi se, obuče široke plave farmerke i još širi crni duks sa belom slikom Kerbera na leđima, razbacane knjige sa stola strpa u ranac, stavi ga na jedno rame i krenu u školu.

Taj dečak bio je Damjan Leonidos. Bio je srednje visine i, po mišljenju većine, previše mršav sa izraženim kostima, imao je gustu raščupanu kosu kestenjaste boje, krupne plave bistre oči, mali nos i usne. Odmalena živi samo sa bratom koji je stariji 11 godina i potpuna je suprotnost njemu. On je bio visok i mišićav sa istom bojom kose, očima, nosom i usnama kao svoj mlađi brat. Damjan je uvek želeo da bude kao svoj brat Leontije. Živelu su sami zato što su im se roditelji razveli. Njihova mama se posle nekog vremena preudala i doživela saobraćajnu nesreću. Njihov otac je, sa druge strane, otišao u Ameriku da radi kako bi mogao da ih izdržava, ali je ipak on oduvek bio tvrd kao kamen, hladan kao Sibir i neuhvatljiv i brz kao svetlost. Jedini prijatelj, rame za plakanje i kamen oslonac Damjanu je bio brat koji je studirao arhitekturu.

Nije voleo da ide u školu. Tamo je bio usamljen kao u pustinji, nije nikog dirao, pa ga nisu dirali, ali nije ni sa kim pričao. Svi su plivali u drugačijim vodama nego on. Za razliku od brata koji je bio centar pažnje u društvu, on je bio kao silueta, niko ga nije primećivao, kao bakterija na granici života i smrti.

Jedva je čekao da se vrati kući, da bude u svom svetu. Voleo je da čita stare mitove i uživljavao se u njih. U sobi je imao puno figurica raznih junaka, od bogova

do smrtnika. Stalno je sa beskrajnom pažnjom i kao paralizovan gledao filmove o grčkoj mitologiji. Želeo je da postane deo tvog sveta kako bi pobegao od realnosti.

Kada se vratio iz škole, na vratima ga je nestrpljivo čekao brat sa dva velika crvena kofera. Užurbano ga je izgrdio: „Gde si ti dosad! Nema te čitav dan, a već kasnimo!” Damjan ga je bledo gledao zbog ogromnog straha od bratovljeve sledeće reči, čak i najmanja reč mogla bi da dovede do rusvaja i anarhije u njegovom telu i duhu. Brat ga samo polagano udari u rame i zapovedi: „Šta samo gledaš! Kreći! Ide-mo u dedinu staru kuću na vikend. Zar moram sto puta da ponavljam!” Damjan samo klimnu glavom iako je bio veoma povređen. Počelo je da ga steže srce, osećao je kao da ga neko čupa na samu pomisao da se u toj staroj kući kriju stare, zaboravljene uspomene na njegov prošli, lepši život kada se smejao, a ne plakao, kada nije znao šta je život, a ne, kao sada, da „hoda bos po trnju”. Kada su svi bili tu na okupu, kao nokat i meso, jednostavno sve je išlo jedno uz drugo, a kada se razdvajaju, puno boli.

Na putu do tamo smenjivale su mu se misli kao nabujala reka. Stalno je razmišljao o svemu što ta kuća može da oživi, o tome kako će čim stane pred stari prag ožiljci i rane opet krvariti, to mesto je za njega bilo Ahilova peta. U jednom trenutku je zatvorio oči i počeo je da razmišlja.

Njegovo besomučno razmišljanje prekinu iznenadni bratovljev glas: „Stigli smo”. Damjan uze ključ iz vrata i ode da pomogne bratu da izvadi kofere, ali mu brat odbrusi: „Nemoj, ja ću”. Damjan samo klimnu glavom i ode da otključa vrata. Pridržao ih je bratu dok je uneo stvari, pa je otišao na kauč da prilegne. U isti mah mu brat uzviknu polunervoznim tonom: „Zašto se izležavaš?! Idi pospremi tavan kao što smo se dogovorili dok naručim hranu!”

Nevoljno ode na tavan noseći u ruci staru lampu kojom je dao život mračnoj sobi bez zraka svetlosti i prašnjavoj kao paukova jazbina. Odmah mu je za oko zapala stara drvena kutija sa istim rezbarijama kao njegov ormar u sobi. Bojažljivo je prišao malo bliže i pažljivo otesao čilim prašine koji se decenijama pleo. Video je mali otvor u obliku ogrlice koju ima na vratu. Tu ogrlicu mu je dao deda dok je bio živ. Bila je tirkiznobela u obliku dragog kamenja. Do tada je mislio da je to samo jedan običan dragi kamen. Stavio je kutiju na sto i osvetlio je lampom misteriozni deo u obliku ogrlice. Polako, ali sigurno je skinuo ogrlicu sa vrata i stavio je u rupu. Odjednom se kutija otvorila, a iz nje se podigla knjiga na beloj, sjajnoj svetlosti. Damjan je šire nego ikada otvorio oči, jer nije verovao da magija zaista postoji. Knjiga se sama otvorila, na stranicama se videlo njeno staro ljudsko lice koje se iskašljalo i počela je da priča umornim glasom: „Ti si još jedan smrtnik koji se nalazi među odabranima, poslednji se javio pre 50 i više godina.” Zatim doda arogantno: „A ti? Ko si ti? Zašto si odabran da spasiš mitove? Pogledaj se kakav si.”

„Ja, ja, ja... Ja sam Damjan, a ogrlicu mi je dao deda pred smrt”, odgovori dečak preplašeno jer je shvatio da knjiga govori kao čovek, ali ne baš tako jasno i glasno svojim rečima i još ga vređa.

„A ti si Kirilov unuk, uopšte ne ličiš na njega, ali postoji razlog zašto si baš ti odabran da otvoriš kutiju. I zato ću ti objasniti kako stvari stoje. Kada me otvoriš, vreme u tvom svetu stane, svaki proces se ukoči, pa čak i voda prestaje da teče, Zemlja i Sunce se ne okreću, ti možeš da se krećeš, ali ne i da pomeriš stvari. To je zato

što čim staviš ruku na moje stare, ishabane stranice, odvešće te u mitove. Zar stvarno misliš da je sve bilo kao što piše?! Jeste, ali dobra improvizacija je uvek dobro došla. Kada me zatvoriš, sve se vrati u normalu, sve je po starom. I tako ukруг dok je sveta i veka”, reče mu knjiga. Napravi pauzu i dodade: „Hajde, ništa ti se neće desiti, možda me ne vidiš, ali ja ću uvek biti uz tebe, biću tvoja verna, bela sova, jer su sove zaštitnice mudrih i hrabrih, pa nema uzalud Artemida sovu. Samo pritisni stranice i spremi se za pustolovinu kao iz crtanih filmova koje si neumorno gledao kao mali.”

Dečaku se tresla ruka i plašio se, ali je radoznalost pak bila veća, jača i upornija. Lagano je dodirnuo stranice stare knjige koja ga je naglo povukla. Počeo je da vrišti, ali ga knjiga umiri: „Ne boj se, samo se dobro drži”. Dečak je stisnuo knjigu svom snagom i gledao je oko sebe. Zajedno su prolazili galaksijom nepresušnih priča kao kroz biblioteku. Knjiga mu reče: „Vidiš ove zvezde, svaka ima svoju priču, ali su neke zabranjene, poput svinjetine za muslimane. Bićeš poštovan ako se suzdržavaš da ne pojedeš nešto tako lepo i slasno, a ako pojedeš i najmanju mrvicu, nema nazad, već si zgrešio. Te zabranjene zvezde se nalaze u tegli sa škorprijama, a ona se nalazi u sobi sa zmijama i zaključana je pomoću sedam magičnih katanaca koji se nalaze u podzemlju koje Kerber čuva danonoćno. Ne volim Kerbera uopšte, stalno me napada i hoće da me gricne.”

Dečak je knjigu slušao neumorno, ali odjednom je ogrlica počela da ga brzi-
nom svetlosti vuče ka jednoj od zvezda. Knjiga brzo i glasno izgovori: „Vidiš, Mali, to se zove sila privlačenja. Mit je odabrao tebe, a ne ti njega.” Počeo je i da vrišti zbog ogromnog ubrzanja koje je usledilo. Sada je bilo kao u treći Formule 1, jedino što nije upravljao vozač već intuicija kristala i mita.

Jedna zvezda se otvorila i uvukla ga kao usisivač. Počeli su da vrište i zagrljen sa knjigom žmureći je čekao odredište. Ubrzo su pali na prostor koji podseća na pustinju. Čim su dodirnuli tlo, knjiga se pretvorila u kuglicu nalik klikeru, a dečak je bio obučen u belu haljinu sa zlatnožutim povezom oko struka. Ličio je na grčke kraljeve. Knjiga je ostala knjiga samo što su se njene stare žute stranice pretvorile u papirus, a na starim crvenim koricama bilo je ispisano „Mitovi”, a onog naboranog lica više nije bilo. Dečaku je od same pomisli da je izgubio knjigu niz nežno belo lice, puno osećanja, počela da teče kapljica znoja koja se činila teška poput mora. Košćate ruke i noge krenule su da mu se tresu i počelu su da zauzimaju oblik kao da je rahitičan. Uz talas strepnje, otvorio je knjigu brzo, ne razmišljajući o tome šta radi. Kada je otvorio, na stranici su počele da se ispisuju reči, njih je kroz listove ukrašene raznim mitskim crtežima pisala knjiga. Počeo je da čita natpis: „Ćao, Mali, samo ti vidiš da se reči same ispisuju. Ostali su kao slepi i u ovom slučaju vide samo reči, ali ne i značenje. Ovo je maska za druge ispod koje samo ti gledaš i, ne brini, tu sam uvek. Sada idi gde te srce vodi i radi šta ti srce nalaže. Najbitnije je da menjam oblik, kada ga promenim, moraš da ga iskoristiš kako znaš i umeš i, iako se nekad činim beskorisnim, izgled je kao ples, može da te zavara, ali i da ti govori.” Posle tih reči stavio je knjigu ispod miške i krenuo kroz pesak.

Nakon pola sata hoda ugledao je visoke kamene zidine, a u sredini su bila otvorena drvena vrata sa ostrim šiljcima. Tri kule su bile na svakom zidu, bile su visoke oko 25 metara i ukrašene veličanstvenim statuama lavova, koje su ga podsetile na

barok. Potrčao je prema vratima i ušao u grad. Krenuo je da šeta duž ulice pune svega što ti duša ište. Bilo je svakojakog šarenog voća, tkanina jarkih boja, iscrpljene stoke i glasnih prodavaca. Svi su pokušavali da prodaju nešto po bilo kojoj ceni, jer je njima trebalo više nego tebi. Bio je toliko zanesen biblijskim izgledom i antičkom arhitekturom da su mu misli u glavi letele poput ptice. Iz misli ga je istrkao pribran i jak glas trube koju je svirao vojnik i krenuo da deklamuje: „Čujte i počujte, daje se na znanje poslednji put da svi dečaci rođeni od treće godine drugih Olimpijskih igara do druge godine četvrtih Olimpijskih igara u nužnoj su obavezi da se priključe regrutima. Ko se ne priključi, otac će mu biti kamenovan, a dete poslato u carsko roblje. Ko polazi, nek dođe meni.” Znao je da ne zna koliko će dugo ostati, pa se uputio sa neobuzdanom hordom dečaka nalik njemu prema udaljenom glasu. Kada su stigli, isti onaj stražar se trubom se oglasio: „Čujte i počujte, daje se na znanje svi za mnom u dvorac.” Svi dečaci su krenuli prema veličanstvenom dvorcu koji je bio okružen visokim zidovima na kojima su bili stubovi sa skulpturama bogova i kraljeva. Damjan je slučajno zakačio jednog dečaka i u isti mah se čulo tiho: „Izvini”. Dečak se predstavio: „Izvini još jednom, ja sam Filip. Otac mi je konjušar u kraljevoj štali, nisam te video ranije, odakle si?” Damjanu kao da je zastala knedla u grlu, nije znao šta da kaže, šta da slaže, nije mogao da mu objasni da je on iz dimenzije koja je potpuno drugačija od ove, pa samo izusti: „Ja sam Damjan, dolazim iz dalekog grada.” Njihov razgovor prekinulo je glasno otvaranje dvorske kapije. Posmatrali su kako se polako otvaraju teška vrata i zvone nimalo lakša zvona. Dok su ulazili, Filip je pričao o tome kako stariji ljudi govore da u kraljevim odajama ima toliko zlata koliko ima mora na svetlu. Taman kad je završio, opet su čuli gromoglasan zvuk zvona koji je treperio poput eha. Posle nekoliko sekundi, čuli su glas sa visoke terase na kojoj je stajao kralj sa svojom svitom. Kralj jakim i smirenim glasom koji je odjekivao duž dvorca izgovori: „Svi ste ovde došli zato što ste dovoljno porasli i spremni ste za školu. Svako ko ne poštuje pravila, biće oštro kažnjen i ni za koga neće biti milosti.” Posle toga, pročitana su im pravila i starešine su ih odvele u sobe. Za dečake je dosad bilo izričito zabranjeno da ulaze u dvorište dvorca. Roditelji su im pričali da u njima žive kiklopi koji, ako im se ne sviđaš, mogu da te prignječe i progutaju u jednom maleckom zalogaju. Sada su se prvi put uverili da nije tako. Odveli su ih u sobe, okupali su se, smestili i legli u krevete da spavaju. Damjan je bio u krevetu pored Filipovog, predveče su pričali o porodicama i životu. Kada su došli namršteni stražari, opomenuli su ih da spavaju i svi do jednog su legli na krevete od slame, prekrivene mekanim, belim, svilenim platnom i belim jastucima punjenim nežnim perjem. Oko ponoći dečakova oglica je krenula da svetli poput svica, dečak se uhvati za knjigu i ogrlica ih povuče poput konja i odvuče kroz prozor. Sada ih je oglica teturala i okretala kao ringišpil kroz svetlucavu noć galaksije sa zvezdama koje podsećaju na morske bisere. Knjiga je samo uzdahula, pa je potom rekla: „Imam osećaj da nas mit zove.” Damjan je leteo kao Petar Pan dok mu se činilo da je nekoliko puta preleteo planetu. U vrtlogu magije spustio se sa knjigom na zemlju, tamo je isto bio dan, a knjiga se pretvorila u mali kliker. Knjiga, ne čekajući časa, odmah je viknula piskavim glasom: „Nisam očekivala da sam kliker, mislila sam da ću da bar ovog puta biti nešto lepo što nikada nisam bila, kao na primer sova!” Potom pogleda u nebo kao da zamera bogovima zbog njoj nedostojnog oblika.

Posle toga čuli su jak muški glas iza njih: „Ko si ti? Šta tražiš ovde? Zar želiš da umreš odmah?!”

Dečak okrenu glavu ka glasu i skoro pa ne pade u nesvest od uzbuđenja i radosti. Njegov omiljen lik Herakle bio mu je pred očima, stvaran, ličio je na onog sa diskova samo u 3D varijanti.

„Da li si gluv ili nem, pa me ne čuješ ili ne želiš da me čuješ?“, ljutito reče Herakle.

„Izvinite“, reče Damjan drhtavim glasom, „samo ste me prepali.“ Hteo je da mu kaže još mnogo toga, kako mu se divi i da mu je on idol, ali nije smeo jer bi to i suviše promenilo stvari. Slušao je o prostornovremenskom kontinuumu u filmovima, jeste da to nije bilo njegov svet, ali moglo je da ima odraza i u mitovima. Šta ako zbog njega Herakle ne izvrši svih 12 zadataka i Euristej ga ubije, do toga ne sme doći ni po koju cenu.

„Želim da Vam pomognem u rešavanju zadataka“, tiho, sa strepnjom dodade dečak.

„Previše je opasno, idi sada, skloni se, mogu sam!“, odvrati mu Herakle kao otac sinu. Damjan je znao da mu mora pomoći, pa se sakrio iza obližnje stene.

„Ti si lukav kao lisica, Mali, i ne menjaš ćud, samo kožu ili u ovom slučaju zaklon kao vuk. Postaješ mi sve simpatičniji“, reče mu kliker.

Gledali su Herakla kako smišlja kako da ubije Nemejskog lava. Posle nekoliko sati razmišljanja, uzeo je luk i strelu i pažljivo ciljao u lava, ali se ovaj nije ni okrenuo. Posle toga je uzeo toljagu i bronzani mač koji su se prepolovili pri udaru o lavlju kožu. Herkulu je bilo jasno šta treba da činiti, krenuo je da se rva sa lavom. Dečaka i klikera je tada podsećao na rimske robove koji su se rvali sa neukrotivim divljim zverima čisto radi zabave slobodnih ili su bar mislili da su slobodni. Rvali su se satima, ali porednika nije bilo. Pri kraju je lav šapom odgurnuo Herakla koji je pao na zemlju, a zatim je otvorio usta široko i počeo da riče na njega. Damjanu je sada bilo jasno zašto se knjiga pretvorila u kliker. Zgrabio ga je i zamahnuo njime kao profesionalni bacač kugle. Kliker je počeo da vrišti: „Maliii, pazi šta radišš!“ Nije se osvrtao na to i bacio ga je u lavlja usta od čega se lav ugušio i pao na zemlju podižući ogroman oblak prašine za sobom kao onaj posle atomske bombe. Odmah zatim, dečak je potrčao Heraklu. Kliker je izašao iz lavlje čeljusti i vratio se u oblik knjige i počeo da se žali: „Pogledaj kakav sam prljav i ljigav!“ Dečak na to nije obraćao pažnju već je potrčao prema Heraklu i stavio svoju ruku na njegovo srce. Nije kucalo. Dečak ga zagrlj, kao rođenog brata, i počeo da lije kišu nedužnih dečjih suza koje su mu se niz obraze slivale kao voda niz stenu. „Žao mi je, Mali, nije ovo trebalo da se desi“, reče knjiga žalosnim glasom. Kada su prve tri suze sa nežnih dečakovih obraza pale na Herkula, on se probudio. Knjizi su se podigle stare, guste obrve i izusti: „Mali, ti si poseban! Imaš feniksove suze!“ Posle nekoliko minuta, Herkul se diže, zahvali i doda reči koje će zauvek pamtit: „Kada ne možeš, moraš, kada nećeš, ne moraš, kada želiš, ostvari, kada ne želiš, idi. Kada se umoriš, nastavi, kada se odmoriš, pojuri, kada igraš, igranj, kada ne igraš, ćuti.“

Izgledalo mu je kao da je ovo vreme trajalo jedan trenutak. Ogrlica mu je odjednom zasvetlela. Morao je da se vrati u školu pre sumraka. Pozdravio se sa

Herkulom i krenuo da trči, ni sam ne znajući gde, kao antilopa. Herkul ga je gledao i nije ni najmanje slutio da će to biti jedan od njegovih sledećih, smrtniku nemogućih, zadataka. Dok su dečakova pluća disala brže nego ikad, knjizi je izmicao dah. Jedva je skupila snage da izusti: „Hej, Mali, ... uspori malo... znaš li... gde idemo?” Dečak je samo uzeo knjigu i stavio je ispod miške. Na stotinak metara video je svoj grad sa dva umorna stražara kako stoje pred gvozdenom kapijom ukrašenom šiljcima, a kalpaci su im poluspušteni. Nije znao kako će ući, jer ako ga vide, to bi bilo kršenje pravila, a plašio se kazne. Ogrlica ga je samo povukla nagore i vratila u sobu dok ga umorni stražari nisu ni primetili.

Ubrzo je svanulo jutro i probudili su ih da idu na predavanja. Damjan je bio umoran, o čemu su svedočili veliki crni podočnjaci. Išli su kroz dugačke hodnike pune statua i pozlaćenih slika. Stigli su u veliku sobu gde su svi seli. Došao je nastavnik obučen u odeću od belog platna sa zlatnim koncem. Počeo je da ih uči alfabetu. Svako je dobio parče papirusa i počeo da piše pomoću prstiju i tadašnjih boja. Dečaci su posle časa otišli na doručak i dobili su veknu hleba, malo sira i mleka, zbog čega su svi bili srećni, jer su u hladnim noćima sanjali mali komad hleba. Zatim su usledili časovi borbe. To im je predavao visoki i smeđi vojni zapovednik sa velikim šlemom ukrašenim perjem i pozlaćenim oklopom koji je svetleo kao sunce u poređenju sa njegovim sitnim plavim očima i ostrim crtama lica. Pričao im je da ih uči odbrani i poštovanju u ratu. On je bio mišićav i pokazivao im je kako da drže težak mač koji nijedan dečak nije mogao da podigne, ali je svaki zamišljao kako ga drži. Kada je to video zapovednik, rekao im je: „Imate veliki potencijal u ratu, maštoviti ste, nekad se zbog samo maštovitosti pobeđi, upamtite to. Da biste podigli mač, potrebna vam je snaga, koju trenutno nemate, ali ćete je ubrzo dobiti, svako može da dobije snagu, ali pamet ne.” Dečaci su se potom setili da mogu da stave dasku na kamen i tako podignu mač pomoću pameti i inteligencije. Zapovednik im je čestitao i otišli su na pauzu za igru i ručak.

Kada su otišli na spavanje, otvorio je knjigu da bi razgovarao sa njom i u njoj je pisalo: „Mali, očekujem još jednu avanturu, nadam se da ću ovog puta imati lepši oblik!” Oko ponoći ogrlica mu je opet zasvetlela. Sada je znao šta ga čeka, pa je zagrlio knjigu i uživao u putovanju. Osećao se kao da leti kroz vremena i sećanja koja se nalaze u jednoj velikoj slici bez boja. Počeli su da lete oko veličanstvenog zamka, zlatnožute boje sa četiri kule i činilo im se da vide veliki lavirint. Tako su leteli i leteli i u jednom trenutku su hteli da udare u zamak, ali u isti mah zagrlio se sa knjigom i počeli su da vrište. U poslednjem trenutku ogrlica ih je zadržala pored prozora, a knjiga se pretvorila u galeba lepih, velikih, belih krila. Provirili su kroz prozor i videli su starog, sedog čoveka srednje visine u svilenom tkanini kako crta neki projekat na papirusu i jednog mlađeg koji liči na starijeg samo što ima gustu plavu kosu i zanesene plave oči. Galeb, ne časeći časa, tiho je šapnu dečaku: „Mali, ovaj mi liči na nekog arhitektu...” Galebov glas je prekinuo nečiji ulazak u sobu. To je bio jedan nizak, proćelav čovek smeđe kose i brade, obučen u dugu narandžastu odoru sa smeđezlatnim pojasem i još dva stražara namrgođenih lica u jarkocrvenoj odori i srebrnim oklopima išaranim bronzom. Stari čovek ustade i pokloni se onom niskom čoveku i počeo mu zahvaljivati: „Hvala Vam, moj kralju Minoju, što ste nam

dali utočište, moj sin i ja ćemo Vam biti večno zahvalni.” Kralj Minoj se zlobno nasmeši i reče mu: „To je lepo od tebe, Dedale, ali moraš da znaš da zbog sigurnosti Knososa moram da sačuvam tajnu lavirinta, a to bi značilo da moram da te zatvorim. Straža, vodite ih u tamnicu!” Na Dedalovom licu su se videli tuga, bol, izneverenost i zbunjenost, sa nevericom je gledao u Minoja koji se zlokobno smejao njegovoj lakovernosti. Kada su ih izveli iz sobe, ogrlica je dečaka i galeba odvela na prozor tamnice. Gledali su kako ih uvode, nisu imali nimalo poštovanja, samo su ih hladnokrvno bacili na hladan i tvrdi pod. U tamnici su imali samo dva tvrda kreveta od slame, sto od hrastovine na kom su bile sveće, puno crnih vaza sa bronzanim slikama i prozor sa rešetkama. Dečak im se nasmešio i provukao se kroz uske rešetke prozora sa galebom. Dedal jedva tužnim glasom reče: „Ko ste vi?” Dečak, koji se više nije plašio jer je shvatio da pamet može da pobedi strah kao što može da pobedi i snagu, odgovori: „Ja sam Damjan, a ovo je moj galeb i došli smo da vam pomognemo.” Iznervirani i egoistični Ikar mu ironično reče: „Nama nema pomoći, a sada se gubi odakle si došao!” Dedal malo povisi ton i nagrdi ga: „Nemoj tako da pričaš, možda nas ovaj mali, nejak dečak može spasiti smrti. Uostalom, ne treba suditi o knjizi po koricama i čoveku po izgledu.” Ikar se namršti, ali nije hteo da protivreči ocu. Damjan nastavi: „Samo nam treba dobar plan i slobodni ste. Treba da smislimo način kako da izađemo i preletimo more.” Dedalu se odmah pojavi veliki osmeh na licu. Brzo potrča da jako zagrlj dečaka i reče mu: „Ti si genije, pošto ne možemo ispod i iznad, možemo preko mora! Treba da budemo ptice kao što je tvoj galeb!” Galeb odvrati: „Vidiš, Mali, ja sam ovde najbitniji, bez mene ne biste mogli ništa!” Međutim, jedino ga je Damjan razumeo, Dedal i Ikar su čuli samo graktanje, ali ne i reči. Ikar ironično i ljubomorno odvrati: „Kako da budemo ptice, kada nemamo krila?” Dedal se osmehnu i reče: „Napravićemo ih od perja i voska, a ono veće perje ćemo vezati koncem.” „A odakle nam konac?”, uzvratila mu Ikar. Dečak izusti: „Kada stražari dođu da donesu hranu, reći ćete im da vam se pocepala odeća i da vam je potreban konac. Samo nam treba još perje.” I pogleda u galeba. Galeb ga pogleda popreko i reče: „Ja mogu da osiguram moje lepo mekano perje, a za konac se sami snadite!” Tako je i bilo. Kada su prevarili stražare i uzeli konac, veliki i krupni beli galeb krenuo je da čupa svoje mekano i prekopotrebno perje jedno po jedno kao pincetom. Čupao je pero po pero, a kako bi koje iščupao, raslo bi mu novo. Kada su napravili krila, Dedar i Ikar su ih stavili i uhvatili za ruke dečaka koji je stavio ogrlicu, a galeb je išao pored njih. Provukli su se kroz uske rešetke kao da uopšte nisu postojale i sada su stvarno leteli po nebu kao Petar Pan i njegova družina. Posle nekog vremena, Dedal i Ikar su leteli pored njega kao ptice sa galebom. Dedal na početku puta ispričao dečaku: „Vidiš, život je kao kocka, nikad ne znaš šta će ti se desiti. Ako pokušaš da se igraš sa sudbinom, sudbina će biti elokventna i zavodljiva i ti ćeš joj poverovati da si je pobedio, ali će ti ona, kada najmanje budeš očekivao, zabiti nož u leđa. Pored toga, zapamti i ovo, kada ne vidiš vrata, izmisli ih i izaći ćeš!” Osim toga, rekao je Ikaru svoju čuvenu rečenicu: „Sine, ne smeš da letiš previše visoko blizu bogova i sunca jer će ti se vosak istopiti, a krila raspasti, a ako letiš previše nisko, krila će ti se namokriti i isto će se raspasti.” Nakon toga dečaku je ogrlica počela da svetli, pa se pozdravio sa Dedalom i Ikarom, a ogrlica ga je povlačila po nebu kao

lopticu, a galeb se vratio u knjigu. Posle nekog vremena izdaleka je ugledao Dedala i Ikara i video je kako se Ikar previše opustio kao da leti po oblacima i otišao previše blizu sunca, vosak je počeo da se topi. Dečak je uporno pokušavao da se oslobodi ogrlice kako bi mu pomogao. U nadi da će mu pomoći, otvorio je čudesnu knjigu. U njoj je pisalo: „Žao mi je, Mali, ali ne mogu da ti pomognem. Zapamti da sve što se dešava u životu ima svoj smisao i značenje, ništa se ne dešava slučajno, ama baš ništa.” Dečak je gledao kako Dedal uporno doziva Ikara da se vrati dole i čuo ga je, ali nije mogao da mu pomogne. Vosak je počeo da se topi i kaplje kao tužna i tiha kiša, a njegove plave oči zasenilo je sunce svojom svetlošću i lepotom i nije mu dalo da gleda bilo šta drugo. Ubrzo ga je more, i sam Posejson, progutalo i sahranilo u njemu. Dedalu i dečaku su se suze slivale niz obraze kao što jaka i neuhvativa voda pada kao vodopad niz čvrste i neosetljive stene. Dedal više nikada sebi neće oprostiti to što njegova dela nemilosrdno ubijaju ljude. Lavirint će ubiti druge ljude kao što su krila ubila njegovog sina. Damjan je prvi put video hladan uragan sete koji pogodi čoveka kada izgubi svoje najmilije i najsvetije i to zbog svog stvaranja. Tako gubi volju za životom, tako umire.

Kada se Ikar utopio, ogrlica je dečaka odvukla kroz tamnu noć prepunu zvezda padalica koje padaju kao suze niz mekane, nežne, dečje obaze. Kada je stigao, nije mogao da zaspri od onog što je video. Da li je kriv, da li može više, da li sme, da li zna, da li želi... Vrtela su mu se pitanja u glavi. Kada su ih probudili, jedva je ustao, bio je kao mamuran. Na predavanjima je bio neraspoložen i nezainteresovan, nije mu bilo ni do igre, ni do jela, ni do života.

Filip je uporno i nezaustavljivo pokušavao sa njim da priča i sazna zašto je takav, a Damjanov odgovor je bio: „Nisam dobro spavao, ne znam zašto”. Filip je bio vema zabrinut i sam se snuždio poput hladnog snega kada se topi, video je da nešto krije, ali nije znao šta. Odlučio je da ga posmatra, ne bi nikome rekao šta je video, samo je pokušavao da sazna šta se dešava Damjanu.

Uveče, oko ponoći, dečaku je ogrlica ponovo zasvetlela poput bisera. Filip je, praveći se da spava, raširio oči kao riba. Dečak je zgrabio knjigu i prepustio se čarima letenja po noći. Videli su veliku, izuzetno lepu palatu sa ogromnim vrtom punim cveća. Kada su stigli, knjiga se pretvorila u ogromnog, brzog i zastrašujućeg orla. Dečak, videvši šta se desilo, reče: „Vidiš onu tamo pećinu. Sakrij se tamo. Doći ću po tebe.” Knjiga mu odgovori: „Nije lepo, Mali, uopšte nije lepo, ali razumem, ne smemo da rizikujemo da me ubiju. Kada ti zatrebam, samo zazviždi.” Onda ga dobro pogleda i krenu ka pećini. Dečak ga je gledao kako ide, bilo mu je žao, ali je znao da tako mora. Kada je video da je orao ušao u pećinu, krenuo je ka palati. Ogrlica ga je u jednom trenutku povukla. Osećao se kao rob. Ogrlica je stala kod prozora palate. Kada je pogledao kroz prozor, video je ogroman sto na kome se nalazila raznovrsna hrane, a u čelu stola sedi smeđi, bradat čovek srednjih godina, obučen u raskošnu, kao ruža crvenu odoru. Na drugom kraju stola je sedeo stari, sedi čovek sa drvenim štapom, obučen u odoru koja je slično izgledala. Odmah se pojavio bog Dionis koji reče: „Učitelju, mislio sam da ste mrtvi. Drago mi je što Vas vidim, pođite sa mnom.” Stari čovek pomoću štapa ustade, okrenu se prema stolu i reče: „Kralju Mido, hvala ti na gostoprimstvu, sada moram da idem.” Dionis dodade: „Pre nego što krenemo,

kralju Mido, šta želiš kao dar?" Mida protrlja bradu rukom i posle nekoliko sekundi razmišljanja reče: „Želim da se sve što dodirnem pretvori u zlato." Na Dionisovom licu se odmah video izraz nezadovoljstva, ali morao je da mu ispuni želju. Čim ju je ispunio, i on i učitelj su nestali u vidu bele magle. Dečak je gledao Midu kako sve pretvara u zlato. Iz dana u dan, Mida je postajao sve pohlepniji i pohlepniji. Skoro ceo dvorac, baštu i živo i neživo u njoj je pretvorio u zlato. Kada je hteo da zagrlj svog savetnika, i njega je pretvorio u zlato i zbog toga je mnogo žalio. On mu je, pored verne žene i ćerke, bio najdraži. Dečak je to nemo posmatrao i trudio se da shvati šta se dešava. Ubrzo je Mida primetio da iz njegove riznice nestaje blago i žustro je želeo da uhvati lopova. Posle nekoliko dana, stražari su uhvatili veštog lopova koji im je danima bežao. Bio je mali, ništa sem toga nije moglo da se vidi jer je nosio dugački crni ogrtač poput Robina Huda. Mida je hteo da ga pretvori u zlato dodirom, ali trenutak pre nego da ga pipne, skinuo je kapu. To je bila njegova ćerka, ali ju je ipak dodirnuo i pretvorio ju je u prelepu zlatnu skulpturu. Mnogo je patio zbog toga, satima se šetao u vrtu u kom je ona provodila skoro ceo dan i donosila mu cveće. Želeo je da sve prestane, video je da je bogatstvo prokletu. Kada je otišao u svoje zlatne odaje, Damjan se pojavio i krenuo da priča: „Vaše veličanstvo, ja sam Damjan, došao sam da Vam pomognem da se rešite dara." Mida obrisa suze sa lica i ljutito odgovori: „Kako da znam da nisi varalica?! Mogu te dodirnuti i pretvoriti u zlato!" Dečak mu je mirno uzvratio: „Ne morate da mi verujete, ali možda Vam je to jedini spas." Mida je hteo da mu veruje, ali nije znao zbog čega, pa ga je upitao: „Šta da uradim kako bih skinuo ovo prokletstvo i bedu?" Dečak reče: „Vaše veličanstvo, pozovite boga Dionisa i pitajte ga šta treba da uradite da bi Vam oprostio." Mida ga povede sa sobom na veliku mermernu terasu sa ogradom od stubova. Kralj stade, ispruži ruke i podiže glavu ka nebu i počeo da preklinje: „Smiluj se, smiluj se, o, Dionise! Molim te za milost! Uzmi natrag svoj dar." Dionis se pojavi na njegovoj terasi u istom belom oblaku magle u kakvom je nestao i reče: „Moraćeš ruke da opereš na izvoru Paktola, to je jedini način da skineš dar." Pokazao je prstom ka izvoru Paktola i nestao u vidu bele magle. Mida potom pade na kolena. Znao je da mora da stigne tamo, ali nije znao kako, hteo je što brže da stigne. Dečak mu reče: „Vaše Veličanstvo, vidite onu tamo pećinu", pokaza prstom prema njoj, „u njoj se nalazi moj veliki orao koji nas može odvesti na izvor Paktola." Nije čekao ni sekundu, zazviždao je i iz pećine je doleteo ogroman, nestvarno lep orao. Mida je trljao oči, nije verovao šta se dešava. Dečak mu je dao rukavice, koje su se pretvorile u zlato čim ih je pipnuo, ali su bar bili sigurni da njima ne može više ništa da pretvori u zlato. Popeli su se zajedno na orla. Za nekoliko minuta su stigli do izvora, gde je Mida skinuo rukavice i oprao ruke na izvoru i u isti mah reka je postala zlatonosna. Mida se popeo na orla i zajedno su se vratili. Sve što je pozlatilo vratilo se u prvobitno stanje. Njegov savetnik, njegov vrt, njegova ćerka. Opet mu se vratio iskren osmeh od uha do uha. Ponudio je dečaku da mu da sve što želi, ali je on odbio. Mida ga je zagrljio i rekao: „Vidiš kako zlato može da zaslepi čoveka tako da ne vidi prave vrednosti. Zlato i moć su bezvredne stvari u poređenju sa ljubavlju i srećom." Posle toga, dečaku je ogrlica zasvetlela, pa se brzo pozdravio pre nego što ga je ogrlica odvušla zajedno sa orlom. U njegovim rukama orao se pretvorio u knjigu. Zajedno su posmatrali kako je Mida otkrio svoju sreću.

Brzo su se vratili. Čim su došli, Filip ga je upitao: „Video sam da ti ogrlica svetli. Šta se zapravo dešava?” Dečakov osmeh pretvorio se u ravnodušno lice. Zamenio je. Znao je da mora da mu kaže sve. Ispričao mu je sve šta se desilo i svoje pustolovine. Kada mu je dočarao sve što je doživeo, oglica je ponovo zasvetlela i krenula da ga vuče. Filip je jurio za njim, ali uzalud. Nije mogao da ga stigne, pa je stao i mahao mu. Damjan je i njemu mahao. Krenule su mu suze niz rumene obraze. Prvi put u životu je imao pravog prijatelja koji mu nije bio brat i izgubio ga je kao što se maslačuku gubi kruna pri najmanjem vetru.

Knjiga je ponovo dobila lice i samo je nemo posmatrala dečakov plač. On je samo zažmurio i prepustio se mislima.

Neko ga je naglo pipnuo za rame. Brzo se trgnuo. To je bio njegov brat koji mu je samo rekao: „Uspavao si se u putu, ali moram da te probudim, pogledaj!” Prstom mu je pokazao prema njegovom ocu koji stoji ispred stare, dedine kuće raširenih ruku. Damjan je potrčao da zagrlj tatu. Dugo su bili zagrljeni, pa su zatim ušli u kuću i celo popodne su proveli zajedno. Tata im je saopštio da je našao posao u njihovom gradu i da se neće vraćati u Ameriku. Damjan je video šta je njegova sreća, to je njegova porodica. Pored sve sreće, zanimalo ga je da li je sve to bio samo san ili knjiga stvarno postoji.

Pre nego što je otišao na spavanje, popeo se na prašnjav tavan, ali kada je upalio lampu i polako osvetlio mesto gde je bio kovčeg, tu nije bilo ničega. Kao da je ispario. Oko pola sata je neprestano gledao u tačku gde se nalazio stari kovčeg sa knjigom nadajući se da će se pojaviti i da će je videti. Nije hteo da stiče slavu u tom svetu, hteo je samo još jednom da popriča sa Filipom, nije imao nijednog prijatelja kao što je on. On mu je bio jedini prijatelj koji mu nije bio brat ili tata. Otišao je na spavanje okupan tugom i jedva je zaspao, ali nije primetio da mu je stara, crvena knjiga namignula svojim starim, gustim, sedim obrvama sa prozora.

Стоичка филозофија у старој Грчкој

Тек када изгуби све што има, човек разуме колико су драгоцене те ствари. Било да су оне материјалне вредности или оне вредности која се може само осетити, ценити и поштовати. Тако говоре и за Зенона, једног трговца из Кинијума који је изгубио све што је имао у бродолому.

„Доживео сам успешно путовање тек када сам преживео бродолом.”, Зенон

Управо након преломног животног догађаја, Зенон одлучује да се окрене стоичким изучавањима и филозофији.

Ослањао се на киничку школу која сматра да треба живети са што мање потреба, неопходно је поседовати врлине и живети у блаженству. Међутим, није ово зеноизам, не би било стоички да се један правац филозофије назове по његовом оснивачу, тврдио је Зенон.

Грешка би била оптужити овакву етику равнодушном, јер се стоички учитељи нису залагали за појединца као безосећајног човека који занемарује и прикрива своја осећања и потребе. Напротив, жеља стоика била је да човек живи што срећније без свакодневних препрека које утичу на то како ћемо се понашати према другима. Још важније је како ћемо се опходити према себи и како ћемо прихватити недаће које су свакако неизбежне.

Сигурно је да се непријатни догађаји морају десити у животу сваког појединца, и то је нешто на шта у већини случајева не можемо да утичемо. Управо у таквим ситуацијама велику пажњу привлаче стоици. Они истичу битност одржавања унутрашње равнотеже, као и прихватање судбине, прихватање емоција и њихово превазилажење. Ако га не можемо контролисати, прихватимо га.

Усредсредити се на оно што је у нашој моћи, пратити и на крају контролисати. Оно што је битно јесу наши поступци и реакције. Зенон тврди да је то једини начин сарадње са судбином и међусобним помирењем, неизбежним помагањем и доношењем резултата и среће.

У тешким животним ситуацијама, без сумње, показујемо јачину нашег ума и примењујемо знања стоичког живота. Бити праведан, умерен, храбар и разборит кључне су врлине које би нас довеле до пријатних последица. Често би грчки стоици тврдили да је непостојање последица боље од позитивних последицаи да се не треба беспотребно истицати у маси. Њихово размишљање је било такво да се сваки грађанин сматра једнаким, без обзира на класу његовог порекла.

Не смемо изоставити утицај који је стоицизам имао на тадашње хришћане. Познато нам је да је један од циљева хришћанства било трагање за вечним животом који се проводи у миру и блаженству. Управо то повезујемо са сточ-

ким идејама о проналаску и усавршавању мира и живљењу у складу са прихватањем судбине, која зависи управо од нас, што у ствари обећава сигурност, спокој наше душе и недостатак бриге.

Велики историчар Сенека такође је повезао стоицизам са хришћанством, али он је укључио и природу са којом је стоичко размишљање уско повезано и утемељено.

„Ко се добро са сиромаштвом слаже, богат је.”, Сенека

Никако не треба тумачити ову мисао као самокажњавање да бисмо постигли нешто што заправо не желимо постићи. Оно што Сенека жели да схватимо из овога је да нам се све што нам је неопходно и потребно налази при руци. Најправилније би било живети у блаженом сиромаштву и у складу са природом. Да бисмо победили глад и жеђ, никако није потребно чинити поступке који ће нам донети нежељене последице. Довољно је учинити и урадити тачно онолико колико нам је потребно, а за више неопходно је и радити напорније. Стога, никада нећемо бринути за глад и жеђ, ни за то шта ћемо обући, јер у животу има много тога битнијег за шта се исплати залагати се. У сваком поступку бираћемо да свесно учинимо све што је до нас. Дакле, увек ћемо радити и давати максимално у садашњем тренутку да никада не бисмо имали бриге за оно што следи, јер се у нама никада неће јавити кајање због тога што смо нешто урадили, односно нисмо. Спокој ће преовладати нашим умом. Сходно томе, мир ће неизбежно наћи пут у нашим животима. Највећу моћ поседоваћемо у савршеном складу жеља и могућности, оправданом нашим поступцима.

Зенон и путник

Сцена

(Зенон запажа видно тужног и помало љутог пролазника који застајкује док вуче дрвена колица са нешто старог оруђа на њима.)

Путник (себи у браду): Зашто, зашто увек ја? Како се све увек дешава мени? Шта ћу сада? Где ћу, како ћу?

Зенон (прилази путнику): Пријатељу, стани, предахни на секунд. Попиј мало воде, смири се. Па шта се то десило?

Путник (застаје, пушта колица из руке и коначно се исправља и протеже): Нико ми више није пријатељ! Све сам изгубио, све! И ова колица, нису вредна ни новчића! И зашто ме нудиш водом, шта ти имаш од тога? Ништа. Тако је. Пусти ме да наставим своје путовање.

(Узима поново колица са пода и креће.)

Зенон (зауставља га поново, овај пут хватајући га за расцепану кошуљу): Какво путовање? Знаш ли, пријатељу, где си уопште пошао? Куда ли то журиш? Могу ли те икамо усмерити, показати ти пут? Ако ништа, дај да ти позајмим друга колица, та ти само одуговлаче путовање. Но, можда си у праву. Немам ништа од тога што те нудим водом.

Путник (окреће се ка Зенону, овај пут му упућује већу пажњу): Ништа ти од те твоје доброте нећеш добити! Без разлога се правиш добар, коштаће те пуно, видећеш!

Зенон (насмејан и расположен, не одустаје од понуде): Пријатељу, у потпуности си у праву. Хајде да ти ја помогнем бар у нечему. Испичај ми бар шта се то десило, па те је тако разљутило.

Путник: Као да би разумео. Пусти ме да журим, иако не знам ни куда журим. Пусти ме да будем жедан, иако си ми понудио воде. Пусти ме да се љутим, иако не знам ни на кога се љутим. Пусти да према теби будем непријатан, иако то од мене ниси заслужио. Нисам ни ја заслужио да будеш према мени тако добар, није ми јасно ни зашто... Опет ти кажем, буди и ти мало паметнији и немој свима да помажеш толико. Не знам те, ни ти мене. Не мораш ти мени ништа да нудиш и да дајеш. Ти свакако ништа не добијаш, а можеш да изгубиш. Па што онда ово радиш?

Зенон (благо се осмехујући): Пријатељу, све ти нудим, ти ако желиш, прихвати. Ако не, ништа. Потврђујем све што си рекао. Ништа не добијам, истина. Ништа материјално. Но, оно што добијем заправо нећу никада изгубити. Ја теби јесам понудио све што сам могао у овом тренутку, све што је у мојој моћи ћу учинити. Нећу дозволити да те гледам како се мучиш знајући да сам твоју муку могао да ублажим, ако не и уклоним. У том кајању ја не могу живети, и нећу. Након мог чина, а твог слободног прихватања или одбијања, које свакако није до мене, у мојој души не може се јавити апсолутно ништа осим мира. Знам да сам теби, пријатељу, понудио све што сам имао у овој ситуацији. Урадио сам све што је до мене. Остало није, нити ћу пробати да га контролишем. Прихватићу га, волео ја то или не. Баш као и твоју одлуку да ли примаш моју помоћ или не.

Путник (остављајући колица, прилази Зеноновој столици, седа и узима воду): Најбоље што у овом тренутку могу да урадим је ово. Задовољан?

Зенон (осмехујући се): Ти ћеш тек бити.

Моћ у рукама

На Олимпу је настао велики сукоб између Зевса и Хере. У њиховом браку, који је већ био испуњен стресом због многих несугласица, сада је дошло до велике свађе. Зевс је желео да поведе богове у нови подухват, који је, према његовим речима, могао донети велику моћ свету. Хера, незадовољна његовим приступом, затражила је да сви богови буду укључени у доношење одлука.

„Увек се доносе одлуке без мене, као да сам само декорација у твојој власти, Зевсе”, викала је Хера. „И сада ми долазиш са својим идејама које би могле уништити свет. Ако нешто пође по злу, сви ћемо испаштати, а ти ћеш бити крив!”

Зевс, већ уморан од њених критика, одговорио је хладно: „Надам се да схваташ важност овог задатка, Херо. Ако ништа друго, ово је питање равнотеже. Овога пута поверавам задатак Атини, јер је она та која најбоље разуме како да управља снагом и мудрошћу.”

Хера је била незадовољна, али је напослетку пристала, мада са великим отпором. Атина је тако постала носилац мисије у којој треба да пронађе Кључ судбине, предмет неописиве моћи који је могао да обликује судбину света. Зевс јој је објаснио да само онај ко разуме изједначеност између снаге, мудрости и љубави може да овлада тим кључем.

На свом путу Атина је срела Афродиту, богињу љубави, која је одмах осетила значај мисије. „Мудрост је кључ, Атина, али љубав је она која ствара везе међу световима. Само кроз љубав можемо открити прави пут ка Кључу судбине”, казала је Афродита, верујући да ће заједно пронаћи најбољи начин да разјасне тајну Кључа.

Међутим, пут их је довео и до Ареса, бога рата, који није веровао у такав благ приступ. „Кључ судбине припада ономе ко је спреман да га освоји кроз борбу, снагу и одлучност. Само ратници попут мене заслужују такву моћ”, рекао је, изазивајући Атину.

„Снага није довољна”, одговорила је Атина смирено. „Мудрост и љубав су неопходни за прави облик моћи. Без тога, борба је само бесциљна деструкција.”

Афродита је додала: „Само љубав може укротити рат, а онда можемо користити мудрост да обликујемо судбину.” Иако није био потпуно убеђен, Арес је одлучио да их прати, надајући се да ће и даље наћи прилику да докаже своју снагу.

Њихово путовање их је одвело до обале где је стајао Посејдон, бог мора, окружен разбукталим таласима. Море је било немирно и он је знао да им је потребна помоћ. „Знам за ваш задатак”, рекао је Посејдон. „Кључ судбине је

на дну мора. Само они који разумеју снагу воде могу до њега да дођу. Без мог вођења, нећете успети.”

Атина је одмах схватила да је Посејдон важан за њихов успех. „Морамо уклонити све силе – мудрост, љубав и храброст. Можеш ли нам помоћи?”, питала је.

Посејдон је погледао Ареса, који је и даље желео да реши ствар силом, али је одговорио: „Снага мора није у томе да га покориш, већ да је разумеш и користиш. Само када схватимо његову праву природу, моћи ћемо да дођемо до Кључа.”

Док су ходали поред обале, угледали су Херакла, славног јунака, који се управо враћао са једног од својих задатака. „Шта вас је довело на ову обалу?”, упита, изненађен што види богове у близини једног смртника попут њега.

Атина је објаснила да су у потрази за Кључем судбине и да им је потребна Хераклова помоћ како би прошли кроз опасности које их чекају на мору.

„Херакле”, рече Атина, „твоја снага је неспорна, али знаш да се не решава све борбом. Овај задатак тражи мудрост, љубав и разумевање. Можеш ли да нам помогнеш у томе?”

Херакле је размислио: „Знам да борба није све, иако се увек чини као најбржи одговор. Помоћи ћу вам, али само ако сви заједно будемо уједињени у овом задатку.”

Заједно су кренули ка обали, а Посејдон је искористио своју моћ да формира мост од таласа. Атина их је својом мудрошћу усмеравала, док је Афродита доносила мир, смирујући узбуркано море. Херакле је својом снагом помогао да обезбеде сигуран пут кроз пећину која је водила до Кључа.

На крају, када су стигли до пећине у којој је Кључ судбине био скривен, пред њима су стајала огромна врата која су била прекривена таласима, а само ако се удруже све сила, могла су бити отворена. Арес је поново покушао да отвори врата јуришом, али Атина га је зауставила.

„Ова врата нису само тест снаге”, рекла је. „Морамо да пронађемо баланс између борбе, љубави, мудрости и природе да бисмо их отворили.”

Заједно су постигли хармонију и врата су се отворила. Кључ судбине је био у њиховим рукама. Арес је схватио да права моћ није само у борби, док је Херакле признао да се чак и најтежи задаци могу решити кроз сарадњу, а не само помоћу физичке снаге.

Атина је узела Кључ судбине и окренула га ка небу. „Овај кључ није само за једног”, узвикнула је. „Његова права моћ је у равнотежи између љубави, мудрости и снаге. Судбину не обликује само један бог или јунак, већ сви који раде заједно у хармонији.”

Док је Атина чувала Кључ, сви су знали да његова права снага није у томе да га поседују, већ у томе како га користе. Судбину света обликовали су богови, јунаци и смртници заједно, кроз сарадњу, за добробит свих.

Аполон – други пут међу нама

Замисли свет данас. Људи трче кроз обавезе, јуре на посао и читају вести које су све, само не смешне. Смех им се полако повлачи са лица, као да је неки стари пријатељ који је једном давно отишао на пут. Сада замисли шта би се десило када би Аполон, бог светлости, лепоте и радости, слетео међу нас са само једним задатком, да све претвори у велику, непрекидну забаву? Замисли свет у коме би смех постао основна валута, где би весеље било основна потреба и где би сви били позвани на непрекидну журку, као да је стално лето.

Ако би Аполон сада крочио међу нас, сигурно би му срце поскочило од туге јер би видео колико су људи постали озбиљни. Одмах би са грациозношћу приступио свом задатку, спреман да унесе светлост и радост у сваки кутак живота. Прво правило Аполонове филозофије: смех би морао постати обавезна свакодневна вежба. „Као што пијете кафу или проверавате друштвене мреже”, рекао би, „смех мора да буде на вашој дневној листи!” И то не било какав смех, већ онај од срца, онај који тресе стомак и тера вас да заборавите на све бриге, макар на тренутак.

У том Аполоновом свету правила на послу би се потпуно променила. Замислите пословни састанак где сви морају да почну разговор причајући вицeve да би били опуштени и насмејани. Уместо досадних PowerPoint презентација, људи би морали да представе своје идеје као скечеве. Разговори би били духовити и шармантни, у стилу најбољих грчких позоришних комедија, и све би изгледало као да присуствујете некој представи, а не пословном састанку. Резултат? Сви би се враћали кући задовољни, као да су провели дан у позоришту, а не канцеларији!

У школама би часови постали прави фестивали смеха и игре. На пример, на часу Математике ученици би учили о бројевима кроз игре и шале: „Ко може брже да израчуна колико ће маслина појести цела Грчка на неки велики празник?” Деца би учила кроз забаву, игру и смех и заправо би желела да долазе на часове.

У свету под Аполоновом владавином друштвене мреже не би биле место за такмичење ко има лепши живот или новији телефон. Уместо тога, биле би место где свако дели најбоље шале које је чуо тог дана. Уместо селфија на егзотичним местима, људи би објављивали селфије са осмесима, фотографије својих најсмешнијих гримаса.

Како би изгледали градови? Сваки трг имао би забављаче и хумористе, јер би Аполон сматрао да је најлепша уметност она која насмеје људе. По улицама би свирали весели оркестри, баш као на старим грчким фестивалима. На сваком кораку би био неки уметник, неки весели акробата, клоун или забављач,

који позива пролазнике да стану и насмеју се. Замислите трамваје где сваки возач има обавезу да исприча једну смешну причу пре него што сви крену на посао.

Чак би и правила у саобраћају постала шала. Уместо звучних сирена, аутомобили би имали различите мелодије смеха које би сигнализовале: „Пропуштам те, само се ти смеј даље.” И, наравно, сви ресторани би имали мени где би поред јела стајале и мале шале, јер, како каже Аполон: „Храна није само за стомак, већ и за душу.”

Наравно, многи би питали Аполона како то да се сви смеју када је живот озбиљан. „Живот је и леп и тежак, али смех је мост”, одговорио би. „Смех не брише проблеме, али вам даје снагу да се носите са њима са лакоћом. Смех је оно што људима омогућава да буду прави јунаци свакодневног живота, јер смехом крочите напред као Аполон у битку са тамом.”

И тако би, у свету који Аполон преобликује, сви постали хероји смеха, они који шире радост и светлост, чак и кроз најтеже тренутке. Тај свет не би био без проблема, али би био место где је сваки изазов лакши када је ту са осмехом.

Антигона у потрази за правдом

Свет је као и Антигона увек у потрази за правдом, али понекад правду не можемо пронаћи без жртве. Правда је попут реке која извире из једног извора, али се грана у безброј потока, а сваки има свој ток, своју причу, али сви су у трагању за истим морем смисла. У једном кутку света, у граду који је био оптерећен својим конфликтима и патњама, људи су се сналазили, доносили одлуке, али често су се питали да ли следити законе људи или законе богова.

Антигона из древне приче била је као свет који је увек на граници између овога и онога, између светлости и сенке. Њена одлука да сахрани свог брата, упркос строгој забрани властодршца, била је позив на правду која не зависи од власти, већ од нечег већег, нечег што дубоко у себи осећамо као истину. Она је знала да право које је диктирао Креонт није било у складу са правом које је диктирала њена душа, а то је право на поштовање живота, љубави и вечног достојанства. Њена храброст била је попут звезде која сија најсјајније у мрачној ноћи, малена, али довољно снажна да све обасја.

Свет је понекад као Теба, град који стоји на раскршћу. Да ли да следи законе које доносе људи или оно што диктирају дубоке потребе срца и духа? Као што планина стоји пред олујом, тако и свет стоји пред својим искушењима, снажан споља, али често подељен изнутра. Као и Антигона, свет је стално у сукобу са собом, разапет између тежње ка хармонији и сила које га гурају у хаос. Он жели правду, али понекад мора да се бори са својим слабостима да би је постигао. Жели живот у складу са природом, али често ту хармонију нарушавају страх, похлепа или заборав.

И као што је Антигона била спремна да плати цену за оно у шта је веровала, тако и свет понекад мора да плати цену своје вере у боље сутра. Антигонина жртва била је попут семена које се сади у хладној земљи, тренутак патње који доноси плодове наде за будућност. У њеном чину свет је видео како један човек може променити ток историје, али и како историја понекад тоне у бескрајне циклусе конфликта и избора.

Замислимо свет као велико дрво чије гране расту у различитим правцима, али се сви његови листови хране из истог корена, из жеље за смислом, правдом и љубављу. Свет, као и Антигона, увек стоји на раскршћу између људских закона и божанских истина, између обавезе према себи и одговорности према другима. Његова борба је попут ветра који носи облаке. Понекад је тих и милосључан, понекад разоран и неумољив, али увек је у покрету, увек у потрази за равнотежом.

И док време пролази, свака нова генерација изнова поставља иста питања шта је исправно и да ли смо спремни да за ту истину жртвујемо све. Одговори

нису лаки, али у сваком тренутку када се свет сети Антигонине приче, он добија прилику да корача ка светлости, лепшем и праведнијем сутра. Као сунце које излази после најтамније ноћи, тако и свет, кроз своја искушења, наставља да расте, да се мења и да се поново враћа себи, као што се река враћа мору.

Еп мудрости грчке

У дубини плаве гробнице, где владају тишина и вечни мир, где лежи брат до брата, лежи и античка историја настајања данашњег света. Створила су га велика размишљања Аристотела и Платона, фрагменти Хераклита и митологија народа.

Нити гром, нити ватра, нити вино Олимпа нису створили овај свет, већ истрајност људи док се моле: „Не заводи ме модри свод”. Свод назва Бог небом, да нас подсећа на давна времена предака иза којих осташе знање, теореме, формуле и познавање природе. Да си из даха створен, а да ћеш у прах, који као архе, вечно кружи и нестаје. Са истог копна долазе два мора где мудрост Атене још увек чува мештане главног града, а вернике на једном од три прста Халкидикија чувају свеци старе вере за коју се са сва три прста крсте. Докле нам се поглед пружа, сем два мора која леже попут оне браће, видимо стубове старе архитектуре попут оних који су изграђени као чврст ослонац светске културе. Стубови одолели времену који су чули смех, видели стид и осуде на смрт, све до муња које као блицеди данашњих телефона севају. Орунеле грађевине, смех старих, замениће плач новорођенчади, али призивак мале грчке гитаре остаће исти, као и веселје у њиховој нарави. Бузуки у руци и опојни мирис зачина који се шири улазе у вене целог Медитерана, те се враћају заласцима на Санторинију и непрестаној жељи за традиционалним јелом. Поред шкољке из које се пије, ту у очима у којима се нађе бисер. Док грлом лије горкоисели укус вина, попут прохујалих кочија царских легија и тек надолazeћих времена светских лидера, размишљамо када и како ће понешто од свега нестати.

Вечно питање: „Да ли ће и наши потомци видети богатство ове културе?” Коцка је бачена давно, нека нам донесе шта год жели. Ношена судбином треперавом попут пламена запаљене шибице на ветру. Приобалне земље поред које је гробље храбрих и поред које су апостоли јада.

Грчка и Кипар – медитерански бисери који нас повезују

Грчка и Кипар, два бисера Медитерана, представљају не само географске локације већ и мозаик културе, историје и традиције који очарава сваког путника и истраживача. Грчки језик, као један од најстаријих живих језика, носи у себи ехо древних филозофа као што су Сократ, Платон и Аристотел, чије идеје и данас обликују наше разумевање света. Када се упустимо у изучавање грчке традиције, откривамо богатство митова и легенди, од Херакла до Афродите, који нас подсећају на вечне борбе између добра и зла, љубави и мржње, живота и смрти.

Кипар, са својим златним плажама и древним рушевинама, представља спој Истока и Запада. Овде су се сусрели различити утицаји, од византијске архитектуре до османлијске традиције. Грчка култура на Кипру је дубоко укореењена, а обичаји, као што су свадбене церемоније и народне игре, чувају дух заједнице и породица. Традиционална музика и плес, попут сиртакија, позивају нас да се укључимо у ритам живота, где свако може да пронађе своје место у кругу.

Историја Грчке је обележена великим догађајима, од ратова до демократских покрета. Грци су први поставили основе демократије, а филозофија је постала основа за развој науке и уметности. У данашњем свету, грчка култура и даље инспирише, а њене вредности, као што су хуманизам и потрага за знањем, остају актуелне. Када размишљамо о Грчкој и Кипру, не можемо а да не осетимо како нас тај дух древне мудрости и данас позива да разматрамо своје место у свету, да се боримо за правду и истину и да не заборавимо на важност заједнице и љубави.

Грчка и Кипар нису само места на мапи, већ и путовање у срце културе и историје, где сваки корак открива нове слојеве значења и лепоте. Ове две земље нас подсећају да смо сви повезани, да делимо исте снове и наде и да уметност и филозофија остају мостови који нас спајају кроз време и простор.

Грчка – историја, култура, традиција, језик и савремена Грчка

Грчка је земља са изузетно богатом историјом која је обликовала не само Балканско полуострво већ и читав западни свет. Њена култура, традиција, језик и савремени развој темељно су повезани са наслеђем древних цивилизација које су оставиле неизбрисив траг у свим областима људског живота. Грчка је колевка демократије, филозофије, уметности и науке, а њена историја је испуњена великим успонима и падовима, који су обликовали идентитет овог народа.

Историја Грчке

Грчка историја је готово синоним за антику, а њени почеци могу се пратити уназад више од 3000 година. Кроз различите епохе, од минојске цивилизације на Криту, преко микенске цивилизације, до класичне Грчке, која је дала темељ западне филозофије, политике и уметности, Грчка је имала важан утицај у развоју људске цивилизације. Градови-државе, као што су Атина, Спарта и Теба, имали су различите облике владавине, али је Атина својим системом демократије, оставила посебно дубок траг у политичкој историји.

У периоду хеленизма, после Александрових освајачких похода, Грчка је постала средиште културног и научног живота под владавином Птолемеја у Египту и Селевкида у Азији. Грчка је постала део Римског царства, а касније Византије, и кроз векове је била под различитим окупацијама, укључујући и Отоманско царство. Ослобађање од Турака 1821. године означило је почетак модерног грчког државног идентитета.

Култура и традиција

Култура Грчке је дубоко укореењена у њеној историји, а традиција која постоји и данас потиче из времена старе Грчке. Грци су се у антици бавили филозофијом, науком, математиком и различитим уметностима, а велики умови, као што су Сократ, Платон, Аристотел и Херодот, поставили су темеље модерне мисли. Грчка митологија, са боговима као што су Зевс, Афродита и Аполон, наставља да инспирише ствараоце књижевности и других уметности и култура широм света.

Грчка традиција је богата јер има бројне празнике, обичаје и јела. Национални празници, као што је Дан независности који се обележава 25. марта, славе се широм земље. Грци имају и богат уметнички и музички живот, као и традицију народних плесова, попут сиртакија који је постао глобално

препознатљив. Вера у породицу, гостопримство и поштовање традиције и обичаја и даље су важни аспекти свакодневног живота.

Језик

Грчки језик је један од најстаријих језика на свету, а његова историја се простире кроз три хиљаде година. Савремени грчки језик, иако се значајно променио током векова, задржао је многе карактеристике свог древног облика. Грчки алфавет, који је један од најстаријих на свету, користио се од VIII века пре нове ере, а по узору на њега развила су се многа модерна писма. Савремени грчки језик, као и његов културни значај, има дубоке корене у древној литератури, као што су Хомерови епови *Илијада* и *Одисеја*.

Савремена Грчка

Данас је Грчка демократска земља, чланица је Европске уније и НАТО-а, али се суочава са низом изазова. После економске кризе која је почела 2008. године, Грчка је прошла кроз тешке економске реформе и смањење животног стандарда. Иако су економски проблеми делимично решени, незапосленост и јавни дуг остају и даље велики изазови. Уз то, миграција и избегличка криза остали су озбиљан политички и друштвени проблем јер је Грчка постала кључна тачка уласка миграната у Европу.

Са друге стране, Грчка је и даље један од најважнијих туристичких центара света. Поред својих историјских споменика и културног наслеђа, природне лепоте, прелепих плажа и острва, Грчка привлачи милионе туриста сваке године. Туризам представља кључну грану грчке привреде и важно је средство за опоравак економије.

Закључак

Грчка је земља која је кроз историју обликовала многе аспекте наше цивилизације, од демократије до уметности и науке. Иако се суочава са бројним савременим изазовима, њено историјско наслеђе, богата култура, традиција и језик и даље чине Грчку јединственом и важном за светску заједницу. Са специфичним спојем прошлости и садашњости, Грчка је земља која је оставила неизбрисив траг у историји, а њен утицај на свет ће бити присутан још много времена.

Рај на земљи – Хиландар

„Нека ово место буде твоје наслеђе и твој врт, рај и небо спасења за оне који траже спасење” – благослов сина упућен мајци божјој. Захваљујући овим речима, полуострво Атос је познато као Врт Мајке Божје. Макадамски пут, маслињаци и брда окружују једну од највреднијих духовних творевина српског народа која се налази у окриљу Свете Горе Атонске. Лепота и мир су нешто што даје незаменљив печат овом месту, на коме се осећа дух вишевековног духовног стваралаштва.

Као да је време стало за овај манастир. Приликом посете, враћамо се на почетке стварања ове духовне творевине. Скоро да нема човека коме при оваквом опису прве мисли не би биле упућене манастиру Хиландару. Основан је у XII веку, године 1198, од стране Светог Саве и његовог оца Стефана Немање, односно Светог Симеона. Најсветије је место за српски род и за човечанство. Назив потиче од грчке речи *Χελανδάριος*. Надахнути и дубокосмислени назив Врт Мајке Божје додељен је Атосу, полуострву у Егејском мору, у част мајке божје.

По једном предању 44. године пре нове ере Богородица се упутила на Кипар. Наишло је невреме, а брод је био принуђен да пристане на Свету Гору. Лепота и мир очарали су Богородицу, те она замоли свог сина да јој поклони овај комад земље, назвавши га вртом. И тако је Света Гора добила назив Богородичин врт, чија је игуманија сама Пресвета Богородица. Занимљиво је што је, иако је то Богородичин врт, женама забрањен приступ, јер је то била Богородичина воља и заповест.

Израз аватон, што у преводу значи не крочити, јесте обележје за све светогорске манастире, којих има 20 (17 грчких, један руски, један бугарски и један српски). Сама реч авато означава посебну врсту црквеног закона, којим се особама женског пола забрањује приступ на Свету Гору. Ту су укључене и животиње, осим мачака због лова на мишеве и кокошака због јаја.

Од бројних легенди које се везују за Богородицу, једна говори да је она дозволила само цару Душану да доведе своју супругу, царицу Јелену, како би се склонили од куге. Чак и онда није прекршен авато јер је царица боравила у хиландарској луци Хрусији, а на копну је ношена у носиљци тако да није прекршила правило и није никада ногом стала на Свету Гору.

Једна легенда каже како је и на сам назив манастира Пресвета Богородица имала утицај. Наиме, када су крсташи кренули да надиру ка манастиру, захваљујући магли из шума Милеја, коју је послала Богородица, сачувана је ова духовна творевина. Нападаци су били дезоријентисани, налетали су једни на друге. Тројица ратника који су преживели напад замонашили су се и остали у Хиландару. Тако је од *χίμα*, што значи хиљада, и *αυτάρ*, што значи магла, добијен назив Српске царске лавре Хиландар.

Упркос бројним искушењима, недаћама, укључујући уништавање турских освајача и разне пожаре, чак и онај 2004. године, манастир Хиландар је опстао и стоји као стуб, дајући чврст ослонац српском духовном развоју. У архитектури манастира се може видети мешавина различитих стилова и утицаја, од којих су најупечатљивији византијски и руски. Богату ризницу Хиландара чини колекција оригиналних старих рукописа, фресака и икона. Фреска „Богородица Тројеручица” стоји на пиједесталу самог манастира, позната не само код Срба већ и у свету. Поред ње, значајно место за српски народ заузима и фреска „Богородица Необорива Стена”, пред којом се српска војска причестила уочи Косовског боја.

Описати и дочарати утиске које након посете Хиландару има посетилац је веома тешко. Осмовековна култура враћа људе на почетке хришћанства, које је тешко повезати са садашњим тренутком. Значај и вредност ове духовне творевине званично су и потврђени 1988. године када је Хиландар заједно са осталим манастирима уврштен на Унескову Листу светске културне баштине.

Слава и хвала Богу!

Грчка и Кипар

За Грчку се каже да је колевка западне цивилизације захваљујући филозофији, уметности и науци и томе што се у грчкој филозофији налазе одговори на питања о настанку света, где је најистакнутија Талесова теорија која каже да је свет настао из воде. Има још пуно теорија и занимљивости не само из области филозофије већ и из области уметности и науке.

Кипар, смештен на раскрсници између Истока и Запада, кроз векове је био под утицајем бројних култура и цивилизација. Због своје стратешке позиције на Медитерану, острво је било предмет освајања и насељавања од стране многих народа, укључујући Египћане, Феничане, Грке, Римљане, Османлије и Британце. Свака од ових цивилизација оставила је свој траг у култури и обичајима Кипра.

Градови попут Атине и Спарте били су важни за формирање темеља западних политичких система, посебно у контексту демократије. Атина је била прва која је развила идеје о партиципативној власти током петог века пре нове ере, где су грађани имали право да учествују у доношењу одлука државе. Тадашња демократија, такође позната и као атинска демократија, била је ограничена на мушкарце, грађане, а искључивала је робове. Атинска демократија поставила је темеље за многе савремене политичке системе, истичући вредности као што су слобода, једнакост и правда.

Спарта је била војно организована и ауторитарна, с друштвом које је било подређено војним нормама и дисциплини. Иако није била демократска, њен систем власти послужио је као инспирација за филозофска разматрања о идеалној држави у којој се усклађују елементи монархије и аристократије.

У свакодневном животу Грка и даље се осећају снажни корени традиције. Један од најлепших примера је прослава Ускрса. Током овог празника, људи се окупљају на свечаним литургијама, пале свеће и деле црвена јаја која симболизују нови живот.

Традиционални плесови, попут сиртакија, и музика са бузуки инструмента често окупљају заједнице на локалним прославама. Сиртаки је карактеристичан по томе што се игра у реду, а не у кругу, а такође се, уместо држања за руке, плесачи држе за рамена других плесача, што га разликује од многих других традиционалних плесова попут кола.

Грчка кухиња, богата укусима медитеранског поднебља, симбол је здравог начина живота. На пример, традиционално припремљена мусака ме подсећа на једноставност и богатство локалних намирница. Моје мишљење је да је најлепши и најукуснији грчки специјалитет гирос, поготово са више меса.

Архитектонско наслеђе, попут Акропоља у Атини, говори о уметничким идеалима који су инспирисали уметнике широм света. Поред Акропоља, треба посетити и Делфе, некадашње светилиште посвећено Аполону, које је сматрано центром света.

Грчка нуди и незаборавне плаже и кристално чисто море. Популарне дестинације, попут Санторинија, Микноса и Крита, познате су по прелепим плажама, увалама и невероватним погледима на заласке сунца. Ова природна лепота додатно наглашава богатство грчког културног наслеђа и инспирацију коју она пружа уметницима, посетиоцима и љубитељима природе. Кипар се често назива Афродитиним острвом јер је према легенди богиња љубави рођена управо тамо.

Ово острво спаја различите културне утицаје, што га чини посебним. Иако је политички подељен, Кипар задржава снажан културни идентитет. Локални фестивали, попут карневала у Лимасолу, нису само место окупљања већ и прилика да се прикаже богатство обичаја и уметности острва. Овај догађај обухвата две недеље пре почетка Великог поста и укључује бројне активности, од уличних парада, плесова под маскама и концерата до разних културних и забавних манифестација.

Кипар се поноси и својим природним лепотама. Прелепо море, плаже и импозантни пејзажи, попут Афродитине пећине у Пафосу или Афродитине стене рођења на обали, чине Кипар занимљивом дестинацијом. Планина Тродос са својим боровим шумама и традиционалним селима нуди савршену опуштајућу атмосферу.

Кухиња Кипра, са специјалитетима попут сира халуми и клефтико, такође одражава дугу историју мешања култура, док природа острва додатно доприноси његовом шарму.

Грчка и Кипар нису само дестинације са богатом историјом и природним лепотама, већ су и симболи очувања традиције. Грчка, са својим филозофским и уметничким наслеђем, наставља да инспирише генерације, док Кипар, место сусрета култура, доказује како разноликост може бити нешто посебно.

Православље као спона између грчког и српског народа

Православље као верска традиција представља не само духовну већ и културну и историјску везу која повезује различите народе. Један од најупечатљивијих примера те везе можемо видети у историји и вези између српског и грчког народа. Православље је у овом контексту не само религијска основа већ и духовна, културна и филозофска спона која је утицала на обликовање идентитета оба народа. Ова тема није само од историјског значаја, већ и од великог значаја за разумевање како религија и филозофија могу заузимати важно место у животу народа, као и како вера утиче на самопоимање и међусобну солидарност.

Православље као духовна основа

Православље је, као облик хришћанства, не само религијска пракса већ и дубоко укоренења духовна филозофија која одређује начин живота верника. За Србе и Грке православна вера је постала основа националног и културног идентитета. Обе нације су се од давнина идентификовале са хришћанским учењем које потиче од апостола, а посебно са византијском традицијом која је преузела основне догме цркве и продубила их кроз филозофско разматрање. Од значаја је и истакнути филозофски концепт који је развијен унутар православне теологије, као што је концепт логоса – божанске речи, која повезује људско и божанско, рационално и мистично у личности Христовој. Логос је кључни елемент како у грчкој филозофији тако и у православној теологији и овим учењем су спојени грчка филозофска традиција и хришћанско учење.

Пример овога је и Свети Василије Велики који је био један од највећих теолога и филозофа раног хришћанства. Његова теологија је дубоко утицала на православну традицију и духовност народа који су припадали православној цркви. Он је својим учењем потврдио значај логоса као посредника између бога и света, истовремено очувајући хришћанску идеју о богу као једном и недељивом.

Историјска веза између Срба и Грка

Историјски гледано, веза између Срба и Грка је дубоко утемељена у православљу, почевши од примања хришћанства у Србији од VII. века, а нарочито у IX веку када је спроведена мисија Свете браће, Ћирила и Методија. Кроз византијску мисију, утицај Грчке и Византијског царства у Србији постао је основа за духовну и културну размену. Најзначајнији моменат овог процеса је крштење српског народа и увођење црквеног календара и канона, који су преузети од цркве у Цариграду.

Духовни и политички савези, као што су они који су се догодили у време династије Немањића, такође су били дубоко везани за верске везе са Грчком.

Растући значај Српске православне цркве у овом периоду омогућио је Србији да заузме значајно место у политичким и духовним пословима Балкана. Ови савези, уз помоћ византијске дипломатије, довели су до обостраног утицаја у развоју културе, науке и филозофије.

Један од најзначајнијих момената у историји ових веза био је и период ратова за независност Србије против Османлија. У овим ратовима, Грци су као и Срби трпели турске нападе, па су на тај начин развили дубоку солидарност и осећај заједничке борбе против заједничког непријатеља. Вера у бога, која је била основа за дух отпора, обогатила је међусобне односе и показала како православље може бити основа за заједничке циљеве и међусобну подршку.

Филозофска разматрања у вези са православним учењем

Један од најзанимљивијих аспеката православља је његова способност да обједини филозофско разматрање са дубоким духовним искуствима. Православна филозофија разматра и теолошке појмове као што су логос и тројство, али тако да интегрише ове појмове у свакодневни живот верника. Православље није само теолошки систем, већ и начин живота који захтева од верника да разматрају своје постојање у свету вечних вредности.

Филозофија православља заснива се на учењу о богу као Светој Тројици, заједници трију божанских личности. Ово учење, које су развили велики теолози и филозофи као што су Свети Атанасије, Свети Григорије Богослов и Свети Јован Дамаскин, показује дубоку синтезу између грчке филозофије и хришћанске теологије. На пример, филозофија о Тројству није само теолошка догма, већ и филозофска категорија која објашњава дубоке истине о људској природи и богу.

Православље као основа за будуће везе

Данас, као и у прошлости, православље наставља да буде спона која повезује народе који негују православне вредности. У савременом свету, где се суочавамо са глобализацијом, мултикултурализмом и различитим идеолошким утицајима, православље остаје кључни фактор који чува идентитет и везу народа који га следе. Грчки и српски народ, као два православна народа, настављају да се усмеравају ка заједничким циљевима који су дубоко утемељени у православном учењу.

Православље као спона између српског и грчког народа представља важан елемент у изградњи међусобног разумевања и узајамног поштовања. Кроз духовну, историјску и филозофску везу, оно наставља да буде мост који повезује ова два народа у заједничкој борби за очување своје вере, културе и идентитета.

Православље није само верска пракса. Оно је дубока духовна и филозофска основа која обједињује два народа, српски и грчки. Кроз историју теолошких разматрања, али и практичне примене православних вредности, ова вера постаје основа која омогућава народима да живе у хармонији и солидарности. За оба народа православље остаје темељ који их повезује и помаже им да одрже своје духовно и културно наслеђе, али и да наставе да раде заједно у духу братства и љубави.

Легендарна Спарта

Грчка култура је повезана са великим бројем различитих наука, неке је започела, а неке су се наставиле према грчкој култури. Грци су утемељили математику, филозофију, историју, медицину и књижевност... Ја бих издвојио причу о историји легендарне Спарте.

Прича о легендарној Спарти, о Тројанском рату, изузетној храбрости и војној дисциплини Спартанаца је утицала да заволим историју. Спартанци су били најмоћнији ратници целе античке историје, а њихов најпознатији и највећи краљ је био Леонидас. Овај краљ је предводио своје три стотине најхрабријих ратника у бици код Термопила против моћног Персијског царства. Леонидас и његови малобројни војници давали су јак отпор многобројнијој персијској војсци. Ово је била и једна од највећих битака старог века, коју је обележила одважност Спартанаца, њихова војничка спремност и пожртвованост. Спартанска храброст и погибија су подстакли да се цела Грчка уједини и да се супростави Персији. Да храбре Спарте није било, Персија би покорила целу Грчку, али захваљујући Леонидасу и његовим војницима, Грчка је успела да победи. Персија се након пораза повукла и никад више није покушала да покори Грчку.

Култура Спартанаца је веома поучна: дечаци су као веома млади почињали специјалне војне тренинге који су се називали агоге, а бирани су само најјачи и најхрабрији. Агоге су започињале када дечак има седам година, а карактеришу их тешки физички тренинзи, преживљавање, вежбе са оружјем... Спартанац је могао да има девојку са око двадесет четири године, али није могао да живи са њом, спава са њом, а тек после тридесете године је могао да се ожени, живи са женом, да има породицу. Агоге су трајале све до шездесете године, када Спартанац завршава са овим тренинзима и може да живи са својом породицом, а наравно, поред тога, да иде у рат. Та дисциплина и строгаћа, као и храброст Спартанаца, ми се веома допадају. Били су толико доследни идеји да створе најјаче ратнике, да су када се роди беба која има неки деформитет, бацали ту бебу са брда у јаму јер таква особа не би била добар ратник. Код њих ми се свиђа и што су поносно и храбро гинули за свој народ. Два типа људи у Спарти су добијали споменике: мушкарци који као војници погину у рату и жене које умру када роде дете.

Спарта је оставила дубок траг у историји Грчке, као и целе Европе, победом против моћне Персије, храбром погибијом краља Леонидаса и његових војника и уједињењем Грчке. Храброст, војна дисциплина и понос Спартанаца никад неће бити заборављени.

Есеј о Кипру

Кипар је држава која има веома богату историју, којом би се поносила свака земља и сваки народ. Археолози су утврдили да почетак историје Кипра сеже још у доба неолита, у IV и III миленијуму п. н. е. Био је у саставу многих цивилизација, али ипак, када споменемо Кипар, већина помисли на Минојску цивилизацију која је оставила велики траг у историји самог Кипра, али и Европе.

Историја Кипра је, као што је већ споменуто, веома богата, па је самим тим препуна занимљивих прича и историјских тема. Једна од њих је прича о граду Ларнаки, трећем по величини граду на Кипру. Ларнака је град који се налази на југоисточној обали Кипра. У античким временима овај град је имао назив Китион (лат. Citium). Данас се управо тако зове археолошко налазиште у близини града Ларнаке, које нам говори о бурној историји овог града. Рушевине некадашњег Китиона се налазе и у самом граду Ларнаки. Оне су многобројне и њихово ископавање и проналажење је почело тек 1929. године. Започели су га шведски археолози, а до тад се мало знало о богатој историји овог града. Легенда о овом граду нам говори да га је основао Китим, по коме је град и добио име. Оно фасцинантно што стоји иза ове приче је да је Китим праунук Ноја, по коме је написана једна од најпознатијих библијских прича – “Мит о потопу”.

Ларнака је град који је од својих самих почетака био веома напредан. У прилог томе говори чињеница да је он једини град у саставу античког Кипра који је константно био насељен, још од оснивања града, за које се верује да је било пре око 6000 година. Међутим, најранији проналасци потичу из Микенског доба и по тим проналасцима је створена претпоставка да је град био егејска колонија. У граду је постојао комплекс микенских храмова, чији су остаци очувани до данас, као и киклопски зидови који су чували град. На подручју града су Микењани основали Краљевину Китион, у XIII веку п. н. е. и баш из тог периода потичу најранија археолошка налазишта.

Будући да је Кипар био место на које су се досељавали многи народи, а Ларнака је била један од важнијих центара на острву, град је после власти Микењана био и феничанска колонија, на шта нам указују њихове скулптуре пронађене у граду. Пронађен је и споменик асирском краљу Саргону II, што указује да је Ларнака била административни центар Кипра у време асирског протектората, у VII веку п. н. е. Многи други народи владали су овим градом јер се налазио на раскршћу цивилизација.

У граду се, поред рушевина древног града Китиона, налазе и многи други предивни споменици културе. Једна од најлепших грађевина је Храм Светог Лазара. У њему се налазе и мошти Светог Лазара (Четвородневног). Ово је

православни храм и посвећен је светитељу и заштитнику града. Храм је препун предивних фресака. Такође, у њему се налази и катакомба, у којој је смештена гробница из које су извађене ове свете мошти. Та гробница је једна од две Лазареве гробнице. Прва се налази у близини Јерусалима и из ње је Христос васкрсао Лазара четвртог дана после смрти. Лазар је био и први епископ древног Китиона.

Тврђава Ларнака, коју су саградили Турци 1625. године, још један је дивни локалитет овог града. Она је данас музеј, а занимљивост везана за њу је да се лети претвара у позорницу, где се одржавају представе на отвореном.

Занимљив локалитет је и Хала Султан Теке. То је муслиманско светилиште, на коме се налази гроб Ум Харам, жене која је одгајала Мухамеда. Уништена је 647. године приликом опсаде Арабљана, а Турци су касније на том месту подигли џамију.

Ово је само део приче о Ларнаки, граду богате историје који данас плени својом лепотом и задивљујућом архитектуром. Данас привлачи туристе својим фасцинантним историјским локалитетима, али не треба заборавити и предивне плаже, шеталишта, шармантне кућице и локалну културу овог града и самог Кипра, која је веома занимљива и специфична. Ларнака је, као и сам Кипар, место са великом историјом разних цивилизација, а места са овако занимљивом историјом и локалитетима су права реткост, тако да је то свакако велики разлог зашто треба посетити овај град, али и друге градове острва, јер сваки град има своју дивну историјску причу, која вапи за тиме да изнова и изнова буде испричана туристима, како би им показала колико је ова земља предивна и вредна посећивања.

Грчка и Кипар

Земље које на много начина симболизују лепоту, осећај за традицију и богатство медитеранског света јесу Грчка и Кипар. Путовања кроз њихове историјске, културне и природне лепоте оставила су на мени дубок траг јер сам имала прилику да осетим њихову аутентичну енергију и дух. Грчка ме увек подсети на књигу “Грчка митологија за децу” коју сам у трећем разреду, на наговор учитељице, позајмила из библиотеке.

Прва асоцијација која нам падне на памет када чујемо реч Грчка јесу њени аутентични споменици, филозофи, митологија и богови са Олимпа. Понекад ми се чини да облаци изнад Олимпа имају облик који ме подсећа на Зевса, Херу и Афродиту. Кад сам први пут крочила на грчко тло, схватила сам да Грчка нема само прошлост, већ је то земља која живи садашњост и прилагођава је у складу са својим наслеђем. Шетањем по Акропољу замишљам Аристотела, Сократа, Платона како држе своје беседе о Грцима који су ходали истим улицама и расправљали о филозофији и свету. Некада ме залазак сунца и сенка платана подсети на Талеса из Милета и његову теорему. Импресионирају ме вишевековне грађевине попут Коринтског канала, који толико векова служи народу. Хипократова заклетва још увек је стуб модерне медицине. Поред Атине, посетила сам и прелепе грчке острвске градове попут Тасоса или Нидрија на Лефкади. Беле куће са плавим крововима, плаветнило мора и осмеси љубазних људи стварају осећај дома, иако сам више стотина километара далеко од куће.

Кипар је земља која је географски ближе Азији него Европи, али има медитерански дух као Грчка. Ова држава је вековима била место сукоба различитих култура и управо то јој даје посебан сјај. У главном граду, Никозији, долази до изражаја мешавина грчке и турске културе због подељености острва. Прелепе плаже и свеж морски ваздух су права ствар за одмор и опуштање.

Поред великог броја сличности које ове две државе имају, постоји и јасна различитост. Грчка има велику копнену територију и бројна острва, а Кипар је мало острво са специфичним идентитетом. Током посета овим двема државама научила сам да више ценим историју, традицију и лепоте које проистичу из разноликости.

Грчка и Кипар су више од дестинација. Оне су симболи богатства прошлости и лепоте садашњости и представљају јединственост у медитеранском духу.

Камење које говори – културно наслеђе Грчке и Кипра

Таласи неуморно запљускују обалу док мирис мора улази кроз прозор моје собе. Испред мене бескрајно плаветнило које се стапа са небом, у даљини поглед лута на стеновите плаже и маслинаке, а у мислима чувени цитат: “Нема ничег лепшег него гледати море како одбија да престане да љуби обалу, без обзира на то колико је пута гурнуто назад.”

У том миру одзвања само грчки језик, који ме увек подсети на древне митове. Кад год кажем *калимера* или *ефхаристо* преносим део културе која вреднује гостопримство, поштовање и љубав према другима. *Филоксенија*, у преводу „љубав према странцима”, која потиче из древних античких времена и указује да се Грци одликују пружањем топлине и љубазности према посетиоцима. Грчки језик није само језик, већ мост који спаја прошлост и садашњост, све од Хераклитових филозофских учења до модерних песама, које певају о љубави и слободи. Док ходам улицама Солуна, Атине или пак обалама дивних приморских градића и неистражених села у Грчкој и на Кипру, сваки камен, грађевина и поглед на античке храмове подсети ме на то да је Грчка колеква цивилизације, уметности, демократије и филозофије, која опстаје вековима и преноси се и на острво Кипар – родно место Афродите, богиње лепоте. Данас деле много тога, од језика до културе, која је испуњена митовима о боговима са Олимпа, али и обичајима, који су део живота.

На сваком углу осећа се мирис маслиновог уља, зачина и свежег хлеба. Уживам док слушам дивне мелодије које из лире и бузукија допиру до мог срца, док се становници Грчке и Кипра окупљају да заједно отплешу плес сиртаки, где сваки корак преноси осећања са генерације на генерацију и указују на њихову међусобну љубав и заједништво.

Ходати овим крајевима значи ходати по костима предака – не само Грка већ и свих нас који у себи носимо део њиховог наслеђа. Грчка култура је као део светске баштине обликовала и српску традицију, од православља до филозофског погледа на свет.

Истражујући ове дивне државе, имала сам прилику да на сликовитим местима видим цркве и манастире са прелепим иконама и фрескама, попут оних у граду Пафос и на Метеорима, које сведоче о дугој традицији религијске уметности и томе да православна вера игра кључну улогу у животу Грка и Кипрана.

Кипар представља мост између Европе и Блиског Истока, чувајући део грчког духа, али и откривајући спој култура које су прошле кроз ово острво. У манастирима се може пронаћи и доста мачака, које су део локалног фолклора и приче о чувеној “Кипранској мачки” која је стигла на острво у време царице Јелене, како би јој помогла у борби против змија.

Са чувеном наруквицом против урока, у облику ока, познатог као *мати* и вредним печатом у пасошу, али и у срцу, напуштам ове крајеве. Грчка и Кипар нас уче како да уживамо у животу. Уче нас о важности заједништва, о подсећању на оно шта смо од њих наследили, на повратак коренима. На нама је да наставимо да негујемо ову баштину за будуће генерације као део колективне свести, баш као што на Кипру ради *герусиа* односно савет старца – преношење мудрости и традиције младима.

Ελλάδα (Елада)

Грчка није само обична дестинација за одмор, није само место где су рођени филозофија, демократија и уметност, који су обликовали западну цивилизацију, она је земља богате историје и културе, чије се море простира попут бескрајног сафира чији се плавичаст сјај топи на зрацима сунца, таласи налик свиленим наборима нежно милују обале чији се златни песак пресијава, док се стене, које су се вековима обликовале, уздижу као чувари хоризонта. На том месту, где се небо спушта да пољуби море, обале певају своју песму, а сваки каменчић, талас и зрно песка прича причу о прошлим временима, али и о онима која тек долазе.

Западна цивилизација не односи се само на територију Грчке, већ укључује и Кипар, као и многе грчке заједнице широм света, које су вековима неговале и преносиле своје обичаје и језик. Сваки камен у Атини, сваки храм на острвима, прича причу о људима који су у њима живели, остављајући неизбрисив траг у историји. Шетајући кроз Атину, главни град Грчке, лако је осетити дух прошлости јер су на сваком кораку остаци античке цивилизације: Партенон сведочи о мајсторству у градитељству и уметности, док су грчке статуе постале симбол лепоте и идеализованог људског тела. Ови споменици не само да су очаравајући у својој естетици, већ имају и дубоку симболику, која слави грчке богове и хероје. Чувени Акропољ, који је као камена круна, пркоси вековима уздижући се над Атином попут древног стражара, а антички храмови и музеји сведоче о снази и умећу некадашњих Грка. Док сунце залази над Акропољем може се замислити како су се некада окупљали грађани да дискутују о филозофији, политици и уметности. Али Грчка није само прошлост. У данашњим градовима и селима, међу модерним зградама и ужурбаним улицама, народ негује традицију и обичаје. Ту су мирис маслиновог уља, звук традиционалне музике и укусни специјалитети попут сувлакија и мусаке, грчких салата и баклаве, који освајају све посетиоце. На Кипру је кухиња слична, али укључује и јединствене специјалитете као што су сир халуми и мезедес, што су мали залогаци који се служе уз оброк. Кроз храну и пиће, Грци и Киприани деле тренутке са пријатељима и породицом, чиме јачају међусобне везе и изражавају своју љубав према традицији. Грчки народ познат је по својој гостопримљивости и срдачности, због чега сваки путник осети да припада, макар на кратко, тој древној и живописној земљи. Грчка култура развијала се од античког доба, па до данашњих дана, па тако и данас имамо прилику да се упознамо са јединственим спојем прошлости и савремених традиција. Један од најважнијих елемената грчке културе јесте управо језик, који има дугу и богату историју. Грчки језик сматра се једним од најстаријих језика на свету који се континуирано користи, а његови корени сежу чак до микенског доба. Грчки

језик био је основа многих научних и филозофских дела у античком свету, а његове речи и данас се користе у медицини, математици и филозофији.

На Кипру је грчки такође званичан језик и представља кључни део идентитета Кипарског народа, где се кроз језик одражава и осећај припадности заједничкој хеленској баштини. На Кипру, археолошки локалитети попут древног града Куриона, такође приказују богатство грчке уметности и културе, која се вековима прожимала са источним утицајима.

Грчка култура обухвата и дубоке религијске традиције, које су се одразиле кроз православље. Православна вера има централно место у животима Грка и Кипрана, а бројни православни празници, као што су Ускрс и Божић, прослављају се са посебним обичајима. Грци су познати по својим великим литијама, црквеним процесијама и иконама, које имају посебну симболику. На Кипру, православна вера је такође важан део културног идентитета, где се верски празници прослављају уз специфичне обичаје и молитве, често прожете традиционалним песмама и плесовима. Грчка музика и плес су такође важни делови културе. Грци су познати по живописним народним плесовима као што су сиртаки и каламатијанос, који се плешу уз традиционалне инструменте попут бузукија и лире. На Кипру, традиционални плесови и песме играју кључну улогу у прославама, где се песмом и игром прославља култура и повезаност са грчким коренима. Народна музика преноси емоције, приче о љубави и животу и повезује људе кроз универзални језик ритма и покрета.

Грчка култура и традиција су богато културно наслеђе које се изражава кроз језик, уметност, религију, обичаје, храну и музику. Грчка и Кипар, иако су географски одвојени, деле дубоке културне и историјске везе, које су обликовале њихове друштвене вредности и идентитет. Кроз векове, Грци су оставили неизбрисив траг у светској култури, а њихова љубав према традицији и даље живи кроз генерације које са поносом чувају своје наслеђе.

Грчки језик, грчка традиција и култура на малом сеоском острву Свети Никола

Грчка за мене није само тачка на мапи, земља с плажама и старим рушевинама. Грчка је заводљива емоција, музичка вибрација, ударање мора ујутро о стене и богатство осликавања заласка сунца. Сваки пут кад се нађем тамо, без обзира на то колико пута сам била, Грчка ме изнова дочека раширених руку и срдечно ме поздрави.

Када се спустим са трајекта и чврсто додирнем обалу, послушкујем грчки језик, који као мјузикл улази у све моје поре и чула. Речи не разумем, али ме позивају да у њима тражим значење. Грчки језик је попут мјузикла, јер креће полако, а има снагу која далеко допире, толико да леди крв у жилама. Свака реч има тежину, због чега стичемо утисак да се Грци свађају док разговарају, а они, попут Аристотела и Платона, само јасно изговарају и чврсто стоје иза реченог, док позивају на учење свог језика. Грчка култура није брза, код ње се поштује сваки минут. У сваки залагај хране уткан је укус лимуна, сваким гутљајем поштујеш вино, чајеви у малим бочицама представљају суштину, а осмеси на лицима грчког становништва позивају да им се увек вратиш. Грчка традиција је начин живота. Она се осети у сваком кораку, у сваком углу до кога допире поглед.

Свети Никола је једно од оних места „којих нема на мапи” јер се вешто скрива од лоших људи и прљавих ногу. Можда је то само мало грчко острво, са узаним улицима и каменим кућама, које одишу старином, али за мене је оно симбол једноставности, поштовања и традиционалне вредности. Сваки пут када сам се пробудила у овом малом острвском месту, ујутро, пре него што сунце високо додирне небо, све око мене је још увек мирно, а звук таласа који се ломи, као да ми нешто шапуће. Све око мене је у ритму природе, а земља тако мирно одмара. Грци су опуштени и никуд не журе, а опет, у корак су са временом. Осећам да се у том узмешалом ритму крије мудрост на коју смо сви заборавили. Док шетам старим улицама и уживам у тишини села, осећам како се поново повезујем са собом и природом.

Острво је мирно, без оног туристичког ритма, само право грчко село, проткано једноставношћу живота. Сваког јутра мештани боје ивичњаке. На први поглед, чини се као бесмислен посао, али у том чину присутна је дубока пажња према детаљима. Тај чин симболизује повезаност са традицијом, са сопственим местом. Бојећи те ивичњаке, они не само да чисте, него одржавају своју историју живом. То је знак поштовања према месту, према својим прецима, према сваком каменчићу. Хлеб и новине достављају се малим комбијем, остављају их на капији. У том гесту нисам видела само доставу хлеба, већ поруку

заједништва, бриге за друге, поштовања сваког тренутка. И све то је било у тишини. А тамо је тишина увек гласнија од речи. Нисам могла да не приметим да нико на Светом Николи није узимао оно што му не припада. У том малом месту, где су сви знали све о свима, где је улицама говорила историја, људи су поштовали међусобне границе. То је свет у коме поштовање долази пре свега, и то није питање закона, већ живота. Иако на острву има свега неколико објеката, попут малог ресторана, продавнице и цркве, било је то довољно за живот. Људи имају оно што им је потребно, нису халапљиви. Света црква на острву је право срце тог места. Увек пуна, увек тиха, увек у некој својој моћи. Никада нисам видела цркву на Светом Николи празну. Њени звуци, звоњење звона ујутро, позивају све на мир, позивају те да успориш, да застанеш и размислиш о томе шта значи бити део заједнице. Да се сетиш вредности традиције, историје, поштовања које мештани носе са собом где год се окрену. Иако сам била туриста, увек сам осећала да сам добродошла и да је ту место и за мој поглед на свет. Мали ресторан, једини на острву, који је свима попут другог дома, скромно је уређен, атмосфера коју пружа је нешто посебно. Музика на радију, а људи отворених уста причају о свакодневици. То су разговори који нису брзи или површни, већ држе пажњу и исказују поштовање према свакоме ко говори.

Мој кум Грк је права слика грчке гостољубивости, уз њега је топло и лакше, јер увек зна да од сваког тренутка направи мали ритуал. Први пут када сам чула грчки језик у његовом говору, био је то звук који ме је подсећао на мир и свађу. Дакле, благ, али снажан. Нису то биле само у празно изговорене речи, то је била мелодија грчке опуштености, снаге и страсти према животу. Њихов језик је много више од тога, то је начин на који моји домаћини комуницирају са светом. Они говоре погледом и грле осмехом. Уз кума, научила сам шта значи бити телом и духом присутан. Кроз мале ритуале схватила сам да је грчка култура, заправо, култура појединца. „Добро јутро” је мост између тебе и тог другог. Увео ме је у свет који није био само парче хлеба са маслинама, већ свет у коме без обзира на све, долазимо заједно за сто. Уз сваки оброк, кум ме је научио значење сваке врсте хране, али најлепше је било спознати осећај да је сваки оброк тренутак заједништва. Храна није само храна, она је исписана прича, то је од давнина стварана култура.

Сећам се кад сам последњи пут напустила острво Свети Никола. Тада, Грчка за мене није била само летовање, била је то лекција о томе како волети живот, како поштовати своју прошлост и традицију, како веровати у снагу заједништва. Колико год да сам физички далеко од тог маленог веселог села, део тог острва је са мном. Свети Никола, заједно са свим оним у Грчкој, постао је мој свет у коме је сваки тренутак вредан, сваки сусрет са људима изузетно важан, а живот, упркос свим проблемима, увек има смисла.

Грчка и Кипар

Грчка и Кипар су две земље које често привлаче пажњу због своје богате историје и јединствене културе.

Грчка

Када помислим на Грчку, прва ствар која ми падне на памет су њени храмови, легенде о боговима и песма „Плава Гробница” Милутина Бојића. Грчка се налази у југоисточној Европи, на Балканском полуострву. Главни град је Атина. Још од античких времена, ово је земља која се сматра колевком демократије, јер је управо у Атини настао први облик демократског друштва. Чак и данас се проучавају и препричавају богови као што су Зевс, Атина и Посејдон. Туристи широм света долазе да виде храм Партеон. Поред богате историје, Грчка има прелепе природне лепоте као што су Крит, Родос, Санторини, као и море које је кристално чисто. Традиционална грчка музика и плесови, као што је сиртаки, често се изводе на прославама. Када си у Грчкој имаш осећај као да прошлост и садашњост живе заједно – храмови, старе калдрме и модерни кафићи смештени су једни поред других.

Кипар

Кипар, с друге стране, делује као мали рај на земљи. То је острвска земља у источном делу Средоземног мора. Иако је географски близу Турске, културно је више везан за Грчку. Главни град Кипра је Никозија. Кипар је познат по невероватним плажама, топлој клими и мирном темпу живота. Кипар ми се свиђа због опуштености и тоpline коју има. Без обзира што је подељен на грчки и турски део, људи су пријатни, љубазни и гостољубиви, а храна је разноврсна - има меса, сира, салата, воћа. Многи туристи долазе да уживају у сунцу и морским таласима и да виде антички град Курион.

Грчка и Кипар су две посебне, али истовремено повезане државе које су богате историјом, лепотама природе и јединственим традицијама.

Грчка традиција и култура

Помисао на Грчку је подсећање на летовање, беле пешчане плаже, прозирно плаво море, гиресе, маслине и бескрајне шетње по песковитој плажи. Једва сам чекала крај школске године, а потом паковање кофера и одлазак на летовање. Једино ми тамо дани пролазе као трептај ока и буде ми жао кад морам да се вратим кући и бројим дане до поновног летовања. Схватила сам да има нечег магичног у тој земљи богова. А онда данима и месецима живим од тих дивних тренутака.

У новембру је рођендан моје млађе сестре и родитељи одлучују да нас поведу на путовање до Атине. Вест ме није обрадовала јер никада нисам размишљала о култури и традицији ове дивне земље.

Кренули смо аутобусом преко Македоније. Пут сам преспавала. На прелазу Евзони пробудило ме је јутро и ветрови са Олимпа, и тек тада се у мени родило интересовање за то путовање. Тих дана много сам учила и научила, од оца и нашег водича, о три миленијума старој грчкој цивилизацији. Атина нас је топло пригрлила својом белином и спокојем у смирају новембарског дана. Зграде са равним крововима подсећале су ме на циновске торте намазане белим шлагом, а такав је био и наш хотел, у коме нас је дочекало љубазно особље са предивном храном. У граду богиње мудрости прва дестинација коју смо обишли је надалеко чувени Акропољ. Кућа богова, место где су смештени најстарији храмови Грчке. Храм богиње Атине је изграђен у петом веку пре нове ере. Пажљиво и са поштовањем, ногама додирујем сваки камен који је изглачан од времена и ко зна колико милиона људи који су овде некада постојали али много више оних који су посетили као туристи ово изузетно место. У тренутку ми се намеће мисао да ли путујући трагамо за лепотом или за оним никада непронађеним одговором: ко сам ја, ко си ти, ко смо ми, људи под овом капом небеском? Какве су биле те цивилизације чији трагови трају миленијумима и какве ће трагове својим потомцима оставити садашња цивилизација? Атина је сигурно град у коме човеку могу да се наметну бројна питања, на која ће потражити одговоре. Дивим се каријатидама, женским фигурама које у храму Ерехтејон на својим плећима држе вишевековну цивилизацију Грка и целог човечанства. Сазнала сам да се испод платоа налази капија Акропоља као и позориште из 161. године пре нове ере. Позориште може да прими око пет хиљада посетилаца, а Грци га повремено и данас користе. Стојим задивљена пред маслином мира. Крај ње стоји војник, а ја нисам поверовала да је случајно на овом месту. Он искида гранчицу, пружи ми је и на грчком рече да сам лепа. Ја, Алиса у земљи чуда, лебдим од среће и тако опијена од лепоте, пожелела сам и обећала себи да ћу се потрудити да научим језик којим су говорили бо-

гови. Купили су ме тренуци које ћу увек памтити – смењивање страже испред Парламента на тргу Синтагма. Војници, обучени у традиционалну ношњу, цео сат стоје налик киповима, а после изводе ритуал коме се диве знатижељни посматрачи. На сваком кораку Атина казује своју причу у којој се преплићу архитектура, историја и култура. Атина броји четири милиона људи, али стари део града – Плака, посебан је доживљај. Мале и вијугаве, улице од калдрме, воде до цркава, аутентичних кућа, ископина и традиционалних ресторана. Ту смо пробали специјалитете грчке кухиње, а вече смо зачинили наранџама, јабукама и вином у једној таверни где смо учили да играмо сиртаки. У то време улице града биле су окићене стаблима зрелих мандарина које су подсећале на украшене новогодишње јелке. У луци Пиреј доживела сам тренутке у којима су небо и море били сиви, а у луци су се лагано њихале укотвљене беле јахте и чамци. На Коринтском каналу који спаја Јонско и Егејко море дивила сам се лепоти крајолика. Путујући кроз земљу богова, схватих да Свети Сава није случајно изабрао да повеже културу и веру два православна народа градећи светилиште на Светој Гори. Манастир Хиландар уписао се у корен српства далеко од свог горостаса да сведочи о нашим прецима и нама. Један народ духовно је јак онолико колико зна, памти и поштује своју културу и историју, а Грци и ми имамо чиме да се поносимо.

Грчки језик, култура и традиција

Грчка је земља позната по својој богатој култури која датира више стотина година уназад. Осим уметности, филозофије, науке и политике, ова држава је наслеђе савременог друштва које се дефинише тешкоћама које је требало да преброди. Њена култура је имала велики утицај на развој европске и целокупне цивилизације.

Хришћански празник Ускрс је догађај који Грци једноставно не могу пропустити. Долазак пролећне сезоне, попут обележавања приче о Христовом васкрсењу и доживљаја са традиционалним бојењем јаја у црвену боју носи посебан значај. Од обичаја који су везани за Ускрс можемо поменути припремање колача названог *tsourekia*, који је изузетно важан. Нова година и Божић су такође дани којима Грци дају посебан значај, и обележавају га у кругу породице и пријатеља, деле поклоне и уживају у свечаној атмосфери. Поред тога, долазак сваке Нове године носи прославу и спремање традиционалних јела, као и игре које се издвајају из читавог краја Медитерана. Грчка кухиња је позната по свежим састојцима и здравим јелима. Маслине, маслиново уље, фета сир, морски плодови и зачини попут оригана и тимијана чине основу грчке кухиње. Нека од најпознатијих јела су гирос, дзадзики, сувлаки, као и баклава, посланица од танких кора, меда и ораха. Уметност, музика, књижевност и архитектура су грчке области које су се нарочито истицале. Грци су познати као љубитељи позоришта, као једног од највећих доприноса култури света. Позоришта су грађена на отвореним, полукружним просторима за седење и добрим акустичним особинама како би сви посетиоци могли јасно да чују извођаче. Такође и други уметници широм света инспирисани су фиктивним преносом грчке митологије. У антици су грчки филозофи попут Сократа, Платона и Аристотела развијали идеје које и данас утичу на начин размишљања и учења. Један од симбола грчке културе је Акропољ у Атини, величанствени антички комплекс храмова посвећених боговима, са Партеоном као најпознатијим спомеником. Грчка је такође позната и по својим идиличним острвима са белим кућицама и плавим крововима, као што су Миконос и Санторини, која привлаче туристе широм света. Грчка је домовина Олимпијских игара, које су се први пут одржале у древној Олимпији 776. године пре нове ере. Игре су првобитно биле верска свечаност посвећена богу Зевсу и трајале су пет дана. Данас су Олимпијске игре највећи спортски догађај на свету, и одржавају се сваке четврте године, баш као што је било у древним временима. Грчки је један од најстаријих језика са дугом историјом писане књижевности, старом преко 3000 година. Грчки алфабет се користи још од античког периода, а многе речи које данас користимо у науци, филозофији и медицини потичу из грчког језика.

Грчка митологија је фасцинантан део културе са многим боговима и херојима као што су Зевс, Хера, Аполон, Атина и многи други. Ови митови су коришћени да би објаснили природне феномене, људске врлине и мане, и служили су као морална поука. Многе древне приче као што су „Хераклитове авантуре“, „Ахил“ и „Тројански рат“ и даље инспиришу књиге, филмове и представе.

Грчка, као колевка европске цивилизације, оставила је неизбрисив траг на светску културу, науку и уметност. Њена богата традиција и вредности попут гостопримства, заједништва и поштовања према прошлости чине Грчку посебном и привлачном до данашњег дана. Грчки обичаји, митологија, музика, и архитектура представљају спој древног и модерног који је истовремено очуван и жив. Управо због тога грчка култура остаје вечна инспирација. Посматрајући Грчку, видимо не само прошлост већ и сталну тежњу да кроз знање очувамо оно најбоље у људској природи.

Грчка, земља богова и колевка цивилизације, испуњена је причама о херојима, храмовима и кристално чистим морима. Током мог путовања кроз ову земљу, осетила сам спој прошлости и садашњости на сваком кораку. Посетила сам Атину, Солун, па чак и острва Санторини и Закинтос и свуда сам наилазила на трагове богате историје, топле људе и прелепе пејзаже који су ме очарали.

У Атини, срцу античког света, посетила сам величанствени Акропољ, где Партеон, посвећен богињи Атини, стоји као симбол моћи и лепоте старе Грчке. Замишљала сам како су се филозофи попут Сократа и Аристотела шетали овим стазама док су размишљали о најдубљим питањима живота. У подножју Акропоља, у старој четврти Плака, шетала сам уским улицама и уживала у погледу на шаренило продавница и таверне које нуде гирос и друге локалне специјалитете.

Пут ме даље одвео у Солун, други по величини град у Грчкој. Бела кула, симбол овог града, пружила ми је прилику да уживам у предивном погледу на Егејско море. Град је препун историјских знаменитости, попут Ротонде и Цркве Светог Димитрија, али и модерних кафића и ресторана где се мешају традиција и савремени дух.

Највећи утисак на мене оставила су острва. На Санторинију, са његовим препознатљивим белим кућама и плавим крововима, осећала сам се као да сам у рају. Сваки залазак сунца био је посебан – небо и море су се стапали у нијансама наранчасте и љубичасте. На Закинтосу, познатом по плажи Навагио са олупином брода, уживала сам у тиркизном мору и белим стенама које окружују ову рајску увалу.

Грчка није само прича о природним лепотама, већ и о њеној богатој митологији. Обишла сам Аполонов храм у Делфима, где су стари Грци долазили по пророчанства. На планини Олимп, дому богова, осетила сам снагу прича о Зевсу, Хери и Аполону, које су обликовале културу не само Грчке већ и целог света. На Кипру, на плажи Петра ту Ромију, причали су ми легенду о Афродити, богињи љубави, која се овде родила из морске пене.

Иако ме историја фасцинирала, оно што ме је највише дирнуло били су људи. Грци су познати по свом концепту филоксеније – гостопримства, које је дубоко укорењено у њиховој култури. Било да сам разговарала са власником мале таверне на Крфу или локалним водичем у Солуну, сви су ме дочекали са осмехом и спремношћу да поделе приче о свом животу и обичајима. Њихов плес, сиртаки, показао ми је колико уживају у животу и колико је важно славити тренутке радости.

Наравно, ниједно путовање у Грчку не би било потпуно без уживања у њеној кухињи. Гирос и сувлаки постали су ми омиљени, а маслиново уље и фета сир неизоставни део сваког оброка. Храна није само укусан оброк, већ и симбол љубави и заједништва које су Грци претворили у уметност.

Грчка је земља која спаја древну историју, митове и природну лепоту са модерним начином живота. На сваком кораку осећа се дух прошлих времена, али и радост садашњег тренутка. Одлазећи из Грчке, осећала сам се богатијом, не само због импресија које сам понела, већ и због лекција које сам научила о једноставности, љубави према животу и важности чувања традиције.

Сигурна сам да ћу се једном вратити, јер Грчка није само земља – она је доживљај који остаје у срцу заувек.

Олимп – планина богова

Скоро да не постоји човек на овој планети који није прочитао или чуо макар једну причу везану за ову чудесну планину. Те приче се не односе само на њену природну лепоту, рељеф, богату флору и фауну, већ и на веровања да су на њој некада живели богови.

Планина Олимп је добила име по грчкој речи *Όλυμπος*, што у једном од могућих превода значи „оно што зрачи или светли”, тј. Светла планина. Наиме, поједини делови планине су готово читаве године прекривени снегом и ледом, и тако рефлектујући сунчеву светлост дају диван одсјај, осликавајући природне лепоте саме планине.

Према грчкој митологији, на овој светој планини живело је дванаест бо-жанстава. Веровало се да је ту постојао кристални дворач у коме су живели богови. Они су за храну узимали амброзију, а за пиће нектар, што им је по предању давало бесмртност. Врховни бог је био чувени Зевс, а ту су још били и Аполон, Арес, Афродита, Артемида, Атина, Деметра, Дионис, Хефест, Хера, Хермес и Посејдон.

Антички Грци су своје богове замишљали у људском облику и са људским особинама, а сваки од њих се разликовао по некој својој специфичности. Зевс је врховни бог, Аполон је бог уметности, Арес је бог рата, Атина је богиња мудрости, Афродита је богиња љубави, Хера је богиња брака и венчања.

У животима Грка, богови су имали истакнуто место. Били су многобошци и веровали су да богови имају моћ да директно утичу на њихове судбине. Боговима су се обраћали када је требало донети важне одлуке или када су желели да знају шта им доноси будућност. Веровало се да боговима треба удовољавати па су се за њих приносиле жртве и дарови.

Зевс, као вођа богова и људи, често оличење и добра и зла, снаге и моћи, посматрао је са планине Олимп овоземаљски свет. Често се питао и размишљао одакле толико зла у свету. Размишљао је ко је одговоран за мржњу и ратове и како спречити негативне ствари и болести. Сматрао је да само он, као врховни бог, бог над боговима, може да утиче на понашање људи. Онда је једнога дана позвао све богове Олимпа и питао их за њихово мишљење. Аполон је први рекао: „Сматрам да сваки човек на земљи треба да се бави музиком или неком уметношћу. Она има исцелитељску моћ”. За разлику од њега, Арес је био за рат и освајања, док је Афродита сматрала да је љубав покретач свега. За разлику од њеног брата Ареса, Атина је мудро одговорила свом оцу: „Оче, сматрам да се према свакоме треба опходити са поштовањем, треба понудити помоћ болеснима, и морају се спречити несреће и ратови међу људима”. Зевсу су се ове речи његове најдраже кћери највише допале. Онда је позвао бога Хефеста:

„Хефесте, направи жену, нека се зове Пандора, дај јој кутију у коју ће стати сва зла овога света, али јој дај и наду. Кутију не сме да отвори никада. У супротном, завладаће зло и мржња”. Тако је и било. Хефест је створио Пандору, дао јој људски облик, а од богова је Пандора добила дар, лепоту, музикалност, али и радозналост. Баш та њена радозналост и непослушност према жељама бога Зевса, довела је да се зло, болести и ратови прошире светом. Пандора је отворила кутију, пустила је сва зла, а у кутији је остала само нада. И данас се често користи израз „отворити Пандорину кутију”, што значи да понекад не знамо у шта се упуштамо, понекад не знамо какав исход може да има нешто што смо започели, какве могу бити последице, као и шта све можемо доживети.

У данашње време, када су цивилизација, наука и техника достигле скоро свој врхунац, враћање на приче о Олимпу и боговима уноси у људе мир и спокојство. Није ретко да се имена богова прожимају и у свакодневном животу. Често се за некога каже да је леп као Аполон или чујемо да се нека девојчица зове Атина, баш по богињи мудрости Атини. Приче о боговима, о њиховим добрим особинама, о њиховој физичкој лепоти, о мудрости, остаће заувек упамћене. Олимп и грчка божанства нису само понос и дика Грка, него и целог света.

Grčka, grčki jezik, tradicija i kultura

Dok nisam u oktobru otišao na ekskurziju u Grčku, nisam mnogo istraživao ovu državu, njenu kulturu i znamenitosti. Ovaj rad me je podstakao da malo dublje sagledam sve to. Nisam ni slutio da će mi biti ovako interesantno.

Nešto što izdvaja ovu državu od ostalih jeste da je etnički najčistija na Balkanu, čak devedeset osam posto stanovništva su Grci. Ono što mi je privuklo pažnju jeste da Srbija i Grčka imaju dosta sličnosti. Njihovo stanovništvo voli muziku, ples i igre. Imaju više hiljada plesova i veoma su veseo narod. Vrlo su svestrani, pa je zato Grčka kolevka različitih stvari kao što su filozofija, istorija, književnost, Olimpijske igre. Nešto neočekivano za mene jeste da Grci u svojoj kulturi nemaju slavljenje rođendana, već svojih imendana, imena svetaca po kojima su dobili ime. Grci su veoma ponosni na svoje poreklo i to ih izdvaja od drugih evropskih naroda, a njihov jezik je najstariji evropski jezik i njime se govori već oko tri hiljade godina. Običaji grčkog i našeg naroda veoma su slični, kao što su recimo čin veridbe, venčanja, krštenja. Za njih je proslava Vaskrsa važnija od proslave Božića. Tada žene boje jaja u crvenu boju, a kumovi najčešće daruju decu odećom i obućom, kao i svećom. Grci imaju različita verovanja, koja su slična našim verovanjima poput uroka, takozvanih urokljivih očiju. U našem narodu petak trinaesti je loš dan, ali kod Grka taj loš dan predstavlja utorak trinaesti. Mnogo važnosti pridaju organizovanju svojih karnevala. Tada su barovi i ulice puni maskiranih ljudi koji se na taj način zabavljaju. Gozbe često traju i po tri nedelje.

Što se tiče grčkog jezika, veoma je rasprostranjen. Ima dugu i istorijski bogatu prošlost. Naziv grčkog pisma – alfabet, formiran je od prva dva slova grčkog pisma, alfa i beta. Grčki jezik je imao veoma veliki uticaj i na engleski jezik. Ovaj jezik je jezik pesnika, naučnika i filozofa i ne sumnjam u to da će biti jako važan i u savremenom svetu.

Samo jedan mali deo Grčke smo obišli na ekskurziji, ali sam pozeleo da vidim mnogo više od toga. Bio sam fasciniran njihovim manastirima i crkvama. Impozantni Meteori izdvajaju se po svojoj lepoti i mestu na kome se nalaze. Gledajući sa visina u predele koji me okružuju, jasnije sam video zašto je Grčka bila inspiracija za nastajanje mnogih umetnosti i nauka. Meteori su čudo prirode pred kojim niko ne ostaje ravnodušan.

Nešto što nas Srbe posebno povezuje sa Grčkom je ostrvo Vido, koje je bilo utočište srpskim ratnicima u Prvom svetskom ratu. Veliki broj srpskih ratnika je sahranjen u moru kraj ostrva – u Plavoj grobnici. Stihovi Milutina Bojića mnogo su bili jasniji i efektniji kada se čuju i oseću baš na tom mestu. Shvatio sam da Jonsko more nije negde tamo daleko, već da je ovde, nama blisko.

Kultura grčkog naroda mi je bila jako interesantna tokom ovog malog istraživanja i kratkog putovanja kroz ovu zemlju. Definitvno bih voleo da posetim i druge krajeve ove države i osetim čari karnevala, grčkih večeri, istorijskih znamenitosti i verskih spomenika.

Моћ слободе и њена химна

Идентитет – лични или народни, једна је од најчвршћих подлога за покретање промена и револуција. Иза једне заставе, једне територије и једне идеје стоје стуб успеха у садашњости, али и сигурност у прошлости. Такође, незаобилазно оружје, мач са бесконачним бројем оштрица, у свакој бици јесте језик. Цело постојање једне цивилизације са лакоћом ће дочарати само језик којим се народ користио, а о свакој модерној држави говори њена химна као величанствена језичка творевина. Грци су, као један упоран и борбен народ, ослобођењем од власти Османског царства исписали парче историје, као и главни мотив своје химне. Раскошност њихове богате историје доказује чињеница да се грчка химна изводи у разним приликама, попут завршне церемоније сваких Олимпијских игара у част земље у којој су настале. Ова званично најдужа химна на свету храбро и сликовито пева о узвишености тешко стечене слободе и захвалности Грцима који су се својим бројним жртвама за њу изборили.

Чак 158 строфа и приближно један сат извођења скраћено је на типичну дужину химне, погодну за кратко представљање државе. Постоји дан у години када су сви Грци уједињени својом химном, а то је 25. март, Дан независности у Грчкој. Поносно носи назив „Химна слободе”, а као званична химна од XIX века у употреби су само прве две строфе. Шездесетих година XX века и грчки део Кипра усваја исто дело као своју националну химну. Овим двома строфама доминира опис јаког менталитета народа и поновна обнова снаге након великог пада под туђу власт, као и враћање сопственог идентитета. Химна се завршава стихом „Поздрављамо тебе, Слободо!” и овим упечатљивим закључком оставља утисак одважности.

Данас се грчка химна издваја не само по својој дужини, већ и по својој тематици која је оријентисана ка народу и његовој моћи. Њени стихови буде осећај припадности и поноса због најбитније борбе, а то је увек она за аутономију на сваком плану, у мишљењу и општем постојању. Несумњиво, грчка моћ лежи у њеној слободи и њена химна је само језичко отеловљење непоколебљивог менталитета једне друштвене заједнице.

Грчка култура и уметност

Савремена култура и уметност су се, према историчарима, родиле у античкој Грчкој. Развојем егејске културе, падовима и успонима различитих цивилизација на овим просторима, Грчка је достигла свој врхунац и углед у савременом добу.

Говорећи о грчкој цивилизацији, неопходно је споменути критско-минојску културу и уметност. Ова култура настала је на Криту у другом миленијуму п. н. е. и, кроз контакт и трговину са Египтом, развила је своје карактеристике. Врхунац критско-минојске културе постигнут је грађењем палата у Кнососу, Фестосу и Малији. Палата у Кнососу представља огроман грађевински комплекс сачињен од разних просторија које су биле повезане идејом и наменом у јединствену целину. Стубови ове палате ће условити настанак и развој стилова у архитектури античке Грчке. Поред палата, почели су са градњом светилишта, отворених грађевина на врховима брда и узвишења. Свакако је и сликарство Крита било кључно у историји уметности, а то је због појаве нове технике алфреско. Битно је рећи да је, за разлику од египатске, критска уметност настала као ода животу, и тако отворила врата грчком уметничком генију.

Истовремено са критском, на северу Пелопонеза, развијале су се култура и уметност Микене. Са овом цивилизацијом почиње колонизација грчких острва и унутрашњости. Падом Кнососа, Микена је постала највећа трговачка и војна сила на Медитерану. Период између 1600. и 1300. године обележен је владавином Микене, међутим, са доласком Дораца са севера и Тројанским ратом, 1100. године почиње такозвано мрачно доба. Током мрачног доба дошло је до сиромаштва и наглог смањења становништва. Тројански рат и мрачно доба најбоље су описани у Хомеровим еповима „Илијада” и „Одисеја”, помоћу којих је Хајнрих Шлиман пронашао краљевску гробницу и извршио комплетно ископавање терена.

Крајем мрачног доба формиран су градови-државе – полиси. Грчка цивилизација се уздиже током осмог века п. н. е. Античка Грчка се развијала све до 146. године п. н. е, када је освојена од стране Римске републике. То време подељено је на три периода: архајски, класични и хеленистички. До тада, невероватна постигнућа остварили су у филозофији, математици, физици, астрономији и архитектури. Сматрају се заслужним и за успостављање демократије и слободе говора.

Архајски период је почетак монументалне архитектуре. Настанак дорског, касније и јонског стила у архитектури, један је од најважнијих тренутака у историји уметности. Иако једноставан, овај стил користи се и данас, што само иде у прилог томе колико је значајан и применљив.

Ипак, класични период означио је врхунац културе античке Грчке и узди-
зање Атине. За то је у великој мери заслужан Перикле, водећи државник након
персијских ратова. Атина је привлачила многе због подршке и промоције наука
и уметности и управо током овог периода су се и највише развијале. Стечено
богатство омогућило је изградњу најпознатијег храма – Парthenона. Парthenон
и његова унутрашња декорација постали су симбол савршенства класичног
периода. Унутрашња декорација подразумева скулптуре најбољег и најпозна-
тијег вајара класичног периода – Фидије. Поред Фидије, значајне промене и
напретку допринели су вајари Мирон и Поликлет, за њима и Праксител. Вајара
Лисипа такође треба споменути, јер је он био лични вајар Александра Великог.
Освајањем Грчке, Александар Велики проширио је видике и дао нове могућ-
ности уметницима овог доба. Класични период окончао је смрт Александра
Великог 323. п. н. е. али до тада су сви видови уметности толико усавршени,
да ће се људи вековима касније, посебно у ренесанси, ослањати и враћати на
те античке вредности, што у књижевности, што у сликарству и архитектури.

Најзад, хеленистички период представља стапање грчке културе са ис-
точном, када су сликарство, скулптура и књижевност испуњени драматиком
и присутно је више експресије. Овај период није дуго трајао, а није ни могао,
јер се Александрово царство распало на три велике краљевине и мање државе.
Тако Римској републици није било тешко да освоји ове области 146. п. н. е,
након чега ће се римска уметност, па и култура и религија, развијати под ути-
цајем Грчке. Док је била под Римском републиком, Грчка је била стално ратно
тло, док на власт није дошао Константин Велики. Тада је дошло до успона
хришћанства. Након поделе царства на Источно и Западно, Грчка се нашла у
склопу Византије. То јој није дало много простора за даљи развој сопствене
културе, али је много утицала на стварање византијске. Цркве и манастири су
осликавани и украшавани у византијском стилу (чак и бројни српски манасти-
ри), али мајстори су најчешће били Грци.

Велика сеоба народа изазвала је велики немир у Грчкој јер је стално била
под нападом разних народа. Тако су градови као Коринт, Атина и Теба униште-
ни и опљачкани. Након пада Византије 1204. године током Четвртог крсташког
рата, крсташки су на територији Грчке основали четири крсташке државе. Ми-
хаило Палеолог је 1261. освојио Цариград и обновио Византијско царство, али
убрзо је уследила пресудна година за два континента. Мехмед II Освајач 1453.
освојио је Цариград и тиме заувек окончао постојање Византије.

Грчка држава је била у много бољем стању од Србије током владавине
Османлија. Упркос угњетавању, Грци су успевали да напредују и у културном и
у економском погледу. Али наравно, полагали су велике наде у Бечки конгрес.
Када конгрес није испунио њихова очекивања, припремили су се за устанак.
Тај устанак брзо и окрутно је угушила турска влада. Најзад, 1830. на Лондон-
ској конференцији, Грчка је проглашена независном државом.

У богатој и дугој историји грчког народа тешко је одредити се за неки
посебан моменат. Моја је тежња била да укажем на постојаност грчког човека и
његов понос на порекло, културу и прошлост. Захваљујући томе Грчка држава

је, упркос притисцима и променама које време носи са собом, успела да задржи независност и традицију. Србија са својим календаром од 7533. године има терет историје тежи од многих народа у свету, али као да бира да заборави не само своју прошлост, већ и језик и све оно што обележава један народ. Нажалост, као да ништа није научила од свог јужног суседа.

Грчка и Кипар, грчка традиција, језик и култура

Грчка и Кипар, две медитеранске дестинације богате историјом, причају приче које су уткане у ткиво западне цивилизације. Грчка, колевка демократије, филозофије и уметности, и Кипар, острво које спаја културне токове са истока и запада, заједно стварају мозаик традиције, језика и културе, који одишу аутентичношћу и јединственошћу.

Када говоримо о Грчкој, готово инстинктивно призивамо слике Партенона, маслинових гајева и плавих вода Егејског мора. Међутим, иза те познате слике стоји живот пун обичаја, који сведоче о богатој традицији. Сеоске свадбе су један од најбољих примера како се вековна култура сједињује са савременим животом. Плесови као што су каламатијанос и цертос (сиртос), који се играју у кругу, симболишу заједницу и подршку међу људима. Свака породица има своју верзију традиционалних прича које се преносе са колена на колено, попут митова о херојима и боговима који су изнова инспирација за уметност и позориште. Ипак, оно што Грчку чини истински посебном јесте дух њених људи – топлина, гостопримство и неисцрпна страст према животу. Грчка традиција, која сеже од славних античких игара до модерних фестивала попут Дионизија, прожета је дубоком повезаностју са прошлошћу. Овде се с поштовањем чува обичај *filoxenia*, што у дословном преводу значи „љубав према странцима” и може се осетити како у мирисима домаће мусаке, тако и у звуцима бузукија, који одјекују током вечерњих прослава.

Храна је, такође, нераскидиви део грчке културе. Ручак се не доживљава само као оброк, већ као ритуал – време за разговор, смех и уживање. Многа јела, попут мусаке и сувлакија, с пажњом се припремају и служе у духу заједништва. Оно што је посебно код грчке кухиње је њена веза са земљом и морем. Мешавина свежих маслина, мирисних зачина попут оригана и мајчине душице, као и традиционално припремљена риба, сваког путника подсећа на једноставну лепоту живота у складу са природом.

Језик је срж грчке културе – стар, слојевит и богат. Савремени грчки, наслеђен од древног језика филозофа попут Аристотела и Платона и данас задржава фрагменте прошлости. Свака реч, свака фраза, носи у себи трагове античких епоха. Учење грчког језика није само језичка вештина; то је улазница у свет где свака реченица крије причу, а свака изговорена реч има свој карактер. Грчки језик, с више од три хиљаде година историје, обухвата богатство израза које не можемо лако превести. Речи као што су *φιλотμία* (филотимија), која означава племениту амбицију и осећај части или *носталγία* (носталгија), која је настала у древној Грчкој да би описала чежњу за домовином, сведоче о дубокој емотивности која прожима језик и културу.

С друге стране, Кипар, треће по величини острво у Средоземљу, зрачи посебном мешавином грчке, турске, британске и блискоисточне културе. Кипарски Грци су познати по својој способности да прилагоде вековне обичаје модерним токовима. Овде се током летњих вечери уличне светиљке пале док се становници окупљају на народним прославама – песма и плес сиртос одјекују док под ногама одјекује камен калдрме. Кипар је место где се традиција огледа и у кухињи: сувлаки, велики комади меса печени на ражњу, и мирисни сир халуми често су централни део породичних окупљања.

Један од најпознатијих обичаја на Кипру је прослава Ускрса, највећег верског празника. Овде се обичаји спајају са дубоком религиозношћу – цркве су испуњене мирисом свећа и тамјана, док се песме и литургије одвијају на старогрчком језику. Традиција бојења јаја у црвено симболизује проливену Христову крв и нови живот, а посебна врста хлеба флаунас, пуњена сиром и мирисним зачинама, припрема се као део породичних традиција.

У оба ова света, митологија игра кључну улогу. У Грчкој, богови са Олимпа и хероји попут Ахила и Одисеја још увек живе у свести људи и инспиришу уметност, музику и књижевност. На Кипру, где се према легенди родила богиња Афродита, митови о љубави и лепоти испреплетени су са морским пејзажима и античким рушевинама које чувају успомене на славна времена.

Оно што је најфасцинантније јесте како се у свакодневном животу ова богата традиција претапа са савременим духом. У Грчкој, може се видети како млади у Атини, окружени модерним кафићима и баровима, са поносом носе елементе свог културног наслеђа. Исто важи и за Кипар, где се историја и модерна реалност преплићу на сваком кораку.

Иако су Грчка и Кипар географски раздвојени, културно су повезани дубоким коренима и заједничким традицијама. Оба места се могу похвалити снажним осећајем заједништва и припадности. Без обзира на историјске изазове, и Грци и Кипрани су одржали своје културно наслеђе живим, прилагођавајући га модерним временима. Уметност, музика и књижевност су обликовани митологијом и историјом, али и топлином свакодневних односа међу људима. Грчка и Кипар, са својим бескрајним причама, чине да сваки путник који се затекне на њиховим обалама осећа да је открио део себе. Култура која одише из ових простора није само сећање на прошлост, већ жива инспирација, пример како се идентитет може неговати и у савременом добу. У томе је њихова права снага – спој прошлости и садашњости, који подсећа да су корени нашег постојања дубоки, баш као и море које заплускује њихове обале.

Грчка и Кипар, са својим богатим наслеђем и животом који се одвија под медитеранским сунцем, инспиришу и подсећају на то колико је важно чувати традицију и истовремено са поносом корачати у будућност. Тај танани спој старог и новог одражава праву лепоту ових земаља – место где се прошлост сусреће са садашњошћу у бескрајном ритму живота.

Рецензија проф. др Владе Станковића

Велико ми је задовољство да поднесем рецензију за зборник „Звуци и боје Медитерана - Грчка и Кипар кроз очи и душу младих”, који је настао поводом вредног јубилеја две деценије рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. Идејама и залагањем пре свега уважене колегинице професорке Тамаре Костић Пахноглу, грчки језик, али и култура широког, богатог и разноликог хеленског света, од античких времена до савременог доба, постали су део света бројних генерација студената Филозофског факултета у Нишу – и шире заједнице – обогативши десеце нараштаја знањем и сазнањем о лепоти и хармоничној сложености грчког језика и грчке културе. Најмлађе од тих генерација сада обогаћују својим знањем и најпре својим духом све нас, сваког читаоца ових инспиришућих радова.

Зборник „Звуци и боје Медитерана - Грчка и Кипар кроз очи и душу младих”, који ће ускоро бити предан у штампаној форми широкој публици, најбољи је пример овог процеса узајамног обогаћења. Сваког познаваоца и, што не признати, поштоваоца било ког сегмента хеленске културе и топлот грчког духа, овај зборник посебно радује и – треба још једном признати – емотивно разгађује. Невероватна прецизност са којом су студенти и ученици не само проникли у срж културе коју сматрамо основом европске цивилизације, већ и у све њене аспекте новијег и савременог доба који у себи крију и проблематичност преношења идеала у сурову стварност, истински проширују видике и обогаћују подједнако стручњаке за вишемиленијумску иситорију хеленизма, само условно данашње Грчке и Кипра, и оне који о овим просторима и њиховој специфичности не знају много више од онога што су сопственим радозналим посматрањем могли да уоче и закључе. Разноврсност израза, од поезије – на српском и енглеском језику – преко личних, готово дневничких записа и утисака, до правих мањих или опширнијих есеја о историји и култури Грчке и Кипра, представља посебно и непроцењиво богатство овог Зборника, који, уз све речено, сведочи о бриљантности младих са ових, наших, простора и њиховом изузетном разумевању света у којем живе, његове сложености и дубоких корена бројних, наизглед само овом времену својствених питања и проблема. На првом месту, и посебно важно, утисак емотивне свесности младих аутора јесте нешто што потписника ове рецензије, а убеђен сам и остале читаоце, не може оставити емотивно недодирнутима, изазивајући реакцију какву само врхунска уметничка дела могу проузроковати: срећу и понос, позитивни спој наизглед супротности, попут суза радосница, што су окружени промишљеном лепотом.

И љубитељи поезије, и они наклоњенији прозној књижевности, као и сви заинтересовани или опчињени грчком митологијом и њеним никад прекину-

тим утицајем на свакодневицу хеленског света и „обичне људе”, наћи ће у овом зборнику понешто за себе, имајући прилику да, неосетно и помало успут, штошта и науче о прошлости, култури и традицијама Грчке и Кипра. Стога ми је част да препоручим објављивање зборника „Звуци и боје Медитерана - Грчка и Кипар кроз очи и душу младих”, уз наду да ће што скорије бити штампан и наду да ћу га и сам, као читалац, ускоро имати у рукама.

Проф. др Влада Станковић
Семинар за византологију
Центар за Кипарске студије
Филозофски факултет Универзитета у Београду

Рецензија проф. др Мирјане Бојанић Ћирковић

Мимезис као креација

Ретке су књиге које садржајем надмаше повод њихове „градње”; такав раритет је зборник „Звуци и боје Медитерана“, настао поводом обележавања две деценије рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу. С обзиром на то да је на литерарни конкурс, расписан у част поменутог јубилеја, пристигао не само позамашан број радова, већ квалитетан и разнолик књижевни „опус” о Грчкој и Кипру, организатори обележавања прве две степенице традиције изучавања грчког језика и културе у Нишу су на радост читалаца одлучили да објаве избор из приспеле грађе. Поред књижевноуметничког аспекта, зборник садржи и дијахронијски преглед развоја Лектората за грчки језик на Филозофском факултета у Нишу од давне 2000. године када се почело са изучавањем овог језика на поменутој високошколској институцији, преко академске 2004/2005. када идеја изучавања грчке културе узроста у засебан лекторат, до 2024. године када је обележен јубилеј његовог постојања и деловања уз многе званице међу којима су не само поштоваоци рада овог лектората већ и они који су непосредно доприносили његовом развоју. Унутар овог историјског дела зборника налази се сажет преглед досадашњих разноврсних активности Лектората у домену уметности и науке; тако се читалац може информисати о књижевним вечерима организованим захваљујући Лекторату, научним скуповима, међународној и међуинституционалној сарадњи која је обухватала и наставнике, и студенте. Важан аспект делатности Лектората за грчки језик је и издаваштво; узимајући у обзир досадашњу књижевну продукцију лектората, ово је његово прво тројезично издање; у односу на претходне публикације на српском („Даривање и чаробно средство у грчким и српским народним бајкама“) и савременом грчком језику („Ликови у прози Андреаса Франгјаса“), чији је аутор проф. др Тамара Костић Пахноглу, зборник „Звуци и боје Медитерана - Грчка и Кипар кроз очи и душу младих“ сачињен је из текстова на српском, грчком и енглеском језику; поједини од њих дати су у српско-грчком преводу.

Зборник „Звуци и боје Медитерана“ вешто изабраним насловом одражава суштину своје поетике одјека кроз прожимања јер су и Грчка и Кипар у њему много више од топонима, а његови аутори такође много више од списатеља који се латио пера са циљем писања на „задату” тему. Дела овог зборника показују интегрални и вишеструко корелативни доживљај Грчке и Кипра кроз филозофију, историју, географију, уметност (књижевност, музику, архитектуру); прошлост, садашњост и будућност; у спрези културних, друштвено-политичких и религијских утицаја на друге народе; кроз мелодичност језика похрањену у одјеку стихова; кроз општеприхваћене назоре и личну призму... Аристотеловим језиком и погледом сагледано, зборник „Звуци и боје Медитерана - Грчка и

Кипар кроз очи и душу младих“ је целовит попут живог организма (јер сви елементи на макро и микро плану функционишу као не(о)дељиви елементи слике, односно диживљаја Грчке и Кипра), а на плану уметничког израза надилази модел репродуковања знања и постаје (ре)креација сазнања, било да је реч о имплементацији неког античког грчког књижевног облика (оде), или варирања мотива познатих античких митова. Стога и зборник у целини одише складом и хармонијом, што је евидентно и у његовој структури –двострукој трипартитној подели студентских и ученичких радова кроз поезију, прозу и есеј.

Поетски радови зборника су разнолике тематике, али упркос томе, може се наћи заједнички именитељ песама које су сачинили студенти и ученици; ова дела одражавају дух хеленске књижевности, било да је реч о форми или „тону“ песама. Тако поред оних дела која насловом алудирају на утврђени антички лирски образац (оду, химну, елегију), уочавамо доследно имплицитно присуство химничног тона песама. У погледу два циклуса песама овог зборника (студентског и ученичког) уочавамо разлику у тематици: у првом циклусу преовлађују рефлексивне песме, а у другом дескриптивне и љубавне. Међутим, у обе групе песама доминантни су исти мотиви, махом из грчке митологије, увек обогашени интертекстуалним релацијама и субјективним доживљајем. Димензија личног овде се не односи на субјективност у погледу става о издвојеној теми, већ на присност, те стога на дубину доживљаја Грчке кроз временâ, а унутар њих — мене и константе. Када је реч о последњем наведеном, аутори песама Грчку доживљавају као симбол склада (хармоније), својеврсну књижевну Итаку (колевку поезије), амбивитет традиције и модерног, метафору постојаности/вечности, непресушну стваралачку инспирацију и симбол универзалне тежње уметника да се приближи дверима Олимпа. Важно је истаћи да аутори песама у овом зборнику, без обзира на узраст, показују добро познавање грчке историје и културе, али и друштвено-политичке ситуације; тако су песме попут „Најлепша клетва“ и „Триста“ примери уметничког сажимања мита и историјског догађаја (имајући у виду однос античког грчког ствараоца према овим областима — неретко овде можемо дописати знак једнакости), док су песме попут „Кипар и Грчка“ у основи дијалектичко разматрање прошлости из угла будућности, и обратно.

Када је реч о прозним делима заступљеним у овом зборнику, такође уочавамо најмање једну константу спрам разнолике тематике, а то је истицање утицаја грчке културе на европском и светском нивоу. Поједини аутори се задржавају на литерарним везама (као у есеју о Константину Кавафију), док је заступљеније интегрално есејизирано сагледавање Грчке у спрези њене науке и књижевности. Као што и сам зборник јесте плод развоја и сазревања Лектората за грчки језик, и поједини есеји осветљавају утицај појединих дела грчке књижевности (Илијаде, Одисеје, Антигоне) на развој млађих и старијих адолесцената; стога је зборник, поред значаја у погледу историје грчке културе, утицаја на културном, религијском и социјалном плану, уједно грађа погодна за сагледавање важности грчке књижевности у обликовању савременог младог читаоца. У зборнику је заступљен и мотив плаве гробнице као симбола

страдања српског народа, али и споне између нашег и грчког народа у прошлости и будућности. У погледу сликања Грчке и Кипра кроз чулне елементе, у доживљају ауторâ доминирају бела боја традиционалних грчких кућа, плава (односно тиркизна) боја грчких мора, звук елџије, али и сиртакија, речита тишина камена и стена, мириси традиционе грчке кухиње.

Иако настао поводом јубилеја — две деценије рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу — овај зборник је прави пример имплементације метода корелације као важног средства учења; не само надахнути грчком културом, већ пуни знања о њеној традицији и савремености, о њеним утицајума и знањима која су темељна многим наукама, аутори зборника су (са) творили једну кохерентну и самим тим специфичну, укрштену причу о Грчкој која је и сама, многим од њих, загонетна и у исти мах инспиративна као Минотауров лавиринт. Овај зборник препоручујемо за објављивање не само ради уживања у читању, већ и као добар пример примене знања о грчкој култури и шире, као прави модел сагледавања културâ кроз прожимања, без потирања.

Проф. др Мирјана Бојанић Ћирковић
Департман за србистику
Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Рецензија проф. др Бранка Горгиева

„Харис харин тиктеи“ (χάρις χάριν τίκτει), или „љубав рађа љубав“

Грчки језик, један од најстаријих и најбогатијих у индоевропској породици, пружио је човечанству много више од обичног вокабулара – дао нам је и начин размишљања. Један од најлепших примера његове способности да нијансира емоције јесте љубав, за коју је изнедрио велики број термина: агапе (ἀγάπη) – божанска, безусловна и несебична љубав; ерос (ἔρως) – страствена и романтична љубав; филија (φιλία) – љубав пријатеља, заснована на дубоком поштовању и лојалности; сторге (στοργή) – природна и нежна породична љубав; харис (χάρις) – љубав која се даје као дар; манија (μανία) – опсесивна љубав и филаутија (φιλαυτία) – себелјубље, као темељ истинске могућности да се воле и други.

Речју, од страственог ероса до безусловне агапе, Грци су нам показали да љубав није једнолична, већ комплексан феномен који задире у саму суштину људског постојања. Њихова пословица, „Харис харин тиктеи“ (χάρις χάριν τίκτει), или „љубав рађа љубав“, савршено описује универзални принцип који показује да се човеку и народу, који у темељу свог бића има љубав и лепоту коју нештедимице дели са другим људима и народима, увек узвраћа љубављу и лепотом.

Да ово нису празне речи, најбоље сведочанство пружа управо зборник „Звуци и боје Медитерана - Грчка и Кипар кроз очи и душу младих“, који представља плод инспирације и дубоке љубави ученика и студената према хеленском свету. Ово издање, настало као одговор на конкурс поводом 20 година рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу, није само колекција текстова, већ путовање кроз младу душу која истражује безвремену грчки дух.

Уредништво и комисија су с правом били одушевљени бројем и разноврсношћу радова, али пре свега, искреним емоцијама које провејавају из сваке речи. Зборник је лепо структуриран, дељењем радова на поезију, прозу и есеје у оквиру студентске и ученичке категорије, што омогућава лакше праћење и уживање у различитим жанровима.

Млади аутори својим радовима показују да на древну грчку благодат – харис (χάρις) и лепоту – то калос (τὸ κάλλος) одговарају правом филијом (φιλία) – љубављу која се гради на пријатељству, поштовању и заједничким вредностима. Зборник тако постаје права мозаичка слика узвратних осећања, која приказује како млади људи у Србији доживљавају и воле хеленски свет. Тако нас кроз 57 песничких, прозних и есејистичких радова, аутори воде на јединствено путовање кроз „звук и боје Медитерана“.

Међу бројним драгуљима овог зборника, издвајају се следећи радови који су успели да пренесу аутентичну везу са Медитераном. Ученичка категорија

обилује маштовитошћу и дубоким промишљањима. Посебну пажњу привлачи песма „Посејдонова туга: Песма о плавој гробници“ Софије Петронић. Ова песма, која се одликује снажним стихом и емотивним набојем, упечатљиво дочарава митску димензију мора и његову повезаност са грчком и српском историјом, носећи дубоку поруку о сећању и морском плаветнилу које скрива страшне тајне страдања српског народа у Првом светском рату. Прозно дело „Дечак и сан“ Јелисавете Ђорђевић води читаоца на путовање кроз дечачку машту која се преплиће са стварношћу Грчке, показујући како се кроз снове гради мост између култура и генерација. Есеј Анастасије Катанић „Грчка и Кипар, медитерански бисери који нас повезују“ на вешт начин анализира културне и историјске везе између Србије и ова два медитеранска драгуља, подвлачећи њихов значај као споне међу народима. Есеј Ање Зоћевић „Рај на земљи – Хиландар“ показује да се та веза прожима и кроз духовност и историју, наглашавајући светост и значај грчког и српског православног наслеђа. Есеј Софије Бућић „Стоичка филозофија у старој Грчкој и Зенон и путник“, показује да поменута филија није само емотивна, већ и дубоко интелектуална, заснована на дивљењу према филозофском наслеђу које је обликовало свет. Студентски радови такође доносе дубоке увиде. „Мој Пелопонез“ Александре Бркић кроз лична искуства ствара живу слику о лепотама Грчке, док „Пролог мислима Хроноса“ Димитрија Китића промишља о времену и вечности, показујући дубоку везу са античком мишљу. Слично, рад Михајла Тијанића „Еп мудрости Грчке“ истражује интелектуалне темеље грчке филозофије.

Наравно, сваки од 57 радова у овом зборнику носи сопствену вредност и допринос целини. Иако није могуће детаљно коментарисати сваки појединачни рад, јасно је да су сви радови израз искрене љубави и пажљивог истраживања. Комисија је с правом истакла да многи аутори показују „велику уметничку зрелост“, а они који немају изразит уметнички карактер пружају „вредне информације“ које заједно граде свеобухватан увид у Грчку, Кипар и значај српско-грчких односа.

Ово издање, стога, није само прослава јубилеја Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу, већ и подсетник на то како се кроз образовање и културну размену негују трајне везе међу народима, обогаћујући младе генерације знањем, емоцијама и поштовањем према богатом наслеђу Медитерана. То је истински леп мозаик који сведочи о снази љубави према култури и традицији, која се увек враћа кроз најлепша дела младих стваралаца.

Проф. др Бранко Горгиев
Центар за стране језике
Филозофски факултет Универзитета у Нишу

На Конкурс који је Филозофски факултет у Нишу расписао поводом обележавања 20 година рада Лектората за грчки језик, пристигло је 56 радова, од тога у категорији студената 11 радова и у категорији ученика средњих школа 45 радова.

Након детаљног разматрања свих радова, комисија у саставу: проф. др Тамара Костић Пахноглу, проф. др Иван Јовановић и мср Божидар Радојчин, донела је следећу

О Д Л У К У

У категорији **студената** прва три места су освојили следећи студенти:

Прво место – **Димитрије Китић**, четврта година, Департман за англистику, Филозофски факултет у Нишу

Друго место – **Марија Јовичић**, четврта година, Департман за француски језик и књижевност, Филозофски факултет у Нишу и **Нађа Нешић**, четврта година, Департман за англистику, Филозофски факултет у Нишу

Треће место – **Теодора Вучковић**, четврта година, Департман за србистику, Филозофски факултет у Нишу и **Александра Панић**, апсолвент, Департман за англистику, Филозофски факултет у Нишу

У категорији **ученика средњих школа** прва три места су освојили следећи ученици:

Прво место – **Лена Кузмановић**, други разред, Пожаревачка гимназија, Пожаревац, ментор: Ненад Милошевић и **Емилија Нешић**, трећи разред, Гимназија у Куршумлији, Куршумлија, ментор: Јасна Спасојевић

Друго место – **Софија Бућић**, други разред, 51. класа, Војна гимназија, Београд, ментор: Сања Новић, **Адријан Раденковић**, други разред, 51. класа, Војна гимназија, Београд, ментор: Сања Новић и **Лана Димитријевић**, трећи разред, Медицинска школа „Др Миодраг Лазић”, Ниш, ментор: Катарина Илић

Треће место – **Марија Радовић**, други разред, 51. класа, Војна гимназија, Београд, ментор: Сања Новић, **Јелисавета Ђорђевић**, први разред, Гимназија Пирот, Пирот, ментор: Јасмина Манић и **Јована Глицић**, први разред, гимназија „Бора Станковић”, Ниш, ментор: Марија Станчић Михајловић

Закључак комисије је да су сви пристигли радови пружили изузетан допринос, како обележавању 20 година рада Лектората за грчки језик на Филозофском факултету у Нишу, тако и разумевању слике и значаја Грчке и Кипра, њихове савремене и античке историје, културе и хеленског духа међу младим нараштајима и генерално у српском друштву. Многи радови показују велику уметничку зрелост аутора и, имајући у виду узраст аутора, обећавају много

у годинама које долазе. Радови који немају уметнички карактер доносе вредне информације, које обједињене дају врло комплетан увид у Грчку, Кипар и значај и вредност српско-грчких односа. Из ових разлога, комисија предлаже Филозофском факултету да сви пристигли радови буду објављени у виду монографије поводом значајног јубилеја Лектората и остану као трајни допринос широј заједници која жели да упозна и боље разуме Грчку и Кипар. Поред тога, објављивањем монографије аутори би добили прилику да њихови уметнички и стручни радови буду први пут објављени, чиме би, надамо се, били охрабрени и подржани у даљем уметничком и научном стваралаштву.

У Нишу, 25. 11. 2024.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Тамара Костић Пахноглу

Проф. др Иван Јовановић

Мср Божидар Радојчин

SPISAK AUTORA

STUDENTI FILOZOFSKOG FAKULTETA U NIŠU

Brkić Aleksandra, Departman za psihologiju, prva godina
Veselinović Sara, Departman za novinarstvo, prva godina
Vučković Teodora, Departman za srbistiku, četvrta godina
Jović Petra, Departman za psihologiju, prva godina
Jovičić Marija, Departman za francuski jezik i književnost, četvrta godina
Kitić Dimitrije, Departman za anglistiku, četvrta godina
Nešić Nađa, Departman za anglistiku, četvrta godina
Panić Aleksandra, Departman za anglistiku, apsolvent
Stojaković Ilija, Departman za filozofiju, druga godina
Tasić Ana, Departman za sociologiju, treća godina
Tripković Ana, Departman za psihologiju, druga godina
Cvetković Ana, Departman za ruski jezik i književnost, treća godina

UČENICI SREDNJIH ŠKOLA

Avakumović Iva, Beograd, Filološka gimnazija, drugi razred
Avramović Miljana, Kuršumlja, Ekonomsko-tehnička škola, drugi razred
Bučić Sofija, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Vukadinović Maša, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Vukojević Valentina, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Gapić Andrea, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Glidžić Jovana, Niš, Gimnazija „Bora Stanković”, prvi razred
Grbić Anđela, Užice, Ekonomska škola, četvrti razred
Grozdanović Miona, Babušnica, Srednja škola „Vuk Karadžić”, drugi razred
Dimitrijević Lana, Niš, Medicinska škola „Dr Miodrag Lazić”, treći razred
Đorđević Jelisaveta, Pirot, Gimnazija, prvi razred
Đorđević Tara, Zaječar, Gimnazija, četvrti razred
Đurović Mihajlo, Čačak, Prehrambeno-ugostiteljska škola, četvrti razred
Zoćević Anja, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Zoćević Nađa, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Jovanović David, Babušnica, Srednja škola „Vuk Karadžić”, četvrti razred
Jovanović Katarina, Paraćin, Tehnološka škola, četvrti razred
Katanić Anastasija, Arandelovac, Gimnazija „Miloš Savković”, drugi razred
Kesić Mia, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Kostadinović Damjan, Niš, Elektrotehnička škola „Mija Stanimirović”, treći razred
Kuzmanović Lena, Požarevac, Požarevačka gimnazija, drugi razred
Miletić Mina, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Milovanović Nikola, Užice, Ekonomska škola, četvrti razred
Milutinović Lara, Zaječar, Gimnazija, prvi razred

Nešić Emilija, Kuršumlja, Gimnazija, treći razred
Nikolić Andrea, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Pavić Angelina, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Pavlović Petra, Beograd, Filološka gimnazija, drugi razred
Panić Mia, Pirot, Gimnazija, drugi razred
Petrović Olja, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Petronić Sofija, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Popović Danilo, Užice, Medicinska škola, četvrti razred
Radenković Adrijan, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Radović Marija, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Simeunović Dejan, Beograd, Vojna gimnazija, 51. klasa, drugi razred
Spasojević Ana, Užice, Medicinska škola, četvrti razred
Sređić Andrej, Prijedor, Gimnazija „Sveti Sava”, prvi razred
Stojanović Petra, Niš, Umetnička škola, treći razred
Tanasković Kristina, Kuršumlja, Ekonomsko-tehnička škola, četvrti razred
Tijanić Mihajlo, Niš, Medicinska škola „Dr Miodrag Lazić”, treći razred
Filipović Janja, Niš, Gimnazija „9. maj”, drugi razred

ЗВУЦИ И БОЈЕ МЕДИТЕРАНА
ГРЧКА И КИПАР КРОЗ ОЧИ И ДУШУ МЛАДИХ

Издавач
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ

За издавача
Проф. др Владимир Ж. Јовановић, декан

Координатор Издавачког центра
Проф. др Михаило Антовић, продекан за научноистраживачки рад

Лектура
Душица Миловановић
Теодора Вучковић
Марина Вељковић
Наталија Пахноглу

Техничко уредништво
Дарко Јовановић (Дизајн корице)
Милан Д. Ранђеловић (Прелом)
Издавачки центар (Дигитализација)

Формат
Б5 (17х24 cm)

Тираж
7 CD-а

Штампа
Филозофски факултет, Ниш

Ниш, 2025.

ISBN 978-86-7379-687-1

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-1(082)(0.034.2)

821.163.41-4(082)(0.034.2)

821.163.41-3(082)(0.034.2)

ЗВУЦИ и боје медитерана Грчка и Кипар кроз очи и душу младих [Електронски извор] : Грчка и Кипар кроз очи и душу младих : збирка припрема за часове у основној и средњој школи - филологија, друштвено-хуманистичке науке : зборник радова : радови студената и средњошколаца поводом обележавања 20 година рада Лектората за грчки језик / уредник Тамара Костић Пахноглу. - Ниш : Филозофски факултет, 2025 (Ниш : Филозофски факултет). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) : текст ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Текст на срп, енл. и грч. писму; Део текста упоредо на срп. и грч. писму. - Текст ћир., лат. и грч. писму. - Насл. са насловне стране документа. - Тираж 7. - Реч уредника / Тамара Костић Пахноглу. - Поздравна реч декана Филозофског факултета / Наталија Јовановић. - Поздравна реч амбасадора Републике Грчке / Марија Леванди. - Поздравна реч амбасадора Републике Кипар / Андреас Фотиу. - Поздравна реч директора огранка Хеленске фондације за књигу и културу / Божидар Радојчин. - Рецензија проф. др Владе Станковића / Влада Станковић. - Рецензија проф. др Мирјане Бојанић Ђирковић / Мирјана Бојанић Ђирковић. Рецензија проф. др Бранка Горгиева / Бранко Горгиев

ISBN 978-86-7379-687-1

1. Костић-Пахноглу, Тамара, 1975- [priređivač,
sakupljač] [autor dodatnog teksta]

COBISS.SR-ID 182224649